…ע צום אפּעל! די ווינטער=הילף=אקציע אנגעהויבן מיט א זאמלונג

NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

…2 זייטען פּרייז 30 גראשען

…פּיעפּער פאלקסבלאט

№ 261 | Łódź, Piątek, 13 listopada 1936 | אדרעס: לאדז, פּעטריקאווער 21 טעל. 224-71 Adres Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt. 1.06 | לאדז, פרייטאג פּ׳ תולדות כ״ח מרחשון תרצ״ז

…גרויסע ערפאלגרייכע אפענסיווע

…האט אנגעהויבן דאס רעגירונגס-מיליטער נעבען מאדריד

אונגעהויערע מפּלה פון די אויפשטענדיגע. — זיי ציהען זיך צוריק פון מאדריד. — צוריקגענומען געטאפע

…די אפענסיווע געהט כסדר פאראויס

…מאדריד, 12 (ספּ. טעל.)
…ער ספּעציעלער שליח פון האוואס מעלדעט: …זלויף פון דער פּראגאנגענער נאכט זענען …מאדרידער פראנט, בעזונדערס נעבען קאסא …מפּא, פאָרגעקומען פערביסענע קאמפּען. די …שטענדיגע האבען אַרגעפיהרט א רייה שטאר… …גריפען, אריסשיקענדיג געגען די רעגירונגס… …די בעסטע פּיעכאטע, האוואלעריע און טאנ… …די שלאכטען זענען פארגעקומען אונטער א …שטדיגען. ארום האלבער נאכט איז …רעגירונגס - מיליטער איבערגע… …צו א קאנטער - אפענסיווע, צווינ… …דעם געגנער צו א ריקצוג אויפן …צען פראנט. די אויפשטענדיגע הא… …געליטען גרויסע פערלוסטען. דאס …שלאכט-פעלד איז בעזייהט מיט …מאראקאנישע לעלנער. ס׳זענען גע… …געוואָרען פיל געפאנגענע און געוועהר, א מאַ… …ישע קאלומנע איז ארומגערינגעלט פון אלע …מיטן רעגירונגס-מיליטער. די קאלומנע וועט …זען אונטערגעבען. די רעגירונגס - ארטילעריע …ליזירט די טעטיגקייט פון די אויפשטענדיגע, …עראפּלאן - באמבארדירונג איז היינט אין …ריד נישט פארגעקומען 2 א זייגער בייטאג האט זיך אנגעהויבען א האראגאן-פייער פון דער רעגירונגס-ארטילעריע.

לאנדאן, 12 (ספּ. טעל.)

רייטער - אגענטור מעלדעט פון מאדריד: די אפּטיילונגען פון דער רעגירונגס - מיליץ האבען ארויסגעשטויסען די אויפשטענדיגע פון קאסא דעל קאמפּא.

מאדריד. 12 (ספּ. טעל.)

אָפיציעל ווערט מיטגעטיילט, אז דאס רעגירונגס-מיליטער האט צוריק פערנומען געטאפע און איינינע דערפער, דאס רעגירונגס - מיליטער האט אראפּגעשאָסען 12 באמבען - אעראפּלאנען און 8 יעגער - אעראפּלאנען פון די אויפשטענדיגע.

מאדריד, 12 (ספּ. טעל.)

די „האוואס - אגענטור" מעלדעט, אז קיין מאדריד זענען געקומען פון וואלענציא דער אויסערן-מיניסטער און דער פינאנץ-מיניסטער, כדי אפּצוהאלטען א בעראטונג מיט׳ן פערטיידיגונגס - קאמיטעט, כדי דערנאך אפּצושעפען דער רעגירונג א בעריכט פון דער לאגע, ס׳זאלען אנגענומען ווערען וויכטיגע בעשלוסען וועגען פערטיידיגען מאדריד.

פאריז, 12 (ספּ. טעל.)

די פראנצויזישע קאמוניסטישע פארטיי האט זיך געווענדעט צו דער אדמיניסטראטיווער קאמיסיע פון דער סאציאליסטישער פארטיי וועגען ארגאניזירען א ברייטע הילף פאר די שפּאנישע פאלקספראנטלער, ווי שיקען פרייוויליגע, געוועהר א. אז. וו.

פאריז, 12 (ספּ. טעל.)

קיין בארצעלאָנא איז אנגעקומען א מעלדונג, אז היינט אין דער פריה האט דאס רעגירונגס מיליטער אנגעהויבען די גענעראל - אפענסיווע אויפ׳ן גאנצען פראנט.

שוין אין די ערשטע שעה׳ן איז דער רעגירונגס-מיליטער געלונגען ארויסצושטויסען די פאשיסטען פון דעם דרום-טייל פון די מאדרידער פארשטעט.

דער קאמף איז געווען זעהר א פערביטערטער. העכער 500 מאן פון ביידע זייטען זענען געבליבען טויט אויפ׳ן שלאכטפעלד.

אויסנוצענדיג דעם שטארקען נעבעל אויפ׳ן פראנט, האט דאס רעגירונגס - מיליטער דורכגע-בראכען דעם פראנט ביי גוואלאדאריא און מיט דער הילף פון טאנקען פערנומען דעם וויכטיגסטען שטיץ פונקט אלמא-דראמעס, די שלאכט דויערט ווייטער.

בארצעלאנא, 12 (ספּ. טעל.)

דער פּרעזידענט אזאנא האט אויפגענומען אין מאנטסעראט א גרופּע פראנצויזישע זשורנאליס-טען. פּרעזידענט אזאנא האט ערקלערט, אז ער וועט עטליכע טעג וויילען אין מאנטסעראט. וועגען בירגער קריג האט אזאנא ערקלערט:

„מאדריד וועט נישט פאלען, און אויב אפילו יא, וועט דער קאמף ווייטער געפיהרט ווערען. מיר קעמפען נישט נאר פאר דער פרייהייט פון מאדריד, נאר פאר דער פרייהייט פון גאנץ שפּאניען"…

וואס מעלדען די אויפשטענדער?

פאריז, 12 (ספּ. טעל.)

די ראדיא-סטאציע פון די אויפשטענדער איז מודיע, אז ביי מאדריד קומט פאר א שווערע שלאכט און די אויפשטענדער-ארמעע האט, צוליב „סטראטעגישע טעמים". געמוזט זיך עטוואס צוריקציהען".

די אויפשטענדער זענען מודה, אז די צאהל קרבנות אין דער שלאכט זענען זעהר גרויסע.

טאג - טעגליך

3 טעג פון מיניסטער בעק אין לאנדאן

…ער אפיציעלער קאמוניקאט פון די ביז-איצ… …גע רעזולטאטען פון די געשפּרעכען פון מיניס… …ר בעק מיט אידענען און פּרעמיער באלדווין און …דערע מיטגלידער פון ענגלישען קאבינעט, ער… …ייכען פּראַזיזאָריש צו סומירען די דערגרייכונ… …ען פון די דריי פּוילישע טעג אין לאנדאן פון …וילישען שטאנדפּונקט:

1) די פעסטשטעלונג פון קאמוניקאט, אז אין …פראגען, וועלכע זענען נוגע פּוילען און ענגלאנד …רעקט הערשט א פולשטענדיגער הסכם, איז אַנ… …ערהרונג פון דער מאנטאגדיגער דעקלאראציע …ן פּרעמיער באלדווין.

2) די בעטאָנונג, אז ס׳איז נויטיג בשותפות …זוכען די בעסטע וועגען פון לעזען די איירא־פּע… …אישע פּראבלעמען מוז האבען אין דער לאגישער …קאָנסעקווענץ די אנערקענונג, אז פּוילען איז פאר… …ינטערעסירט אין דער פראגע פון מערב-איירא־פּע… …ישען פאקט, וואו ס׳מוזען בעריקזיכטיגט ווערען …די גערעכטע אינטערעסען פון פּוילען.

3) די ערקלערונג, אז די אינטערנאציאנאלע …מאמענארבייט קען אמבעסטען דורכהאלטען ווערען …אין די ראהמען פון דער פעלקער-ליגע, איז נישט …אך קיין קורטואַזער זשעסט. דער דאזיגער אפּזאץ …וועגען דער פעלקער ליגע האט זיך דארט געפונען …צוליב דעם, אז די ענגלישע עפענטליכע מיינונג …זאל נישט מיינען, אז דער קאבינעט האט זיך צופיל …אנגאזשירט בנוגע פּוילען. דער קאבינעט האט זיך …רעקט מיט דעם פאקט פון דער פעלקער-ליגע.

4) די בשותפות׳דיגע פעסטשטעלונג, אז איי… …ראפּא איז זיך צופאלען אויף צוויי געגענגעזעצטע …לאגערען: א פאשיסטישען און א קאמוניסטישען, …דאס וואלט געווען געפעהרליך פאר׳ן איירא־פּע… …אישען שלום און וואלט געווען א צוריקקעהר פון …דער עפּאכע פון רעליגיעזע קאמפען איז דער שלום די …ערבונג פון ביידע פעלקער און פּוילען דארף זיין …דאס גלייכגעוויכט צווישען מזרח און מערב.

דער רעזולטאט פון די געשפּרעכען איז דאס …פערבונדען א דירעקטען דיפּלאמאטישען קאנטאקט …צווישען לאנדאן און ווארשא און פערשפּרייטען …די שלום-בעץ וואס גייט פון לאנדאן קיין פאריז.

י.

ענגלאנד מוז זיך בעוואפענען

גרויסע רעדע פון באלדווין׳ען

לאנדאן, 12 (ספּ. טעל.)

צום סוף פון דער דיסקוסיע אין פארלאמענט וועגען ארגאניזירען די מלוכה-פערטיידיגונג, האט דער פּרעמיער אנגעוויזען אויף דער בעוואפענונג פון ענגלאנד, בעזונדערס אין דער לופט. דער פּרעמיער האט ערקלעהרט, אז די לאגע אויפ׳ן מיטעל-לענדישען ים. דאס דייטשע מיליטער אין איבער-רהיין, די קאמפּליקאציעס אין פּאלעסטינע, די קאמפען אין שפּאניען— דאס אלץ קאמפּליצירט דעם פּלאן פון דער ענגלישער בעוואפענונג. באלדווין האט אנגעוויזען, אז ס׳וועט נישט זיין קיין שלום אין איירא־פּא, אויב אלע לענדער וועלען נישט וויסען, אז מיר זענען צוגעגרייט צו מלחמה.

ווי אזוי וועלען פערטיילט ווערען די סערטיפיקאטען

אויפ׳ן נאָהענטסען האלבען יאהר

ירושלים, 12 (יט״א טעלעגראַפיש)

ווי די יט״א דערוויסט זיך וועלען די 1800 סערטיפיקאטען, וועלכע זענען בעשטימט געווארען אויפ׳ן שעדיול ביז אפּריל 1937 פערטיילט ווערען אויף פאלגענדען אופן: 360 פאר דייטשע עולים, 750 פאר חלוצים, 250 פאר לאנדווירטשאפטליכע ספּעציאליסטען, 300 פאר קרובים און 200 וועט פאר זיך די רעגירונג רעזערווירען.

750 סערטיפיקאטען וועלען באלד געגעבען ווערען און די איבריגע סוף יאנואר.

נארא=לייט פאדערען צו קאנפיסקירען יודישע ערד-בעזיץ

דער נארא-ארגאן „א.בע.צע" רוהט נישט. טאג פאר טאג טראכטען אויס די נארא-שרייבער נייע גזירות געגען יודען, וואס זיי וואלטען וועלען זיי זעהן באלד פערווירקליכט.

היינט איז „א.בע.צע". ארויס מיט אן אלארם. אז דער יודישער ערד-בעזיץ אין וואהלין און מזרח גאליציען האלט אין איין וואקסען. די צייטונג מאדערט דעריבער, אז „מען זאל קאנפיסקירען די ערד, וואס געפינט זיך אין יודישע הענד, אהן וועלכער ס׳איז ענטשעדיגונג, תיכף מוז מען אויך ארויסגעבען פערבאט, אז יודען זאלען נישט טארען מעהר קויפען קיין ערד אין פּוילען..."

DYREKCJA
ŁÓDZKIEGO TOWARZYSTWA ELEKTRYCZNEGO, SPÓŁKI AKCYJNEJ
zawiadamia PP. Odbiorców, że ceny energii elektrycznej za miesiąc PAŹDZIERNIK 1936 ROKU, obliczone na dzień 8 listopada 1936 roku stosownie do §§ 75, 80, 81, 82 i 96 uprawnienia rządowego Nr. 12, wynoszą za jedną kilowatogodzinę dla światła 83,07 gr., a dla siły 30,77 groszy z opustami przewidzianymi w uprawnieniu rządowym.

Poza tym zawiadamia się, iż zgodnie z § 75 tegoż uprawnienia, począwszy od 1 stycznia 1937 roku taryfa za światło będzie wynosiła 80 groszy za 1 kWh zamiast 83,07 groszy, jak podano wyżej, o ile nie zajdą w międzyczasie zmiany bądź w cenie węgla, bądź w wysokości minimum egzystencji, zgodnie z § 80 uprawnienia.

Zarazem zaznacza się, że dotychczas pobierane od prywatnych odbiorców ceny za energię elektryczną pozostaną bez zmiany.

Łódź, dnia 12 listopada 1936 roku.

אונזער וואָרט

דער אראבישער באיקאט

די אראבער האבען בעשלאסען צו באיקאטירען די קעניגליכע קאמיסיע, וועלכע האט שוין נעכטען אפּגעהאלטען די ערשטע פייערליכע און עפענטליכע זיצונג. די ערטער, וועלכע זענען בעשטימט געווארען פאר די אראבישע נאטאבלען זענען געשטאנען פוסט, זיי זענען צו דער זיצונג נישט געקומען.

דעם אמת זאגענדיג, האט קיינער נישט גע-גלויבט, אז די אראבער וועלען זייער באיקאט-בעשלוס אדורכפיהרען אין לעבען. מ׳האט געמיינט, אז דער בעשלוס איז אנגענומען געווארען, כדי אפּצושרעקען די ענגלישע רעגירונג, אז די זאל איהר בעשלוס וועגען דעם נייעם סערטיפיקאטען-שעדיול, משטיינס געזאגט, צוריקציהען.

די אראבישע אנפיהרער ווייסען מיט וואס צו שרעקען ענגלאנד. זיי קענען די טאקטיק פון דער א״י-רעגירונג און פון דער בריטישער רעגירונג. זיי ווייסען, ווי אזוי צו קעמפען געגען איהר און דע-ריבער איז שוין באכדעם, ווי זיי זענען אדורכגעקומען מיט דער רעגירונג און אפּגערופען דעם שטרייק און די טעראר-אקציע, געקומען דער בע-שלוס וועגען באיקאטירען די קעניגליכע קאמיסיע.

די ענגלישע רעגירונג וועט האבען אויסצוקלויבען צי זי וועט זיך ווייטער לאזען אפּשרעקען פאר די דראהונגען פון די אראבער, אדער וועט לאזען די קאמיסיע ארבייטען, אויסהערענדיג נאר די אראבער, וועלכע האלטען נישט פון באיקאט.

מיר קענען זיך נישט פארשטעלען, אז ענגלאנד זאל איצט וועלען נאכקומען די פאדערונגען פון די אראבער, הגם די 1800 סערטיפיקאטען זענען פאר די יודען א שווערער קלאפּ און דערמיט ווערט שטארק געקעמפט.

די ערשטע זיצונג איז פארגעקומען אהן די אראבישע פיהרער. די ערשטע דעמאנסטראציע האבען זיי אדורכגעפיהרט. די קאמיסיע האלט, אז נאך דער דעמאנסטראציע וועלען די אראבער נישט וועלען ווייטער באיקאטירען די קאמיסיע און וועלען מיט איהר צוזאמענארבייטען.

פאר אונז, היינט, איז די געשיכטע מיט דעם דאזיגען באיקאט אבסאלוט נישט וויכטיג. קיין עגמת-נפש דערפון האבען מיר זיכער נישט.

ב.

קיין שום ספּעציעלע פאָדערונגען
אין דער פראַגע פון יודישער עמיגראַציע
האָט נישט אַרויסגעשטעלט מינ. בעק. — שחיטה־געזעץ קען נישט אַבגעלייגט ווערען. — אגודה־פיהרער ביים מינ. בעק

לאָנדאָן (יט"א טעלעגר.)

די אגודת ישראל ד"האָט אַרויסגעגעבן אַ קאָמוניקאַט, אין וועלכן עס ווערט איבערגעגעבן, אַז דער פיהרער פון אגודת ישראל, ה' א. גודמאַן האָט געהאַט אַ געשפּרעך מיט מינ. יוזעף בעק, מיט וועלכן ער האָט צוגערעדט די פראַגע פון יודישער עמיגראַציע פון פּוילען. מינ. בעק – זאָגט דער קאָמוניקאַט – האָט ערקלערט דעם ה' גודמאַן אַז אין זיינע געשפּרעכן מיט מינ. אידען האָט ער נישט געשטעלט קיין שום בעזונדערע פאָדערונגען אין דער פראַגע פון יודישער עמיגראַציע, נאָר ער האָט די אַנגעלעגענהייט מיט'ן ענגלישען אויסערן־מיניסטער בעהאַנדעלט גאַנץ אַלגעמיין. די פּוילישע רעגירונג האַלט –, האָט מינ. בעק ערקלערט לויט'ן קאָמוניקאַט – אַז דאָס דאָזיגע פּראָבלעם מוז געלעזט ווערען אויפ'ן וועג פון אַלגעמיינעם גוטען ווילען.

ה. א. גודמאַן האָט אַנגעפרעגט מינ. בעק וועגען אָפּלעגען דאָס געזעץ, וואָס בעציהט זיך אויף דער יודישער שחיטה. מינ. בעק האָט דערויף געענטפערט, אַז עס וועט זיין אונמעגליך דאָס געזעץ אָפּצולעגען, די פּוילישע רעגירונג וועט אָבער טון אַלץ וואָס עס וועט נאָר זיין מעגליך, כדי צו בעשיצען די רעליגיעזע בעדערפענישן פון דער יודישער געמיינשאַפט אין פּוילען.

בעקאַנטמאַכונג! צום הערבסט־ און ווינטער־סעזאָן האָט דאָס בעוואוסטע שיך־געשעפט

A. Ogórek Łódź, Zawadzka 11 tel. 202-86.

צוגעגרייט אַ קאָלאָסאַלען אויסוואַהל שפּאַציר און ספּאָרט־שיך לויט די לעצטע מאָדעלן.

צוגענגליכע פרייזען אַ ספּעציעלע אָפּטיילונג פון מענער־שיך.

דאַנקזאַגונג

דערמיט דריק איך אויס מיין טיפסטען דאַנק דעם

אַדוו. א. צימערמאַן

פאַר זיין ענערגישע פערטיידיגונג, וועלכע ער האָט מיר אַרויסגעוויזען בעת מיין שווערע ספּראַווע. אַ דאַנק וועלכען איך בין ניצול געוואָרען פון שווערע אונפערדינטע שטראָף. צו דעם צוועק שענקען איך 10 זל. פאַר מפעל הצלה און 10 זל. פאַר מפעל לבצרון.

מיט אַכטונג

פ. פּטאַשניק

געדענקט, ביליג

שטשעשליווי

אַ גרויסער אויסוואַהל פון אָריגינעלע ביליגע און טאַמאַשאָווער סחורות אויף אַנציגער און פּאַלטענס פון די בעסטע קוואַליטעטן אויך פערשידענע רעשטען. קומט און איבערצייגט אייך!

R. Szczęśliwy

לאָדז, 5 נאַוואָמיעסקאַ 5

טעל. 156-09.

געדענקט פראָנט II שטאָק.

אייער פּערזענליכער אינטערעס

פאָר צו די ווייבען קויפען מיט דער מאַרקע

„באַרוויז“

נאַוואָמיעסקאַ 30, טעל. 210-58

וועלכע גאַראַנטירט אייך גענוס און צופרידענהייט פאַר ביליג געלד.

פעלצוואַרן

לויט די נייעסטע מאָדעלן ווי אויך טלער ארט קירזשנער־אַרבייט פירט אויס איבערזינקט

דאָס קירזשנער־אַטעליער M. R. Miller Piłsudskiego 56

ספּעציאַליטעט פוטער־היטלעך

אונזער ליבען פעטער

הערש דוד ווייגריב און פרוי

צו דער תנאים פון זייער ליבע טאָכטער

רוזשע מיט ה' אימשע הוטנער (קאָנסטאַנטין)

ווינשען מיר אַ הערציגען מזל־טוב, זיי זאָלען דער־לעבען צו האָבען פיל נחת און פריידי.

דעם יונגען פּאָר – אַ גליקליכע צוקונפט.

משה ווייגריב און פאַמיליע.

Gabinet Kosmetyczny

I. Namiotowej

ul. Narutowicza 11, front, I piętro.

Wszelkie zabiegi w zakres kosmetyki wchodzące: masaż twarzy, trwałe przyciemnianie brwi i rzęs, usuwanie brodawek bez śladu, maquillage itd.

Ceny niskie. Porady bezpłatne,

ב"ה, מז"ט.

עזריאל נ"י לאַדע (לודז) גיטעל ווייסבערג (יענדזוב) מאורשים.

מרחשון, תרצ"ג.

ברכת מז"ט אנו שולחים לחברינו הנכבד מר עזריאל נ"י לאירושך עם בחירת לבך מרת גיטל תחי' בעלותך על במתי חייך קבל נא את ברכתינו השדורה לך לאירושך, יהא רעוא שתתגשמנה כל שאיפותיך על שדה עבודתך התורניות.

חברי הועד של אגודת לומדי שעורי ערב שע"י צא"י, לודז נאוואמיעסקא 4

חברינו, בעלותך על במתי חייך קבל נא את ברכתנו ברכת מז"ט השדורה לך לאירושך עם העלמה מרת גיטל תחי' בנה ביתך ברוח ישראל סבא בארץ אבותינו.

ישראל לעסמאַן, טוביה ראָזאַנעס, בעריש פרימערמאַן, אהרן סענדיק, אהרן פישמאַן, ישראל יצחק לאַדע.

זר של פרחים ובתוכם ברכת מז"ט אנו שולחים לחברינו היקר איש האשכלות כמר עזריאל נ"י לאירושיו בנה ביתך ברוח התורה וברוח ישראל סבא. ליבל ביאַליק, פישל ליפסקי, ישעי' ערשטער, חיים שטיפט יוסף בידערמאַן אלי' הערץ.

קבל נא את ברכתינו העמוקה לרגלי אירושך, יהא רעוא שתצלח בדרכך החדשה.

ישעי' מאַרקאָוויטש, אברהם יצחק פרענקל, יחזקאל קאַרטש, יחיאל קופמאַן, יוסף לעוואַקאָוויטש, האחים לעמיל.

הערען און דאַמען

קויפט די נייעסטע און מאָדערנסטע סחורות צום ווינטער־סעזאָן

אין דעם ערשטקלאַסיגסטן מאַגאַזין טוך און קאָרט־געשעפט

פוטערהענדלער און אַנאַכאָוויטש

לאָדז פּעטריקאָווער 19 פראָנט 1. שטאָק טעל. 20-144

גרויסער אויסוואַהל פון די נייעסטע מאָדערנסטע ביליצער און טאָמאַשאָווער אויסאַרבייטונגען צום ווינטער־סעזאָן

ביליגסטע פרייזען! סאָלידע און רעעלע בעהאַנדלונג! קומט און איבערצייגט אייך!

ערשטקלאַסיגער

הערען־שניידער אַטעליער

Bracia GRANAS

36 זגערזשער גאַס 36

איין הויף, 2-טער איינגאַנג 2-טער שטאָק.

נעמט אָן אַלערלייט בעשטעלונגען ווי: ווינטער - פּאַלטענס, פּעלצען, אַנצוגען סמאָקינגען א.אז.וו. לויט די נייעסטע פאַסאָנען מאָדעלן. פון אייגענע און אויך אָנפערטרויטע סחורה. צוגענגליכע פרייזען

דאָס לאַנג־בעקאַנטע

ווייך־געשעפט פון

ע. שיקער

(איגנהאַבער ישראל שיקער)

פריהער פּולנאָצנאַ 1

איצט שרודמיעסקאַ 3, טעל. 107-84

עמפּפעהלט די בעסטע ווינען, קאָניאַקען און ליקערען

עקזיסטירט זייט 1865 יאָהר.

זונטאג, דעם 15 ד. ח. קומט פאָר

אַ ראַיאָן־קאָנפערענץ

פון די האַנטוווערקער־אָפּטיילונגען, וואָס זענען אָנגעשלאָסען אין צענטראַלען יודישען האַנטוווערקער־פערבאַנד אין פּוילען, אָפּט. אין לאָדז.

אויפ'ן טאָג־אָרדנונג זענען פאָלגענדע וויכטיגע פראַגען: צעכען־פראַגען, שחיטה־געזעץ, בעקער־פראַגע, האַנטווערקער־קאַמער, קאַלקולאַציע־ענינים א. א.

דער ראַט.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ח' פערוו. מיטגליד ה'

יחיאל קרייזעלמאַן (לאָדז)

מיט פרל. הודעס הערצבערג (נײשטאַדט)

ווינשען מיר אַ הערציגען מזל־טוב און אַ גליקליכע צוקונפט.

חברה „כנסת בחורי“ לאָדז, פּעפּער־גאַס 17.

אונזער חשוב'ן חבר

לייב הערשקאָוויטש און שוועסטער

צוליב'ן טויט פון זייער אונפערגעסליכע

מוטער

דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל.

די ווערקשטעל פון ב. זינגעלמאַן

מעבעל שיין, גוט און ביליג

בעקומט איהר אין דעם נייערעפּאָנירטען געשעפט

23 נאַרוטאָוויטשאַ 23 „MEBLODOBR“

אַן איינגעפיהרטע

בעקעריי

וועלכע עקזיסטירט שוין 40 יאָהר אין צענטרום פון שטאָט

צו איבערגעבען

אָפּפערטען סוב „בעקערייי“ אַפּצוגעבען אין אַדמינ.

כעמיש־באַקטעריאָלאָגישע לאַבאָראַטאָריום

פ. שאַץ, לאָדז

פּעטריקאָווער 37

פייערליכע ערעפנונגס-זיצונג פון דער קעניגליכער קאמיסיע אין א"י

"די קעניגליכע קאמיסיע וועט זיין אַ היסטארישער וועג-שטיין אין דער געשיכטע פון ארץ-ישראל" — זאגט דער הויך-קאמיסאַר, בעגריסענדיג די קאמיסיע. — לארד פיל רופט די אַראַבער מיטצואַרבייטן מיט דער קאמיסיע. — אַראַבער נעהמען נישט אָן די איינלאַדונגען

ירושלים 12 (יט"א טעלעגראפיש)
[...]ינט ביטאָג איז פאָרגעקומען די ערשטע פייער[...] זיצונג פון דער קעניגליכער קאמיסיע בראש מיט [...] פיל.

[...] זיצונג האָט געטראָגן דעם כאראַקטער פון [...]זאמלונג, אויף וועלכער די קעניגליכע קאמי[...] איז דורך דער רעגירונג פון א"י פאָרגעשטעלט [...] א"י בעפעלקערונג.

[...] אַלע מיטגלידער פון דער קאמיסיע און איהר [...]שטאַב זענען אויף דער זאמלונג געווען [...]עטען אַלע אמטען פון דער א"י-רעגירונג [...] מיט'ן הויך-קאמיסאַר וואוקאפ.

[...] איינלאַדונגען צו דער פערזאמלונג זענען [...]ליכע.

[...] יודישע אגענץ, אלס אפיציעלע פארטרעטונג [...] יודישן פאָלק פאַר דעם א"י-אויפבוי, איז גע[...] פארטרעטען דורך איינציגע מיטגלידער פון דער [...]קוטיווע. עס איז אויך געווען פארטרעטען דער [...]-הלאומי אלס אפיציעלע רעפּרעזענטאַנץ פון יהדי[...] ישוב. ווייטער זענען אויך געווען אנוועזנד [...] פאָרשטעהער פון אַנדערע פיהרענדע יודישע [...]ניזאציעס און אינסטיטוציעס.

[...] ירושלימער מוניציפּאַליטעט איז אויף דער פער[...]לונג נישט געווען פארטרעטען, ווייל דער אַראַבי[...] בירגערמייסטער איז פלוצעם קראנק (עס איז [...]אַסט, אז דאָס איז בלויז אַן'אויסרייד), און דער [...] ווייצע בירגערמייסטער, אדוו. אויסטער האָט [...] נישט געקאנט פארטרעטען, ווייל די איינלאַ[...]ן זענען געווען — ווי געזאָגט — פערזענליכע.

[...] פרעסע איז געווען רעפּרעזענטירט דורך יר[...] און אויסלענדישע קאָרעספּאָנדענטען.

[...] איינגעלאַדענע אַראַבער זענען צו דער פער[...]לונג נישט געקומען מאַניפעסטירענדיג דערמיט [...] באָיקאָט-בעשלוס. די איינציגע אַראַבער, וואָס [...] געווען אויף דער פערזאמלונג, זענען בעאַמ[...] פון דער א"י-אַדמיניסטראַציע.

[...] פערזאמלונג האָט געעפענט דער הויך-קאַ[...]סער אַרטור וואוקאַפ, וועלכער האָט פאָרגע[...] די מיטגלידער פון דער קאמיסיע.

[...] טאָג — זאָגט דער הויך-קאמיסאַר — אין [...] די קעניגליכע קאמיסיע הייבט אָן איהרע [...]טען אין א"י, וועט זיין אַ היסטאָרישער וועג-[...] פאַר ארץ ישראל.

[...] קעניגליכע קאמיסיע איז די העכסטע אונטער[...]גס-קערפערשאַפט, וועלכע מען קען נאָר אין [...] בריטישער אימפּעריע, איהר אחריות איז זעהר [...] דאָס איז אַ קערפערשאַפט, וואָס איז איינציג [...] איהר כאראַקטער, און עס זענען אין איהר איינ[...]לאַסען מענער פון גייסטער שמיענץ, וואָס זענען [...] מעגליך-בעסטער מאָס צוגעפאסט צו נעמען [...]ויך די אחריות'ן, וואָס זענען אויף זיי ארויפ[...]געוואָרען.

[...] זאָג מיין ברוך הבא דעם פרעזידענט פון [...] קעניגליכער קאמיסיע און איהרע מיטגלידער.

[...]קייטער — זעצט פאָר סער אַרטור וואוקאפ — [...] נישט בעסער פון מיר, ווי גרויס עס זענען די [...]שוועריגקייטען, וואָס די קאמיסיע, וועלכע איז רע[...]פּרעזענטירט דורך זיין מאַיעסטעט, האָט אויסצופאָרשען.

[...] איך בין אָבער אין דער העכסטער מאָס זיכער, [...] די קלוגשאַפט, ערפאַהרונגען און אויטאָריטעט [...] די מיטגלידער פון דער קעניגליכער קאמיסיע [...]ען ביייטראָגען צו דערגרייכען ערפאָלג און אַ גע[...]טע לעזונג פון אַלע פּראָבלעמען פון פּאַלעסטינא.

[...] איך האָף — האָט סער אַרטור וואוקאפ פער[...]ענדיגט — אַז די גאַנצע בעפעלקערונג פון לאַנד וועט [...] העלפען דער קעניגליכער קאמיסיע אין איהרע [...]אויספאָרשונגען און פאַר איהרע שפּעטערע עמפּפעה[...]לונגען, כדי די דאָזיגע אַרבייט זאָל ברענגען אַ דויער[...]האַפטען שלום און צופרידענהייט פאַר'ן לאַנד.

אויף דער בעגריסונגס-רעדע פון סער אַרטור [...]וואוקאפ האָט געענטפערט דער פּאָרזיצער פון דער [...] קעניגליכער קאמיסיע, לאָרד פיל.

[...]ער דאַנקט קודם-כל דעם הויך-קאמיסאַר [...]פאַר זיינע בעגריסונגס-ווערטער.

די קעניגליכע קאמיסיע — זאָגט לאָרד פיל — [...]וויל אונטערשטרייכען, דאָס אויפנעמענדיג די אַר[...]בייט, צו וועלכער זי איז בערופען געוואָרען דורך [...]זיין מאַיעסטעט ווייל זי איהרע אויפגאַבען אויס[...]פיהרען מיט אַ בעזונדערן, וואָס איז פריי פון יעדען [...]פאָרורטייל און פּאַרטייאישער מיינונג.

מיר אַלע ווילען זיין אומפּאַרטייאיש, מיר ווילען [...]אויספאָרשען די פּראָבלעמען, וואָס שטעהען פאַר [...]אונז, מיט אַ פרייער געזינונג ("פרי מינד"), מיר [...]ווילען צוטרעטען צו אונזער אויפגאַבע פערגעסענדיג [...]די ערפאַהרונגען און חילוקי-דעות, מיט וועלכע מיר [...]האָבען זיך געטראָפען אין אַנדערע פעלדער אין דער [...]פערגאַנגענהייט.

איידער מיר זענען אַרויסגעפאָהרען פון לאָנדאָן [...] — זאָגט לאָרד פיל — האָבען מיר נישט אויסגע[...]הערט קיין שום גביית-עדות'ן, הגם מיר האָבען פיל [...]געאַרבייט זייט מיר זענען דורך זיין מאַיעסטעט דעם [...]קעניג אויגוסט נאָמינירט געוואָרען פרי צו שטו[...]דירען די עלעמענטאַרסטע פאַקטען פון דער לאַגע אין [...]א"י, שטודירענדיג גלייכצייטיג די רעגירונגס-מאַשין [...]אין א"י און די רעגירונגס-פּאָליטיק אין בעצוג אויף [...]דעם דאָזיגען לאַנד.

לאָרד פיל דאַנקט אין דעם צוזאַמענהאַנג די [...]אויסגעצייכנעטע דינסטען וואָס די א"י רעגירונג [...]און איהרע דעפּאַרטאַמענטען האָבען געליסטעט פאַר [...]דער צוגרייטונגס-אַרבייט פון דער קעניגליכער

קאמיסיע פאַר די פשובות. פון דער רעגירונג אויף די דורך דער קאמיסיע געשטעלטע פראַגען און פאַר די צוגעשטעלטע זאכליכע מאַטעריאַלען, פאַקטען, סטאַטיסטישע דאַטען א. אַז. וו., וואָס האָבען פאַר דער קאמיסיע געדינט אלס סקעלעט פאַר איהר פאָר-שטעהענדער אויספאָרשונגס-אַרבייט.

די קעניגליכע קאמיסיע — זאָגט לאָרד פיל — מאַכט זיך נישט קיין שום אילוזיעס וועגען די שוועריגקייטען פון דער אויפגאַבע, וואָס שטעהען איהר פאַר.

לאָרד פיל אַפּעלירט צו דער גאַנצער בעפעלקערונג פון א"י, אָהן אונטערשייד פון נאַציאָנאַליטעט און רעליגיע, אַז זי זאָל נישט נאָכמעהר פערגרעסערן די שוועריגקייטען, וועלכע די קאמיסיע האָט פאַר זיך און מיט איהר פריינדשאַפטליך צוזאַמענאַרבייטען.

לאָרד פיל דערמאָנט די רעדע פון פּרעמיער באַלדווין אין פּאַרלאַמענט וועגען דער נויטווענדיג-קייט אויסצומיידען חילוקי-דעות. דער גאַנצער אָב-יעקט פון דער אויספאָרשונג — זאָגט לאָרד פיל — איז אַ זעהר דעליקאַטער און עס טאָר גאָרנישט גע-טון ווערען אַזוינס, וואָס זאָל מאַכען אויפלאַמען די לײדענשאַפטען פון דער בעפעלקערונג.

בעת מיר זענען געפאָהרען פון לאָנדאָן קיין א"י — איז לאָרד פיל מרמז אויפ'ן אַראַבישען באָיקאָט-בעשלוס — איז פאָרגעקומען אַן'אינצידענט, וואָס קען אונז נישט העלפען אין אונזער אַרבייט. אַ גרוי-סער טייל פון דער בעפעלקערונג האָט דורך זיינע פיהרער ערקלערט, אַז ער וועט נישט מיטאַרבייטען מיט דער קעניגליכער קאמיסיע, דאָס איז אַ זעהר אומ-גליקליכער שריט. עס קען דערפון אַרויסקומען, דאָס די קאמיסיע וועט זיין געצוואונגען פאַרצושטעלען איהר בעריכט, נישט אויסהערענדיג דעם ראַט פון דעם דאָזיגען טייל פון דער בעפעלקערונג.

לאָרד פיל שטרייכט אונטער, אַז די קעניגליכע קאמיסיע איז אַ פולשטענדיג אומאָפּהענגיגע קער-פּערשאַפט, וועלכע טראָגט נישט קיין שום פעראַנט-וואָרטליכקייט פאַר דער פּאָליטיק פון דער בריטישער רעגירונג אין א"י, נישט פאַר דער איצטיגער פּאָלי-טיק, און נישט פאַר דער פּאָליטיק אין דער פערגאַנ-גענהייט.

לאָרד פיל אַפּעלירט צו אַלע, וועמען א"י איז טייער און וועמען עס איז ליב די צוקונפט פון א"י מיטצוהעלפען דער קעניגליכער קאמיסיע אין איהר אַרבייט.

עס וואָלט געווען העכסט בעדויערנסווערט — זאָגט לאָרד פיל — אויב עס זאָלען אויסברעכען קאַמ-פען און פירוד-הלבבות אין דעם הייליגען לאַנד. וואָס האָט אין דער פערגאַנגענהייט געגעבען דער וועלט אַ בשורה פון שלום און גוטען ווילען.

ירושלים, 12 (ספּ. טעל.)

צו דער הייטיגער פייערליכער עפענונגס-פער-זאמלונג פאַר די אַרבייטען פון דער קעניגליכער קאַ-מיסיע, וועלכע איז פאָרגעקומען אין קאָנפערענצען זאַל פון דער א"י רעגירונג, זענען געווען איינגעלאַ-דען לערך 180 מאַן פון אַלע טיילען פון דער בעפעל-קערונג.

די קאמיסיע איז אין בעגלייטונג פון אַן'עהרען-שוואַדראָן געקומען צו פאַהרען פון קינג-דוד-האָטעל.

די פערזאַמלונג האָט זיך אָנגעהויבען 3 בייטאָג.

דער ערשטער איז אַריין אין קאָנפערענץ-זאַל אין וועלכען עס זענען שוין געזעסען די איינגעלאַ-דענע פערזענליכקייטען, דער הויך-קאָמיסאַר סער אַרטור וואוקאַפ. נאָך איהם איז אַריין דער פאָר-זיצער פון דער קעניגליכער קאָמיסיע לאָרד פיל און נאָכהער — די קאָמיסיע-מיטגלידער.

ווען אַלע זענען שוין געווען פערזאַמעלט, האָט אַ מיליטערישער אָרקעסטער אָפּגעשפּילט דעם ענג-לישען נאַציאָנאַלען הימן אויף דער גאַס פאַר'ן רע-גירונגס-הויז.

וואוקאָפ האָט פערנומען דעם אויבען-אָן און רעכטס פון איהם איז געזעסען די קעניגליכע קאָ-מיסיע מיט לאָרד פיל בראש.

די פערזאַמלונג עפענט דאַן וואוקאָפ מיט דער בעגריסונגס-רעדע. די רעדע איז דורך די איבער-זעצער באַלד פאַרגעלעזען געוואָרען איןביידע אַנ-דערע אָפיציעלע שפּראַכען העברעאיש און אַראַביש.

דאַן האָט דער גענעראַל-סעקרעטאַר פון דער רעגירונג, האַטהאָרן האַל, פאַרגעלעזען דעם קעניג-ליכען נאָמינאַציע-אַקט, אויפ'ן יסוד פון וועל-כען די קאָמיסיע איז בערופען געוואָרען אויסצו-פאָרשען די לאַגע אין א"י, איהרע סיבות און צו מאַכען די נויטיגע עמפּפעהלונגען פאַר דער צו-קונפט. באַלד דערנאָך איז דער נאָמינאַציע-אַקט פאַרגעלעזען געוואָרען אויך אין אַראַביש און העב-רעאיש. דאָס פאַרלעזען דעם נאָמינאַציע-אַקט אין די דריי אָפיציעלע שפּראַכען איז אויסגעהערט גע-וואָרען דורך די פערזאַמעלטע שטעהענדיג.

נאָכהער האָט לאָרד פיל געהאַלטען זיין רעדע.

אין די בענק, אויף וועלכע עס זענען געזעסען די איינגעלאַדענע פאָרשטעהער פון דער בעפעלקערונג זענען אויפ'ן ערשטען אָרט געזעסען די העכערע בעאַמטע פון דער א"י-אַדמיניסטראַציע. די צווייטע רייה האָבען פערנומען די ראשים פון אַלע רעליגיע-זע געמיינדען, יודישע וועלכע זיך האָט געפעהלט בלויז דער ירושלמ'ער הויפט-מופטי. הינטער דער גייסטליכקייט האָבען פערנומען זייערע ערטער די קאָנסולען, וואָס זענען אַקרעדיטירט ביי דער א"י-רעגירונג. ווייטער זענען געזעסען די פאָרשטעהער פון דער יודישער אַגענץ און ועד—הלאומי. הינטער וועלכע עס האָבען פערנומען די ערטער פאָרשטעהער פון אָרגאַניזאַציעס און אינסטיטוציעס. אין הינטערגרונד זענען געווען רעזערווירט פּלעצער פאַר די פאָרשטעהער פון דער פּרעסע.

די גאַנצע עפענונגס-פערזאַמלונג האָט געדויערט 45 מינוט.

ווי עס איז שוין בעשלאָסען געוואָרען, וועט די קעניגליכע קאָמיסיע איצט אָנהייבען אַ רייזע איבערן לאַנד. מאָרגען פערלאָזט די קאָמיסיע ירושלים און הויבט אָן איהר נסיעה מיט בעזוכען שייך-על באַלאַד.

ירושלים, 12 (יט"א טעל.)

אויף דער הייטיגער זיצונג פון דער קעניג-ליכער קאָמיסיע איז געקומען צו אַן'אינצידענט, וועל-כער טראָגט אַ סענסאַציאָנעל - פּאָליטישען כאַראַק-טער. דער איטאַליענישער קאָנסול, וועלכער איז צוזאַמען מיט'ן גאַנצען דיפּלאָמאַטישען קאָרפּוס איינגעלאַדען געוואָרען צו דער זיצונג, האָט אין מיטען פון דער פערזאַמלונג פערלאָזען דעם זאַל, ווייל מ'האָט איהם בעשטימט אַן'אָרט נעבען דעם פאַר-שטעהער פון אַביסיניע.

Popularny trzylampowy odbiornik o cechach luksusowych.
Trzy zakresy fal.
Elektrodynamiczny głośnik. Duo-Reżektor.

ELEKTRIT RADIO

ODBIORNIKI O DŹWIĘKU NATURALNYM

Niniejszym podajemy do wiadomości, że na terenie m. Łodzi następujące firmy radiotechniczne:

Alfa-Radio, Nawrot 1,
Audiofon, Piotrkowska 166,
Elektrodom, Piotrkowska 115,
Elektros, Śródmiejska 5,
H. Gotlibowski, Zgierska 30.
Iskra-Radio, Narutowicza 9,
B-cia Lajb, Piotrkowska 50 i Zgierska 9,
Muza-Radio, Narutowicza 18,
Radio-Audion, Traugutta 1.

zostały wyłącznie uprawnione

do zapewnienia swojej P. T. klienteli usług naszego specjalnego

SERVICE'u RADIOTECHNICZNEGO

(Obsługa, reklamacje i naprawy).

który jest wykonywany

TYLKO

w stosunku do odbiorników nabytych w powyżej wymienionych firmach.

TOW. RADIOTECHNICZNE

ELEKTRIT, Wilno.

לויה פון ד"ר יהושע טהאָן

קראַקע, 12 (יט"א טעל.)

הייגט איז פאָרגעקומען די לויה פון ד"ר יהושע טהאָן.

די לויה האָט גענומען פון דער וואוינונג פון נפטר אויף יאָסנע גאַס און עס האָט זיך אין איהר בעטייליגט אַן'עולם פון טויזענדער מענשען, דער-רונטער פיל קריסטען.

צו דער לויה איז אויך געקומען דער פּרע-זידענט פון דער שטאָט, ד"ר מיעטשיסלאַוו קאַפּ-ליצקי, דער אויך דער וויצע-וואָיעוואָדע פון קראָקע. פון דעם פיל דעלעגאַציעס פון וואַרשאָ, לעמבערג און פיל אַנדערע שטעט.

לויט אַ בעשלוס פון לויה-קאָמיטעט זענען נישט געהאַלטען געוואָרען קיין שום הספּדים. נאָך דער קבורה האָט פּראָפעסאָר סענאַטאָר ד"ר שאָר גע-זאָגט קדיש.

אויף דער לויה איז געווען אַ ריזיגער עולם מיט צעהנדליגער דעלעגאַציעס. ס'זענען געטראָגען געוואָרן די ווייס-בלויע פאַהנען געהילט אין קרעפּע.

וואַרשאַ, 12 (טעלעפאָניש)

הייבט 1 אַ זייגער בייטאָג איז אין דער ציוניס-טישער אָרגאַניזאַציע פאָרגעקומען די טרויער-זיצונג צוליב'ן טויט פון ד"ר יהושע טהאָן. צו דער זי-צונג זענען געקומען פאָרשטעהער פון אַלע ציוֹ-ניסטישע ריכטונגען און פּרעסע-פאָרשטעהער.

די זיצונג האָט געעפענט אַדוו. האַרטגלאַס וועלכער האָט געהאַלטען אַ קורצע רעדע וועגען דער אבדה. די רעדע איז אויסגעהערט געוואָרען שטעהענדיגערהייט.

מיט טרויער-רעדעס זענען אַרויסגעטרעטען: ד"ר שיפּער, כאָדזשינסקי (מזרחי), ביאַלאָפּאָלסקי (פּועלי-ציון), פאָרשטעהער פון התאחדות, תרבות, קרן-קימת, קרן-היסוד א. אַ.

וואַרשאַ, (יט"א) דער ועד-הפּועל פון דער פעראייניגונג פון רבנים מיט העכערער בילדונג אין פּוילען האָט אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן טויט פון זיין פערדינסטפולען מיטגליד ד"ר יהושע טהאָן ז"ל אַרויסגעשיקט צו דער אלמנה פונ'ם פערשטאָרבע-נעם און צו דער יודישער קהלה אין קראַקע פאָל-גענדע צוויי קאָנדאָלענץ-דעפּעשען:

פרוי ד"ר טהאָן, קראַקע. די פעראייניגונג פון רבנים מיט העכערער בילדונג אין פּוילען שאַצט אָב טיעף צוזאַמען מיט'ן יודישען פאָלק די אבדה פון זיין ערווירדיגען מיטגליד, אַנפיהרענדען טוער און מיטשעפער פון מאָדערנעם יודענטום, דעם גלענצענדען לעהרער און רעדנער. זאָל נאָך אייך און אייערע קינדער טרייסטען אין דעם בע-וואוסטזיין פון זיין געבענשטען לעבען און פון זיין גייסטיגער ירושה. הרב פּראָפ. שאָר וועט אונדז רעפּרעזענטירען אינ'ם אָפּגעבען דעם לעצטען דינסט דעם פערשטאָרבענעם."

פערוואַלטונג פון דער יודישער קהלה אין קראַקע, די פעראייניגונג פון רבנים מיט העכערער בילדונג אין פּוילען דריקט אויס איהר טיפען צער צוליב דער גרויסער אבדה פון דעם גרויסען רב און פיהרער פון יודן. פאַלק ד"ר יהושע טהאָן ז"ל.

וואַרשאַ, (יט"א טעלעפאָניש)

די פערוואַלטונג פון יודישען זשורנאַליסטען סינדיקאַט אין וואַרשאַ האָט אַרויסגעשיקט פאָל-גענדע קאָנדאָלענץ-דעפּעשע דער רעדאַקציע פון „נאַווי דזשענניק" צוליב'ן טויט פון ד"ר יהושע טהאָן:

„די פערוואַלטונג פון דער יודישער סעק-ציע פון וואַרשעווער זשורנאַליסטען-סינדיקאַט איז אין טיפסטען טרויער צוליב'ן טויט פון אומפער-געסליכען ד"ר יהושע טהאָן, דעם פערדינסטפולען נעסטאָר פון דער יודישער זשורנאַליסטיק".

וואַרשאַ, (יט"א) די פערוואַלטונג פון „הסתדרות האקדמים-ציונים בפולניה" האָט איבערגעשיקט דער משפּחה פון ד"ר יהושע טהאָן פאָלגענדע קאָנדאָלענץ-דעפּעשע:

„מיר בויגען זיך פאַר'ן אָנדענק פון ד"ר יהושע טהאָן ז"ל. זיין קאַמף פאַר אונזער גלייכ-בערעכטיגונג אין פּוילען און רעאַליזאַציע פון ציוניזם אין א"י, די אין זיין פערזאָן פעראיי-ניכטע אייראָפּעאישע קולטור מיט יודישער טראַ-דיציע פעראייביגען איהם אין אונזער זכרון."

קאָנדאָלענץ-דעפּעשען זענען אויך אָנגעקו-מען פון קראָקאווער וואָיעוואָדע, וויצע-וואָיעוואָדע, יוד. אַגענץ און ועד לאומי.

צושלאגען יודישע סטודענטען

12 יודען פערוואונדעט—דער אוניווערזיטעט געשלאסען

נעכטיגע געשעהענישען אין ווילנע

ווילנא, 12 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט)

היינט אינדערפריה האָבען אַ גרופּע פון הונדערט ענדעקישע סטודענטען אַרומגערינגעלט דעם אוניווערזיטעטס-בנין און מוראדיג געשלאָגען די יודישע סטודענטען, וועלכע זענען אַריינגעגאַנגען אין אוניווערזיטעט. 10 יודישע סטודענטען זענען שטאַרק צושלאָגען געוואָרען פון זיי האָט מען צוויי אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

דאַן האָבען זיך די ענדעקעס אַריינגעריסען אין אוניווערזיטעט און אויך דאָרט אויף פערשידענע פאַקולטעטען געשלאָגען די יודישע סטודענטען, געוואָרפען מיט טישען און בענקלעך.

דער רעקטאָר האָט געשלאָסען דעם אוניווערזיטעט.

אויפ'ן גאַס האָבען די ענדעקישע סטודענטען געשלאָגען די דורכגעהענדע יודען, דערונטער איז אויך צושלאָגען געוואָרען דער אַסיסטענט פון אוניווערזיטעט ד"ר רובינשטיין, אַ זוהן פון דעם. הרב רובינשטיין.

ווידער ערמאָרדעט אַ יוד הינטער לעמבערג

לעמבערג, 12 (טעלעפאָניש)

אין סלעפּאָרוג נעבען לעמבערג האָט מען אויף דער באַהן-ליניע געפינען דעם טויטען קערפּער פון 72-יעהריגען בערל ווייסמאַן. ער איז מיט 2 טעג צוריק אַרויס פון דער היים און מעהר נישט צוריקגעקומען. אַן'אויספאָרשונג געהט אין דער ריכטונג פון אַ רויב-מאָרד.

Togal
ביי גריפּע, פאַרקילונג,
ביי ברעכן אין די ביינער באַקומט מען פאַרלייכטערונג,
באַנוצנדיק טאָגאַל-טאַבלעטן.
טאָגאַל פאַרקלענערט די היץ
און שטילט דעם ווייטאָג.
צו באַקומען אין דער נאָענטסטער אַפּטייק.

צונויפגעפּראַלן אַ זיצונג פון וואַרשעווער וואַהל-קאָמיסיע

פאָדערט דער רעגירונגס-קאָמיסאַר

וואַרשאַ, 12 (טעלעפּ.)

דער פאָרזיצער פון דער וואַהל-קאָמיסיע צו וועהלען אַ קהלה-פערוואַלטונג, ד"ר היגדעס האָט בעקומען אַן'אויפפאָדערונג פון רעגירונגס-קאָמיסאַר תיכף צונויפצורופען אַ זיצונג פון דער וואַהל-קאָמיסיע כדי צו וואַרפען גורל וועמען ס'קומט דער מאַנדאַט, וועלכער איז צוגענומען געוואָרן ביי די ציוניסטען צו דעם אַגודהניק טראַקענהיים אָדער דעם מזרחיסט אורבאַך. אַן'אָפּשריפט פון בריף האָט אויך בעקומען פּרעזעס מאַזור.

טרויער-גאָטעסדינסט לכבוד מאַרשאַל יוזעף פּילסודסקי

וואַרשאַ, 12 (טעלעפאָניש)

היינט אינדערפריה איז אָפּגעקומען אַ טרויער-גאָטעסדינסט לכבוד דעם מאַרשאַל פּילסודסקי ס'איז אָנוועזענד געווען די פרוי פון מאַרשאַל פּילסודסקי מיט די טעכטער, מאַרשאַל רידז-שמיגלי און אַנדערע הויך-געשטעלטע פּערזענליכקייטען.

הויכע אויסצייכנונג פאַר פּולק. קאָץ

וואַרשאַ, 12 (טעלעפאָניש)

דעם פּרעמיער גען. סקלאַדקאָווסקי האָט היינט אויפגענומען דעם וויצע-מיניסטער פּולק. אַדאַם קאָץ, וועלכען ער האָט איבערגעגעבען דעם קאָמאַנדאָר-אָפּצייכען מיט אַ שטערן פון אָרדער פון אויפגעבויטען פּוילן.

* * *

דער פּרעמיער האָט דאַן אויפגענומען דעם גען. פּרעמיער קאַזשימיעזש באַרטעל.

וואַרשעווער אָפיציעלע בערזע

28-טען אָקטאָבער

דעוויזען:

האָלאַנד	286 40
לאָנדאָן	25 91
ניו-יאָרק (קאַבעל)	5.313/8
פּאַריז	24.67
פּראַג	18.78
ציריך	122 15

אָפיציעלע פּראָצענטיגע פּאַפּירען

באַנק פּאָלסקי	1050
3 פּראָצ. אינוועסטיציע I. פּרעמירטע	600
3 " " II.	.25
4 " דאָלאַרובקע	
7 " סטאַביליזאַציע	48,250
5 " וואַרשעווער	5600
5 לאָדזשער	49.50

איטאַליען וועט נישט ענדערען איהר פּאָליטיק לגבי דער יודישער בעפעלקערונג

לאָנדאָן, (יט"א טעל.)

אין אַ געשפּרעך מיט'ן יט"א-מיטאַרבייטער האָט אַ הויכער איטאַליענישער בעאַמטער אין לאָנדאָן אָבגעלייקענט קאַטעגאָריש די מיטטיילונג פון דעם פּאַריזער קאָרעספּאָנדענט פון דער „איזוועסטיאַ", אַז די איטאַליענישע רעגירונג זאָל כלומרשט האָבען בעשלאָסען צו ענדערן איהר פּאָליטיק לגבי די יודען און אָנהויבען אַן'אַנטי-יודישען קורס.

די מעלדונג פון „איזוועסטיאַ" איז אַזוי ווייט לעכערליך – האָט דער איטאַליענישער אינפאָרמאַטאָר ערקלערט – אַז די איטאַליענישע רעגירונג האָט נישט געהאַלטען פאַר נויטיג אָפיציעל צו אָבצולייקענען. אין איטאַליען ווערען נישט געמאַכט קיין שום אונטערשיידען צווישען די בירגער, צו וועלכער ראַסע אָדער גלויבען זיי זאָלען נישט געהערען.

איטאַליעניש-עסטרייכיש-אונגאַרישער אָפּמאַך

איז געשלאָסען געוואָרען אין ווין

ווין, 12 (ספּ. טעל.)

אין רעזולטאַט פון די איטאַליעניש-עסטרייכיש-אונגאַרישע געשפּרעכען איז פערעפענטליכט געוואָרען אַ קאָמוניקאַט, לויט וועלכען עסטרייך און אונגאַרן בעקומען דאָס רעכט זיך צו בעוואָפענען. עסטרייך און אונגאַרן האָבען בעשלאָסען אָנצוערקענען די אַנעקסיע פון אַביסיניען און איטאַליען וועט געבען די מעגליכקייט עסטרייך און אונגאַרן אָנטיילצונעהמען אין דער עקספּלואַטאַציע פון אַביסיניען.

פּרעמיער פון איראַק בעזוכט רב-הכולל

און פערשפּרעכט פריינדליכע בעהאַנדלונג פון יוד. בעפעלקערונג

באַגדאַד, (יט"א טעל.)

דער פּרעמיער פון איראַק, היקמאַן על-סוליימאַן, האָט היינט אָבגעשטאַט בעזוכען אַלע ראשים פון די רעליגיעזע געמיינדען אין איראַק, דערונטער אויך דעם רב-הכולל פון איראַק. דער פּרעמיער האָט צוגעזאָגט, אַז זיין רעגירונג וועט איינהאַלטען פריינדשאַפטליכע בעציהונגען צו אַלע רעליגיעזע געמיינדען און נאַציאָנאַלע מינדערהייטען אין איראַק.

די ידיעה וועגען בעזוך פון פּרעמיער ביים רב-הכולל און דער אינהאַלט פון געשפּרעך האָבען אַרויסגערופען אַ צופרידענהייט ביי דער יודישער בעפעלקערונג, וועלכע האָט – ווי בעקאַנט – זייט עטליכע חדשים געלעבט אין אויסערסט געשפּאַנטע בעציהונגען אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן אַנטי-יודישען טעראָר.

נישט בעשטעטיגט דעם אַקאַדעמישען לאַרבער

פאַר אדוו. לעאָן בערסאָן

וואַרשאַ, 12 (טעל.)

צווישען די וועלכע האָבען בעקומען דעם לאַרבער פון דער ליטעראַטור-אַקאַדעמיע האָט זיך אויך געפונען דער אדוו. לעאָן בערסאָן, וועלכער איז בעקאַנט פון בריסקער און פשיטיקער פּראָצעס. דער בילדונגס-מיניסטער האָט זיין לאַרבער נישט בעשטעטיגט.

אָניל בעקומען די נאָבעל-פּרעמיע פאַר ליטעראַטור

שטאָקהאָלם, 12 (ספּ. טעל.)

די נאָבעל-פּרעמיע פאַר ליטעראַטור אויפ'ן יאָהר 1936 איז דורך דער שוועדישער אַקאַדעמיע בעשטימט געוואָרען פאַר'ן אַמעריקאַנישען דראַמאַטורג אָניל.

די נאָבעל-פּרעמיע פאַר פיזיק איז פערטיילט געוואָרען צווישען דעם עסטרייכישען געלערנטען פּראָפ. העס און דעם אַמעריקאַנער קאַרל דאַוויד אַנדערסאָן.

RADIOODBIORNIKI wszelkich typów na r. 1937 do nabycia na b. dogodnych warunkach w firmie
„Radio-Selektor" Piotrkowska 17. tel. 264=01 (w podwórzu).
PRZYJMUJEMY POŻYCZKI.

לויה פון איינאונאיינציגען יודישען רעגענט

וואַרשאַ, 12 (טעלעפאָניש).

היינט איז פאָרגעקומען די לויה פון דעם איינציגען יודישען רעגענט לאַנדוי, דער איינהאַבער פון בניין פון טעאַטער „נאָוואָשטשי". אויף דער לויה זענען איינגעגאַנגען קיין יודען נישט געווען, ווייל לאַנדוי איז דער איינציג פערבליבענער יוד אין זיין געשמד'טער משפחה. אַ חוץ דעם זענען אויף דער לויה געווען פיל פּראָקוראָרען, ריכטער און געריכטס-בעאַמטע.

Dr. med. Trepman
ספּעציאַליסט פאַר טריפּער, סיפיליס און הויט-קראַנקהייטען.
בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע.
זאַוואַדזקאַ 6, טעל. 234=12
נעמט אָן פון 8–11 נאָכמ. און פון 6–8 אָוונט.

„פרייליכען לילי"
אין דער קאַפּיטאַלער ווינער פּרצקאָמעדיע געזונגען און גערעדט אויף דייטש
הייַנט און פאָלגענדע טעג!
Franciszka Gaal
Hans Jaray i Szöke Szakall
אַלס פּאַרטנערן:
אָנהייב אין געוו. טעג 4 נאָכמ., זונטאָג און יום-טוב 12 בייטאָג.
אויפ'ן ערשטען טאָגס זענען אַלע פּלעצער צו 54 גר.

קלאַנגקינאָ-טעאַטער
RAKIETA
שענקעוויטשאַ 40 טעל. 141-22

KINO TEATR
METRO
PRZEJAZD 2
אָנהייב 4 אַ זייגער
Straszny Dwór
לויט דער אָפּערע פון
STANISŁAW MONIUSZKO
היינט און פאָלג. טעג
דער פּרעכטיגסטער פילם פון דער פּוילישער פּראָדוקציע
פּאַספּאַרטוס און הנחה-בילעטן אונגילטיג.
פּרייזען פון די פּלעצער פון 54 גר. אָן

KINO TEATR
ADRIA
GŁÓWNA 1
אָנהייב 5 אַ זייגער

„דער העלד"
היינט און פאָלגענדע טעג
Wallace Beery
אין דעם גרויסען פילם פול מיט ראָמאַנטיזם א.ג.
אין די איבעריגע ראָלען: JOHN BOLES, Barbara STANDWICK
אויסערדעם: קאָלירטע צייכענונגען און אַקטואַליטעטען פון P.A.T.
פּרייזען פון די פּלעצער אויף אַלע סעאַנסען פון 54 גר.

קלאַנג-קינאָ
CAPITOL
זאַוואַדזקאַ 16

די קאנפערענץ פון די דריי מלוכות אין ווין

מוסאליני וויל א דורכפירען זיינע פלענער אין צענטראל אייראפא

זייט עס זענען אונטערגעשריבן געוואָרן די אַזוי גערו־פענע רוימישע פראטאקאלען, זענען די באַציאונגען צווישען די פאַרשטעהער פון איטאַליען, עסטרייך און אונגאַרן געוואָרן א אָפטע ערשיינונג, וואס ציהט אויף זיך די אלגעמיינע אויפמערקזאמקייט אין אייראָפּע, אָבער צום ערשטען מאל ווערט די קאָנ־פערענץ וואס קומט איצט פאָר אין ווין בעטראכט אלס א וויכטיג פאליטיש געשעהעניש. עס איז כא־ראקטעריסטיש שוין דער פאקט אליין, וואס די קאָנפערענץ איז עטליכע מאל אָפּגעלעגט געוואָרן. דאָס איז א בעווייז אז איטאַליען האָט זיך פריהער גוט געוואָלט צוגרייטען צו דער קאָנפערענץ דורך א דיפּלאָמאַטישער ארבייט. די דייטש־עסטרייכישע פּער־שטענדיגונג פון 11. יולי פון לויפענדען יאהר, די דייטש־איטאַליענישע פערשטענדיגונג פון דער לעצטער צייט, מוסאָליני׳ס לעצטער ארויסטריט אין זיין רעדע אין מיילאַנד, דאָס אלץ האָט געשאַפען דעם ריכטיגען יסוד פאר די ווינער אונטערהאנדלונ־גען. א געוויסער בעדייטונג ווערט אויך צוגעגעבען דעם פאקט, וואָס די קאָנפערענץ קומט פאָר דאסמאל נישט אין רוים נאר אין ווין, דער דאָזיגער אומ־שטאנד דאַרף לויט דער מיינונג פון דער ווינער פרעסע אונטערשטרייכען די בעזונדערע ראָלע פון עסטרייך אלס צענטראַלער פונקט — נישט נאָר געאָגראפישען נאָר אויך פאליטישען — אָבער פון דעם דייטש־איטאַליענישען „אַקס״ וועגען וועלכער עס האָט גערעדט מוסאליני. אַזוי צו זאָגן, פון דער איצטיגער קאָנפערענץ דאַרף מען ערוואַרטען וויכ־טיגערע און ערנסטערע רעזולטאַטען ווי די, וואס האָ־בען געבראַכט די ביז־איצטיגע שמועסען פון די מלוכות, וואס האָבען אונטערגעשריבען די רוימישע פּראָטאָקאָלען.

די איטאַליענישע און עסטרייכישע פרעסע ווידמעט די לעצטע טעג זעהר א סך אויפמערקזאמקייט דער ווינער קאָנפערענץ. לויט די קאָמענטאַרען פון דער דאָזיגער פרעסע האָט די קאָנפערענץ די אויפ־גאַבע פעסטצושטעלען א ענגערע צוזאמענאַרבייט צווישען די דריי מלוכות מיט׳ן ציל צו פערפעסטיגען דעם שלום אין צענטראַל אייראָפּע ; אזא צוזאמענ־אַרבייט וועט מיטווירקען צו פערבעסערען די אינטער־נאַציאָנאַלע לאַגע בכלל ; וועגען שליסען א בלאָק, וואָס זאָל זיין געווענדעט געגען דריטע מלוכות קען קיין רייד נישט זיין א. אַז. וו. א. אַז. וו.

עס אונטערליגט נישט קיין ספק, אַז די אנטייל־נעהמער פון דער קאָנפערענץ וועלען ווידמען א סך אויפמערקזאמקייט די פראַגען פון פערזיכערען די עסטרייכישע אומאפהענגיגקייט, די אונגאַרישע רעוויז־יאָניסטישע פאָדערונגען ; די געגענזייטיגע בעציהונ־גען צווישען דער „רוימישער״ גרופּע מלוכות און דער קליינער קאַליציע א. אַז. וו. די אַלע פראַגען זענען מעהר אדער ווייניגער בעריהרט געוואָרען אין מוסאליני׳ס מיילאַנדער רעדע, ווי מען שמועסט, איז אויך גאַנץ מעגליך, אַז די פראַגע פון דער צוריקקעהרונג פון די האַבסבורגער אויפ׳ן עסטרייכי־שען טראָהן זאָל, אויב נישט אָפיציעל, איז יעדענ־פאַלס אומאָפיציעל בעריהרט ווערען אויף דער ווי־נער קאָנפערענץ.

לויט געוויסע אינפאָרמאַציעס זאָל די ווינער קאָנפערענץ אין הסכם מיט מוסאָליני׳ס וואונש, מא־כען אַנ׳ענטשיידענעם שריט אויפ׳ן וועג פון א ראדי־קאַלער לעזונג פון דונאי פראָבלעם. אָבער דאָס וואָלט געווען מעגליך נאר אין פאַל, ווען עס וואָלט דערצו געווען די פּאָליטישע פאָרבעדינגונגען. רע־זומירענדיג די רעזולטאַטען פון די דייטש־איטאַליע־נישע אונטערהאַנדלונגען, וואס זענען פאָרגעקומען מיט א קורצער צייט צוריק, האָט גראַף טשיאַנאָ אָנ־געוויזען, אַז זיי האָבען געהאַט אלס רעזולטאַט די „אָפּגרעניצונג פון די פּאָזיציעס״ פון די ביידע מלוכות אין צענטראַל אייראָפּע. די דאָזיגע פאָרמולע צייכענט זיך נישט אויס מיט גענויאיגקייט. עס איז כאַראַקטעריסטיש, אַז אויך מוסאליני האָט אין מיי־לאַנד גערעדט וועגען דער דאָזיגער טעמע נישט אינגאַנצען קלאָר. דאָס פּראָבלעם פון צענטראַל איי־ראָפּע איז אָבער נישט מעגליך צו לעזען אַזוי לאַנג ווי עס איז נישט בעזייטיגט דער אנטאַגאָניזם צווי־שען איטאַליען און דייטשלאַנד. דער דאָזיגער אנטאַ־גאָניזם איז אָבער דורך גראַף טשיאַנאָס לעצטען וויזיט אין בערלין נישט בעזייטיגט נאָר בלויז פּער־שלייערט געוואָרן, ס׳איז אויך זעהר שווער איצט צו רעדען וועגן וועלכען עס איז קאָמפּראָמיס צווישע די מלוכות וואָס האָבען אונטערגעשריבען די רוי־מישען פּראָטאָקאָל און דער קליינער קאָאַליציע. מען שמועסט עקשנותדיג וועגען דעם, אַז איטאַליען האָט בעשלאָסען אונטערצושטיצען אונגאַרן אין איהר פאָ־דערונג אויף דעם רעכט פון בעוואָפנונג, און אין אַזאַ פאַל וואָלט דאָס נאָר אָפּגעשלעפט דעם מאָמענט פון פערשטענדיגונג מיט דער קליינער קאַאַליציע.

די צייטונגען האָבען נאָטירט א קלאַנג לויט וועל־כען מוסאליני זאָל זיך האָבען אָנגעצייכענט א פּראָ־יעקט פון א קאָמפּראָמיס צווישען בודאַפּעשט און בעל־גראַד דערמיט, אַז יוגאָ־סלאַוויען זאָל אקטיוו אונ־טערשטיצען די אונגאַרישע טעריטאָריאַלע טענות בנוגע טשעכאָסלאָוואַקייען און רומעניען.

עס איז שווער צו זאָגען אויף וויפיל די דאָזיגע קלאַנגען שטימען מיט דער ווירקליכקייט, אורטיילענ־דיג פון די רעזולטאַטען פון די אונטערהאַנדלונגען וואס זענען פאָרגעקומען אין פּראַג, בעת עס איז דאָרט געווען קעניג קאַרל פון רומעניען, זענען די האָפנונגען אויף א שפּאַלטונג אין דער קליינער קאָאַ־ליציע, יעדענפאַלס אין איצטיגען מאָמענט אויסזיכטס־לאָז, און ביי אַזעלכע בעדינגונגען דאַרף מען פון דער ווינער קאָנפערענץ נישט ערוואַרטען קיין גרוי־סע זאַכען נישט אין פּאָזיטיווען זין און אויך נישט אין נעגאַטיווען זין.

P.K.O. ODDZIAŁ w ŁODZI
Al. Kościuszki 15
tel. 125-80
Inkaso weksli i innych dokumentów wierzytelnościowych.

בוקארעשט אלס דאס „נירענבערג פון באלקאן״

ריזיגע קוזיסטען-דעמאנסטראציע אין דער הויפט-שטאָדט פון רומעניען

בוקאַרעשט (יט״א) אין בוקאַרעשט איז פאָרגעקומען דיי עטליכע מאָל אָבגעלעגטע ריזען־דעמאָנסטראַציע פון דער נאַציאָנאַל־קריסטליכער פאַרטיי (קוזא־פאַרטיי), דער צאָהלרייכסטער פון די מעהרערע אַנטיסעמיטישע פאַרטייען אין רומעניע. די קוזיסטען בעריהמען זיך, אַז זייער דעמאָנסטראַ־ציע איז געווען די גרעסטע, וואָס איז ווען־עס־איז פאָרגעקומען אין דער געשיכטע פון רומעניען און אַז — צו דער דעמאָנסטראַציע האָבען זיך אין בוקאַ־רעשט פערזאַמעלט העכער א פערטעל מיליאָן קו־זיסטען פון אַלע עקען לאַנד. פון 10 פריה ביז 8 אָוונט האָבען דורך אַלע הויפּט־גאַסען פון בו־קאַרעשט געצויגען קוזיסטען־אָבטיילונגען מיט גרויסע האַקענקרייץ־פעהנער, זינגענדיג פאַרטיי־לי־דער, וואָס זענען דאָ און דאָרט איבערגעריסען גע־וואָרען דורך אויסגעשרייען „בידער מיט די יו־דען״ א.א.וו.

נישט קוקענדיג אויף דעם גרויסען צוזאַמענפליה פון אַנטיסעמיטען, איז די רוה כמעט זוי נישט געשטערט געוואָרען, און עס זענען פערצייכענט גע־וואָרען בלויז עטליכע אונבעדייטענדע אינצידענטען. די יודישע בעפעלקערונג פון בוקאַרעשט האָט איגע־נומען פאָרזיכטס־מיטלען, נישט צולאָזען זיך פּראָ־וואָצירען, און די פּאָליציי פון איהר זייט האָט אין דער נאַכט פאַר דער דעמאָנסטראַציע איינגעזעצט אין אַרעסט לערך 400 בעקאַנטע כוליגאַנעס פון דער אַנטיסעמיטישער כנופיה. נאָך פאַר׳ן בעקומען די ערלויבניש אויף אָרגאַניזירען די דעמאָנסטראַציע האָבען בידע פּיהרער פון דער קוזאַ־פּאַרטיי, פּראָפ. קוזא און אָקטאַוויאַן גאָגאַ זיך פייערליך מתחייב געווען נישט צו דערלאָזען צו קיין אונרוהען. אין דער ריכטונג איז אויך ספּעציעל געפיהרט געוואָ־רען א ברייטע צוגרייטונגס־פּראָפּאַגאַנדע אין די לאָקאַלע קוזיסטען־פעראיינען, וועלכע די פיהרער פון דער פאַרטיי האָבען געזוכט צו איבערצייגען, דאָס אַרויסווייזענדיג דיסציפּלין און זעלבסטבעהערשונג, וועט די פאַרטיי דערמיט ווייזען דער עפענטליכקייט, אַז זי איז אַנ׳ערנסט־אָרגאַניזירטע קערפּערשאַפט, וואָס איז פעהיג איבערצונעהמען די מאַכט אין לאַנד. די דאָזיגע אַרגומענטען האָבען וואַהרשיינליך נישט זעהר שטאַרק געטראָפען צו דער איבערצייגונג פון די מיטגלידער־מאַסען, ווייל קענענדיג די עלעמענ־טען, וואָס גרופּירען זיך אין זייער פאַרטיי. האָבען גאָך קוזא און גאָגא זיך אַסעקורירט געגען אונרוהען דערמיט וואָס זיי האָבען פון צווישען דער פאַרטיי־מיטגלידערשאַפט אויסגעטיילט די מעהר אָרגאַניזא־ציאָנעל־דיסציפּלינירטע און זיי אָרגאַניזירט אין א ספּעציעלער פאַרטיי־פּאָליציי, וואָס האָט מיט גומי־שטעקענס אין די הענד געהיט די אָרדנונג, אַז דער פאַרטייאישער ערב־רב זאָל זיך האַלטען אין צוים.

די דאָזיגע פאַרטיי־פּאָליציאַנטען האָבען, טראָגן דעם אַלגעמיינעם אוניפאָרמען־פערבאָט, וואָס פער־פליכטעט אין רומעניען, געטראָגען בלוי העמדער מיט האַקענקרייץ־אַרעמבענדער. דער דאָזיגער פאַקט ווערט אין געוויסע קרייזען אויסגעטייטשט אַלס בע־ווייז, אַז די קוזיסטען־דעמאָנסטראַציע האָט אין א געוויסער מאָס גענאָסען פון דער פּאַסיווער אונ־טערשטיצונג פון דער מאַכט. אַנ׳אַנדער סימן פאַר דער דאָזיגער אונטערשטיצונג זעהט מען דערין, וואָס די רעגירונג האָט געשטעלט אין רשות פון דער קוזא־פאַרטיי העכער צוויי טויזענד באַהן וואַ־גאָנען צו ברענגען די דעמאָנסטראַנטען פון אַלע עקען לאַנד קיין בוקאַרעשט.

די קאָסטען פון דער רייזע האָט געדעקט די פאַרטיי־קאַסע, און די דעמאָנסטראַנטען האָבען בע־קומען פרייע בעשפּייזונג. מען שאַצט ,אַז די אָרגאַ־ניזאַציע פון דער ריזען־דעמאָנסטראַציע האָט אָפּגע־קאָסט לכל־הפחות 20 מיליאָן לעי (קרוב א מיליאָן זל.). היות מען ווייס ,אַז די קוזאַ־פאַרטיי האָט נישט צווישען איהרע סימפּאַטיקער פיל אינ־דוסטריעלער און פינאַנסיסטען, וועלען דעריבער גע־מאַכט כלערליי השערות וועגען דעם מקור פון וועלכען קוזא האָט בעקומען געלד פאַר זיינע פאַרטיי־צוועקען.

אַלענפאַלס איז איין זאַך זיכער : דער פּאַראַד איז אָרגאַניזירט געוואָרען מיט דייטשער גרינדליכ־קייט און זיכער נישט אָהן נאַצי־הילף. אין טאָג פון דער דעמאָנסטראַציע האָט בוקאַרעשט געהאַט דעם אויסזעהען פון א באַלקאַנישען נירענבערג.

דער ציזעק פון דער אַזוי פּאָמפּעז אָרגאַניזיר־טער מאַניפעסטאַציע, איז געווען צו ווייזען דעם כוח פון דער נאַציאָנאַל - קריסטליכער פאַרטיי און צו מאַניפעסטירען די פאָדערונג איבערצוגעבען איהר די מאַכט אין דער מלוכה אויפ׳ן באַזיס פון דער בלומרשטער פּאָפּולאַריטעט פון איהר אַנטי־יודי־שער פּלאַטפאָרם. אָט זענען די וויכטיגסטע פּראָגראַם פּונקטען ,וואָס די קוזאַ־פאַרטיי איז מבטיח צו רעַ־אַליזירען אַזוי שנעל, ווי זי וועט קומען צו דער מאַכט :

פּאָליטישע רעכט זאָלען האָבען בלויז ריין־בלוטיגע רומענער און קריסטליכע מינדערהייטען, ווי דייטשען און אונגאַרן. 2) ענטאייגענונג פון אַלע אומבעוועגליכע גיטער פון יודען און אויסלענדער. 3) בעזייטיגונג פון יודען פון ציווילען און מילי־טערישען דינסט. אין א פאַל פון א מלחמה זאָלען יו־דען מאָביליזירט ווערען בלויז צו „שוואַרצער אר־בייט״. 4) טויט־שטראָף פאַר פערשווערונג געגען שטאַט אָדער פאַר שטעלען אין סכנה זיינע אינטערע־סען. 5) „פּעראַרישונג״ פון דער פּרעסע, יודען זאָלען מעגען אַרויסגעבען צייטונגען בלויז אין יו־דיש. 6) איינפיהרונג פון נומערוס קלאַוזוס אין אַלע געביטען פון ווירטשאַפטליכען לעבען און פרייע בע־רופען. 7) נאַציאָנאַליזאַציע פון אַלע אינדוסטריע־צווייגען, וואס האָבען אַ שייכות מיט דער נאַציאָנאַלער פערטיידיגונג.

אין געביט פון דער אויסלענדישער פּאָליטיק פאָדערען קוזא און גאָגאַ אַנ׳אַליאַנס מיט דייטשלאַנד. אונטער קיין שום אומשטענדען — זאָגען זיי — וועלען זיי נישט דערלאָזען צו קיין פּאַקט מיט סאָוויעט־רוסלאַנד.

1-טע, גרויסע וויסענשאַפטליכע
ענציקלאָפּעדיע
אין יודיש
איז 20 בענדער
אַרויסגעגעבען דורכ׳ן דובנאָוו־פאָנד אין פּאַריז.
א ציהרונג פאַר יעדער שטוב,
אַנ׳אוצר פאַר יעדען אינטעליגענטען מענש.
שוין אַרויס דער ערשטער און צווייטער באַנד,
אין דרוק דער דריטער באַנד
פּרייז פון יעדען באַנד: אין פּראַכט־איינבונד — 24 זל.
אין האַלב־לעדער־איינבונד — 27.50 זל.
באַקוועמע טערמינען אויסצוצאָהלען אין ראַטעס.
צו ווענדען זיך אין לאָדז:
צום פאָרטרעטער פון דער דובנאָוו־געזעלש. אויף לאָדז און אַ געגענד ה. זילבערבערג, טעגליך פון 7—8 אָוונט אין דער „קולטור־ליגע״, זאַכאָדניאַ 68, טעל. 191-15.

דאס לעבען אין ארץ־ישראל

ידיעות פון דער יודישער טעלעגראַפען-אַגענטור

שווערע לאַגע פון אַראַבישער אינ־דוסטריע.

ירושלים. (יט״א). אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם וואָס די אַראַבישע טעקסטיל־פאַבריקען קענען נישט אָפּזעצען זייערע סחורות, האָבען זיי פערקלע־נערט דעם אַרבייטס־לוין פון 7 פּיאַסטער א טאָג אויף 5 א האַלבען פּיאַסטער. 100 אַראַבישע טעקסטיל־אַרבייטער האָבען צוליב דעם פערשטרייקט.

פיל אַראַבישע סוחרים פון שכם און אַנדערע שטעט פיהרען אַריבער זייערע געשעפטען קיין יפו, זיי האָבען אָפּגעקויפט די געשעפטען פון יודישע סוחרים, וועלכע האָבען זיך אַרויסגעציהען פון יפו.

יודישע געהילפס - פּאָליציאַנטען ציהען זיך צוריק פון דינסט.

תל־אביב. אַנ׳ערך 30 יודישע גפירים (געהילפס־פּאָליציאַנטען) האָבען זיך די לעצטע טעג אין תל־אביב אָפּגעזאָגט פון דינסט. די סיבה דערפון איז וואָס די יודישע געהילפס - פּאָליציאַנטען אַרבייטען אונטער זעהר שלעכטע בעדינגונגען און חוץ דעם האָבען זיי בעקומען נישט מעהר ווי א העלפט פון זיי־ער שכירות (3 פונט) און די דאָזיגע סומע האָט מען זיי אויך נישט אויסגעצאָהלט צו דער צייט, עד־היום האָט מען זיי נאָך נישט בעזאָרגט מיט קיין ווינטער־מונדירען, אַזוי אַז זיי מוזען שטעהן אויף דער שמירה אין די זומערדיגע אַנצוגען.

א „אומגליקלעכע״ עליה.

תל־אביב. מרדכי פרידמאַן, וועלכער איז בעשולדיגט געוואָרען פאַר אריינקומען „אומלעגאַל״ אין לאַנד, איז פון יודישען פרידענס־ריכטער צוקער־מאַן אין תל־אביב בעשטראָפט געוואָרען מיט א קליי־נער געלד־שטראָף. נעהמענדיג אין בעטראַכט די מעגות פון פרידמאַנען, אַז ער איז אַריין אין לאַנד מיט דריי יאָהר צוריק און האָט שוין זיין אייגען גע־זעץ איז שוין פאַר דער צייט פערעלטערט געוואָרען.

אַנ׳אַראַבישע אינדוסטריע - געזעלש.

ירושלים. ווי „אַל־ליוואַ״ גיט איבער, איז אין ירושלים געגרינדעט געוואָרען אַנ׳אַראַבישע אינ־דוסטריע געזעלשאַפט מיט א קאַפּיטאַל פון 10 טוי־זענד פונט.

א דרוק אויף די יודישע סוחרים ?

ירושלים. די יודישע סוחרים אין ירושלים האָבען דערהאַלטען א ידיעה, אַז די פערוואַלטונג פון די ענגלישע מלוכה־באַהנען וויל נישט צושטעלען קיין וואַגאָנען פאַרן טראַנספּאָרט פון די סחורות פון פּאָרט סאַאיד קיין א״י. די פערוואַלטונג פון די ענגלישע מלוכה־באַהנען טענהט, אַז זי האָט נישט קיין פרייע וואַגאָנען. אָבער אין די ירושלים׳ער יודישע האַנדעלס־קרייזען טייטשט מען דאָס אויס ווי א דרוק מצד דער א״י רעגירונג, אַז די יודישע סוחרים זאָלען זיך רוקא בעגוצען מיט׳ן יפוער פאָרט.

גרויסע עפענטליכע אַרבייטען אין חיפה.

חיפה. אויף דער לעצטער זיצונג פון חפה׳ר שטאָדטראַט, איז וועלכער עס האָט זיך צום ערשטען מאָל נאָך א „נעצוואָנטענעם״ אורלויב אויך בעטייליגט דער אַראַבישער בירגערמייסטער כאַסאַן שוקרי (וועלכער האָט, כידוע געמוזט עוקר זיין פון חיפה דעגרפאַר, וואָס ער האָט נישט געוואָלט אויספיהרען דעם ווילען פון די אַראַבישע טעראָריסטען), האָט דער יודישער וויצע־בירגערמייסטער שבתאי לוי, געמאָל־דען, אַז אין חיפה וועט אינגיכען דורכגעפיהרט ווער־דען א גאַנצע רייע גרויסע עפענטליכע אַרבייטען, ווי בוי פון אַנ׳איינציגער מוניציפּאַליטעט - געביידע, בוי פון א נייעם גרינסען־באַזאַר, פּלאַנצען עפענטליכע פּאַרקען, דורכלייגען שאָסעען און פערברייטערען אַל־טע. די דאָזיגע אַרבייטען וועלען אָנקומען לערך 100 טויזענד פונט. וועלכע אַנ׳אויסלענדישע פינאַנץ־געזעלשאַפט איז גרייט צו געבען בתורת הלואה, איצט הענגט עס נאָר אָפּ פון דער רעגירונג, וועלכע מוז די הלואה בעשטעטיגען און ווי שבתאי לוי האָט פערזיכערט, וועט די רעגירונג געבען איהר הסכמה אויף דער הלוואה.

דער חודש אויגוסט אין מלוכה־אוצר.

ירושלים. די רעגירונגס־הכנסות פאַרן חודש אויגוסט האָבען בעטראָגען 284,036 פונט און די הוצאות — 407.557 פונט. פון 1־טען אַפּריל ביזן 31־טען יולי האָט די רעגירונג איינקאַסירט א סומע פון 1,351,486 פונט. אַז געגענעפען האָט זי פאַר דער זעלבער צייט — 1,207,612 פונט, ד.ה. אין רעגי־רונגס־קאַסע איז געבליבען אַנ׳עודף פון 266,193 פונט. אין חודש אויגוסט האָט די רעגירונג אויסגע־געבען 91.750 פונט אויפ׳ן שוץ פון לאַנד.

עולים פון בוכאַרא.

ירושלים. די טעג ווערט ערוואַרט א גרויסע צאָהל פליטים פון בוכאַרא, וואָס זענען אַנטלאָפען פון רוסלאַנד און האָבען זיך געוואַלגערט אין גרוים כויט אין אַפגאַניסטאַן און אין איראַן, וואו עס גע־פינען זיך נאָך עטליכע הונדערט פליטים, וואָס קוקען נאָר אויס דעם מאָמענט צו האָבען די מעגליכקייט א־ריינצוקומען קיין א״י, די איצטיגע גרופּע עולים בעשטעהט פון 42 מאַן, וועלכע האָבען בעקומען סער־טיפיקאַטען פון דער יודישער אַגענץ.

1־טע לעטשניצע
מיט שטענדיגע בעטען
פאַר כירורגיע פון ציין, קיהן־באַקען און יאַסלעס
פון Dr. med.
Sadokierski
פּיעטריקאַווער 56, טעל. 129-77.
עמפּפאַנגס־שעה׳ן פון 9 פריה ביז 12 ביינאַכט.

ד"ר יהושע טהאָן

און ווידער הילט זיך דאס נאציאנאלע יידענטום אין אבלות, אין שווארצען, און טרויערט און בעוויינט איינעם פון זיינע בעסטע איינעם פון זיינע פראמינענטסטע — א לעהרער א קעמפער און א פיהרער אין קאמף פאר דעי בעפרייאונג.

אט שטעהן מיר נאך פאר די פרישע קברים פון קנאפע הונדערט קדושים אין א"י — די קרבנות פון יידישען פרייהייטס-קאמף. און אויף דעמזעלביגען בית-החיים נעבען די דאזיגע קדושים און ווייטער ערגיץ אויף א אנדער „טויטען ארט", איינגעהילט אין געדיכטע לאנדאנער נעפלען, ווידער קברים, נאך גאר פרישע, נאך נישט פערוואקסענע, עס זענען נאך דארטען נישט פערוועלקט געווארען די בלומלעך, מיט וועלכע דאס יידישע פאלק האט זיי באקרענצט — די קברים פון א גאנצער רייה גרויסע נאציאנאלע עסקנים און ווארט-פיהרער, דיכטער און דערציהער, שעפערישע גייסטער און מענשען פון פראקטישער טאט, וועלכע האבען אונז פערלאזען אין די לעצטע פאר יאהר, די קברים פון שמריהו לעווין, לעאו מאצקין, חיים נחמן ביאליק, הרב קוק, נחום סאקאלאוו, מאיר דיזענגאף —

און שוין האט דער גרויזאמער טויט ווידער ארויסגעריסען פון אונזערע רייהען א גרויסע יידישע פערזענליכקייט, איינעם פון די בני עליה, א איידעלען יוד און אידעאלען מענש, א פאלקסדערציהער, א מנהיג רוחני פון גאר הויכען ראנג, א מוטיגען, אין צאהלרייכע שלאכטען, אויסגעפרובטען פאליטישען קעמפער, א קלוגען, גייסטרייכען, טאלאנטפולען, מיט דעם ווירקזאמסטען געווער פון גייסט און פון מאדערנעם וויסען און בילדונג בעוואפנטען אדוואקאט פון זיין פאלק —

— דר. יהושע טהאן.

זיין אוועקגעהן פון אונז וועט אומעטום, ווייט איבער די גרעניצען פון פוילען, ארויסרופען א געפיהל פון צער און טרויער אין די ברייטסטע קרייזען פון נאציאנאלען יידענטום. אמשטארקסטען אבער פיהלען מיר און — אָר מיר קענען ריכטיג אפשאצען די שווערע אבדה. מיר פוילישע יודען, פאר וועלכע ער האט די לעצטע 15—16 יאהר אפגעגעבען זיינע בעסטע כוחות, דאס בלוט פון זיין הארצען, שטעהענדיג כסדר אין דער פייער-ליניע, אין קאמף מיט פערביסענע שונאים, אין קאמף פאר די נאציאנאלע, בירגערליכע און פאליטישע רעכט פון די פוילישע יודען, פאר זייער רעכט אויף לעבען.

הגם אין די לעצטע פאר יאהר האט דר. טהאן צוליב זיין קראנקהייט שוין נישט געקענט נעהמען קיין אקטיווען אנטייל אין פאליטישען לעבען ווי בכלל אין יידישען עפענטליכען לעבען האט ער אבער דאך דורך זיין פילזייטיגע פובליציסטישע טעטיגקייט, א דאנק זיין אויסערגעוועהנליכער פעהיגקייט מסביר צו זיין, צו פאפולאריזירען, אויפצוקלערען און צו איבערצייגען, נאך געהאט א השפעה אויף די ברייטסטע קרייזען, ספעציעל אויך אויף דער יוגענד. עס איז נישט געווען קיין איין פראגע, א יידישע אדער א אלגעמיינע, קיין איין וויכטיג פאליטיש פראבלעם, צו וועלכען ער זאל נישט האבען אנגענומען קיין שטעלונג צי עס האט זיך געהאנדעלט וועגען געוויסע ארויסטרעטונגען אין סיים וועגען אנטיסעמיטיזם אין פוילען. וועגען בעשטימטע מאסמיטלען פון דער רעגירונג, וועגען רייך - אנפאל אויף אביסיניען, די אומרוהען אין א"י, ענגלאנדס צביעות'דיגע פאליטיק, וועגען היטלער'ס רדיפות וועגען יידישען וועלט - קאנגרעס, יידישע קולטור-ענינים, בעוואוסטען „אוישעם" - לאזונג, דער שחיטה - פראגע, אדער וועגען פשוטיק און הוסגלייכען — אין יעדער פראגע האט ער גענומען דאס ווארט און געזאגט וואס צו זאגען. און צו זיין ווארט האט מען זיך צוגעהערט, יעדע פראגע האט ער פערשטאנען צו בעלויכטען אויף אנ'איינציגארטיגען אופן,

דער גייסטיגער פיהרער, נאציאנאלער עסקן און אומדערמידליכער קעמפער פאר יודישע רעכט

פון ישעיה אוגער

גייסטרייך, שארפזיניג, אינטערעסאנט — און א דאנק דעם האט ער אזוי געווירקט אויף די יידישע און נישט יידישע לעזער.

אזוי ארום קען מען זאגען, האט ער אפילו קראנקערהייט נישט פערלאזט די עפענטליכע טריבונע און איז געבליבען דער ווארט - פיהרער אין יודישע ענינים, ווי ער איז דאס געווען גאנץ פון פריהער, ביז דער לעצטער מינוט.

ביז די פעדער איז ארויסגעפאלען פון זיין האנד. ביז די לעפצען, וועלכע האבען געשעפט די קראפט פון ווארט פון טיפען הארצען, פון זיין גאלדען יודיש הארץ, זענען פערשטומט געווארען.

ביז ער האט אויסגעהויכט זיין גרויסע איידעלע נשמה, וועלכע האט אזוי פיל געבלוטיגט, אזוי פיל געליטען מיט די ליידען פון זיין פאלק, אין יעדער צייט. א פשיטא אין די לעצטע פאר יאהר פון דער היטלעריסטישער אויסראטונגס - מלחמה געגען יודען און פון דעם אומדערהערטען אויפברויז פון אנטיסעמיטיזם אין פוילען.

* * *

עס איז אוועק פון אונז א גרויסער יוד, א תלמיד חכם אין ברייטסטען זין פון ווארט, א יוד, וואס האט פעראייניגט אין זיך דאס טיפסטע יודישע וויסן, דאס שענסטע און בעסטע פון דער טויזענד-יעהריגער יידישער קולטור, מיט א פילזייטיגער און גרינדליכער וויסענשאפטליכער און פילאזאפישער בילדונג. א אייראפעער אין דעם זין, ווי מ'האט דאס ווארט געברויכט וועגען אחד העם'ן, א פראמינענטער קולטור-טוער, נאציאנאלער עסקן און ציוניסטישער פיהרער.

דר. טהאן אלס גייסטעס-מענש איז געווען רייך און פילזייטיג בעשאנקען פון דער נאטור ער איז געווען א אויסגעצייכענטער און געדאנקען - רייכער שריפטשטעלער, א גייסטפולער פובליציסט, א גרויסער ווארט-קינסטלער, א גלענצענדער רעדנער פון א סך סוגעסטיווער קראפט, א ערפאלגרייכער פרעדיגער. א ענציקלאפעדיש - געבילדעטער מענש מיט ברייטע און פילזייטיגע גייסטיגע אינטערעסען האט ער אייגענטליך געהאט אויסגעקליבען די פילאזאפיע פאר זיין ספעציאל-געביט; און דאך איז ער געווען אויך א פאליטיקער פון א הויכער מדרגה, א געזעלשאפטליכער טוער מיט איניציאטיוו, מיט א פראקטישען חוש, מיט א טיפען פערשטענדניש פאר רעאליטעטן, פאר די נויטען און זארגען פון טאג, א גייסט, וואס האט אלץ בעקומען, א שארפער, קלארער און קלוגער קאפ מיט א ווייטען קוק, מיט ווייטע האריזאנטען.

ער איז איצט אוועק פון אונז אין א עלטער פון 66 יאהר. איבער 50 יאהר איז ער געשטאנען אין דער ציוניסטישער בעוועגונג, כמעט 40 יאהר, פון 1897, איז ער געווען פרעדיגער אין קראקא, דער מנהיג רוחני פון א גרויסער יידישער געמיינשאפט. זיינע פערדיענסטען אלס דערציהער פון זיין געמיינדע, אלס בויער און מיטשאפער פון א גאנצער רייה נאציאנאלע אינסטיטוציעס, העברעאישע לעהר-אנשטאלטען און געזעלשאפטליכע ארגאניזאציעס בילדען א בעזונדער קאפיטעל אין דער געשיכטע פון דער דאזיגער אלטער יידישער קהלה אין פוילען.

א ציוניסט איז ער שוין געווען אלס תלמיד פון לעמבערגער גימנאזיום. אין יאהר 1887, ווען אין רוסלאנד איז די חבת-ציון - בעוועגונג שוין געשטאנען אין ריכטען פלאר, האט ער צוזאמען מיט אנדערע געגרינדעט דעם פעראיין „ציון", ארום וועלכען עס האבען זיך גרופירט באלד א גרויסער טייל פון דער יודישער פראגרעסיווער און געבילדעטער יוגענד אין גרעסערע לעמבערג. אין בערלין, וואו ער האט שטודירט פילאזאפיע אין דער הארטיגער אוניווערזיטעט און יודאיסטיק אין דער „ליהר-אנשטאלט פיר די וויסענשאפט דעם יודענטומס", האט זיך אייגענטליך ערשט אנגעהויבען זיין ציוניסטישע טעטיגקייט. דא האט ער אנגעהערט צו דעם ציוניסטישען פעראיין „יונג-איזראעל" צוזאמען מיט מיכה יוסף בערדיטשעווסקי דעם בעוואוסטען שריפטשטעלער, און מיט זיינע יוגענד-פריינד דר. עהרענפרייז, דעם היינטיגען שטאקהאלמער ראבינער, דר. ניימארק, דעם בעקאנטען פארשער און היסטאריקער פון דער יודישער פילאזאפיע, דר. מארקוס ברוידע, דעם לאדזשער פרעדיגער, וועלכער האט איינאיינעם מיט דר. לעווע געגרינדעט דעם פעראיין, און מיט אנדערע, וועלכע האבען זיך נאכדעם געמאכט א נאמען אלס ציוניסטישע פאליטיקער, שריפטשטעלער און פראקטישע טוער.

דא, אין בערלין, הא ער אויך אנגעהויבען זיין שריפטשטעלערישע טעטיגקייט אלס ציוניסטישער שריפטשטעלער און פובליציסט, ער האט געשריבען פארן „פשיישלאשיץ" און „והמכויד", שפעטער פארן „השלח" און אנדערע ציוניסטישע אויסגאבען. פון ערשטען אויגענבליק אן זינט אחד העם האט זיך בעוויזען אויף דער עפענטליכער ארענא, איז דר. טהאן געווען א בעגייסטערטער אנהענגער זיינער און איז אייגענטליך זיין גאנץ לעבען געבליבען א אחד-העם'יסט. א קולטור-ציוניסט, קולטור - פאליטיקער. הגם ער האט א געוויסע צייט צוזאמען מיט די אנדערע „יונגע" פון בערלינער קריין געפיהרט אויף די שפאלטען פון „השלח" א שארפע פאלעמיק מיט אחד העם'ן פאר זיין נעגאטיווער שטעלונג צו געוויסע עסטעטישע פראגען און צו דער שיינער ליטעראטור.

געטריי די אידעען אין דער שטעלונג פון זיין גרויסען רבין אחד-העם', צום פאליטישען ציוניזם האט ער אויך א לאנגע צייט זיך געהאלטען ווייט פון דעם הערצל'אנישען ציוניזם. כאטש ער איז געווען דער ערשטער, ווי הערצל דערציילט עס אין זיינע מעמוארען, וועלכער האט פארגעלעגט הערצל'ן אין יאהר 1897 אויף א צוזאמענטרעף אין וויען צונויפצורופען דעם ערשטען קאנגרעס אין ציריך און צו שאפען א ציוניסטישע צייטונג. דער קאנגרעס איז פארגעקומען אין באזעל, נישט אין ציריך. אבער דר. טהאן איז געקומען ערשט צום צווייטען קאנגרעס, אין 1898, און דאס נאר אלס צושויער, אלס אבסערוואטאר. פון יענער צייט אן האט ער זיך יאהרען-לאנג געהאלטען פון ווייטענס.

ערשט אין יאהר 1909. ווען די בעוועגונג איז זיך שוין שטארק פאנאנדערגעוואקסען, איז ער געקומען צום 9-טען קאנגרעס אין האמבורג און איז געווארען א אנהענגער פון פאליטישען ציוניזם, א פערזענליכער פריינד און הייסער חסיד הערצעלס. שפעטער האט ער זיך שוין בעטייליגט אין א גאנצער רייה קאנגרעסען אלס איינער פון די ווארט-פיהרער, אלס רעפערענט אין קולטור - פראגען, אלס מיטגליד פון פערשידענע וויכטיגע קאמיסיעס, ביז סוף פון זיין לעבען איז ער געווען א מיטגליד פון גרויסען אקציאנס-קאמיטעט.

פון דער צייט אן ענטוויקעלט ער א ברייטע און פרוכטבארע טעטיגקייט אלס ציוניסטישער שריפטשטעלער, אלס פרעדיגער, אלס אגיטאטאר און ארגאניזאטאר, שפעטער אלס פרעזעס פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין מערב-גאליציען.

דר. טהאן האט נישט איבערגעלאזט נאך זיך קיין גרעסערע ווערק. ווערטפולע ארבייטען אין דער העברעאישער, פוילישער און דייטשער שפראך האט ער פערעפענטליכט אין פערשידענע ציוניסטישע אויסגאבען און צייטונגען. אלס סעפאראטע אויסגאבען זענען ערשינען זיין דאקטאר - דיסערטאציע וועגען קאנטס מאראל - פילאזאפיע, זיין בראשורע „צו דער היסטאריש - פילאזאפישער בעגרינדונג פון ציוניזם" זיין פארטרעפליכע שטודיע וועגען הערבערט ספענסער, א ביאגראפיע הערצעלס און נאך איניגע קלענערע ארבייטען. דער רעשט — זענען הונדערטער געדאנקען —רייכע ארטיקלען, אפהאנדלונגען, עסייען און שטודיען צעזייעטע אין צעשפרייטע איבער [illegible].

דר, טהאן האט אמאל אליין געשריבען וועגען זיך אז די טאג-טעגליכע דאגות און נויטען. דער פאליטישער קאמף, וואס אבסארבירט איהם אינגאנצען — דאס אלץ האט איהם געשטערט צו שאפען גרעסערע ווערק; ער איז געווען געצוואונגען צו שרייבען ארטיקלען, צו האנארירען א. ז. וו. אלץ וויכטיגע טאג-פראגען, צו שטעהן כסדר אין קאמף, אדער ווי ער דריקט זיך אויס — „ער איז געווען געצוואונגען אויסצובייטען דוקאטען אויף גראשענס".

און דאך, כאטש ער האט נישט איבערגעלאזט קיין גרעסערע ווערק האט ער אבער דורך זיין פרוכטבארע לאנג-יעהריגע טעטיגקייט אלס לעהרער און דערציהער פון די יודישע מאסען, אלס איינער פון די ערשטע העראלדען פון דער יודישער רענעסאנס-בעוועגונג, אלס קעמפער און פיהרער איבערגעלאזט טיפע שפורען אין דער געשיכטע פון אונזער נאציאנאלער בעוועגונג, און קודם כל פון פוילישען ציוניזם ווי ער האט בכלל איינגעשריבען זיין נאמען צווישען די ערשטע און חשובסטע נעמען אין דער געשיכטע פון נאציאנאלען קאמף פון פוילישען יודענטום.

אין דעם דאזיגען קאמף האט ער גלייך פון אנהויב אן, זינט פוילען איז געווארען זעלבסטשטענדיג, געשפילט א זעהר אנגעזעהענע און פיהרענדע ראלע. ביז פאר'ן קאנסטיטואירענדען סיים און די יאהרען 1919—1922. ער איז דאמאלט געווען פארזיצער פון יודישען קאלא. דורך זיינע גלענצענדע טאקטפולע און אינהאלטרייכע רעדעס האט ער. די אייגענער, געקענט פערמאכען די מיילער פון די אנטיסעמיטישע שרייערס און צווישען - רופער פון דעם סיים און זיי שליסליך צווינגען צו בעציהען זיך מיט רעספעקט צו די יודישע פערטרעטער און אויסצוהערען זייערע טענות און פאסטולאטען.

און אזוי איז ער די גאנצע צייט געווען אין סיים א מוטיגער קעמפער און הייסער פערטיידיגער פון די נאציאנאלע און בירגערליכע רעכט פון פוילישען יודענטום, ביז זיין קראנקהייט אין די געענדערטע פאליטישע פערהעלטנישען האבען איהם געצוואונגען זיך צוריקצוציהען פון דער פאליטישער ארבייט און בכלל פון אקטיווער טעטיגקייט.

דער אויפבוי פון א"י, די אויפלעבונג פון יודישען פאלק, פון זיין שפראך און קולטור אין זיין אייגענעם לאנד — אט דאס אבער איז געווען דער אינהאלט וואס האט אויסגעפילט אלע זיינע געדאנקען, זיין וויזען, זיין גאנץ לעבען. ער האט געגלויבט אין די אויפלעבונג פון יודישען פאלק און יודישען לאנד אין א געטליכע בעשטימונג. אין דעם פונקט איז ער נאהענט געווען צו הרב קוק ז"ל. וועלכער האט אמאל געשריבען אין א בריף: „די נאציאנאלע בעוועגונג וועלכע איז פערבונדען מיט דעם אויפבוי פון פאלק אין א"י, איז א געטליכע בעוועגונג; דער אויבערשטער האט זי בעשאפען".

מיט דעם דאזיגען גלויבען אין הארצען האט איצט אונזער אונפערגעסליכער ד"ר טהאן ז"ל אויסגעהויכט זיין גרויסע איידעלע נשמה.

זיין אנדענקען וועט דאס אויפגעלעבטע יודישע פאלק פערהאלטען אין אויפגעלעבטען לאנד צוזאמען מיט די אנדערע פערדינסטפולע יודישע מענער און פיהרער.

סענסאציעס וועגען רעקס-פיהרער דעגרעל

צי שטעהט לעאן דעגרעל, דער „רעקס"-פיהרער, אין דירעקטער פערבינדונג מיט היטלערן? צי ווערט דער בעלגישער פאשיזם אפיציעל געשטיצט דורך די נאצי'ס?

דאס זענען די פראגען, וואס שטעהען איצט אויפ'ן סדר-היום פון דער בעלגישער עפענטליכקייט, און וואס ווערען איצט צומייסט דיסקוטירט אין דער בעלגישער פרעסע פון אלע ריכטונגען.

קאמישע געשיכטע ארום דעם בעלגישען רעקס-פיהרער, דעגרעלס רייזע קיין בערלין. — אנטי-פאשיסטישע באוועגונג פערשטארקט זיך

פון אונזער בעלגישען קארעספאנדענט

מ. י. נירענבערגער

געקומען צו דער דאזיגער דיסקוסיע איז מיט עטליכע טעג צוריק, ווען לעאן דעגרעל איז — דורך עטליכע בעלגישע קאטוילליקען — בעמערקט געווארען אין בערלין, אין דער נאהענטקייט פון דער „ווילהעלם-שטראסע". זיי האבען איבערגעגעבען דעם פיהרער פון די בעלגישע קריסטליכע דעמאקראטען, ה' זשאן באדאד, וועלכער האט די דאזיגע מעשה פערעפענטליכט אין דער פרעסע.

קאנט איהר זיך פארשטעלען דעם סקאנדאל, וואס דעגרעל האט פערארזאכט? און אזוי ווי עטליכע טעג פריהער, בעת'ן שליסען דעם אבמאך צווישען די פלעמישע נאציאנאליסטען און „רעקס", זאל דעגרעל אויך האבען געווען אין בערלין, האט דער דאזיגער צווייטער בעזוך בעזונדערס פערשטארקט דעם פערדאכט וועגען דער שייכות צווישען דעגרעל'ן און די נאצי'ס...

און די טעג איז בעלגיע אויפגערודערט געווארען מיט א דריטער סענסאציע, וואס איז פיל ערנסטער ווי די פריהערדיגע ענטדעקונגען. ווארום, דעם ערשטען בעזוך האט דעגרעל אינגאנצען אבגעלייקענט; וועגען צווייטען בעזוך, האט ער ערקלערט אין דער פרעסע, אז ער האט זיך דארט אבגעשטעלט נאר „אונטערוועגס" — כדי זיך אריינצוכאפען אין דער קירכע... לעאן דעגרעל האט, בעמליך, „אויפגעקלערט" די עפענטליכקייט, אז נאהענט פון דער ווילהעלם-שטראסע געפינט זיך א קירכע און ער, אלס פרומער קאטוליק, — עס איז דאן געווען זונטאג — האט זיך דארט אבגעשטעלט, כדי מיט זיין פרוי צו כאפען א דאווענען...

מילא, געגלויבט האט מען איהם נישט. אבער, אזוי ווי אין קירכע איז ער טאקע דארט יא געווען, האט ער זיך געקאנט ארויסדרייהען פון דער מעשה, מיט אנ'„אליבי", א שטיקעל תירוץ איז עס, כאטש גאר א שוואכער.

האט אבער דעגרעל — ווי איהר ווייסט — לעצטענס נישט קיין מזל...

איז געשעהען, אז גראד די טעג ווען לעאן דעגרעל האט זיך געהאלטען אין איין פערענטפערען און אויפווייזען באותות ובמופתים, אז ער האט מיט דער ווילהעלם-שטראסע גאר קיין שייכות נישט, איז געקומען דער בערלינער קארעספאנדענט פון אנ'אנטווערפענער ליבעראלער צייטונג און מיט בעווייזען, וואס לאזען זיך נישט דיסקוטירען, אויפגעוויזען, אז דעמזעלביגען זונטאג ווען דער „רעקס"-פיהרער האט אזוי פרום געדאווענט, איז ער טאקע געווען אין דער „ווילהעלם-שטראסע" און פערהאנדעלט מיט איינעם פון די מיטגלידער פון דער רייכס-רעגירונג, דער דאזיגער מיטגליד פון דער רייכס-רעגירונג הייסט יאזעף געבעלס — און כאטש דעגרעל לייקענט שטיין און ביין, ווי אלץ, וואס מען ווייזט איהם אויף — בעשטעהט דער קארעספאנדענט, וואס איז בעקאנט אין בערלין, אויף זיין בעהויפטונג און ערקלערט, אז ער איז פאר אלעם פעראנטווארטליך.

איז דאס נאך נישט אלץ. דער דאזיגער זשורנאליסט, ראיע הייסט ער, גיט נאך איבער, אז דעגרעל האט דאן נאך בעקומען פון געבעלס'ן א טעקע מיט אינסטרוקציעס, „און צי זענען אין יענעם פארטפעל געווען בלויז אינסטרוקציעס? — פרעגט דער זשורנאליסט, וואס וואוינט אין בערלין און וויל צוליב דעם קיין ווייטערע אויספיהרען נישט מאכען...

* * *

איהר פערשטעהט אליין, אז אויך די דאזיגע מעשה לייקענט דעגרעל. אבער זיינע ערקלערונגען מאכען שוין קיין שום איינדרוק נישט. און אפילו רעאקציאנערע און פאשיסטיש - אריענטירטע בלעטער היטען זיך, אריינגעמישט צו ווערען אין דער געשיכטע.

דערווייל קאכט זיך ארום די רייזעס פון דעגרעל'ן. בעלגיער אמוזירען זיך מיט דער מעשה, און די דעמאקראטישע צייטונגען פרעגען אלע טאג אין די איבערשריפטען:

— זאג, לעאן, — שעהם זיך נישט! — וואס איז פארט געלעגען אינ'ם פארטפעל?

און די לעכערליכקייט ווערט פון טאג צו טאג אמוזאנטער, און די אנטי - רעקסיסטישע קאמפאניע — אלץ מעהר און מעהר ערפאלגרייך...

אונזערע „וואָרט=זאָגער"

דאָ נישט לאַנג צוריק זענען אין אַ זעהר איינפלוסרייכער ענגלישער צייטונג אָפּגעדרוקט געוועזן צוויי בריף. די ביידע בריף זענען געווען אין שייכות מיט פּאַלעסטינאַ. און ביידע „בריף צום רעדאַקטאָר" זענען געשריבען געוואָרען פון צוויי זעהר פּראָמינענטע ענגלישע יידען. איינער פון אַ בעוואוסטען יודישען פינאַנסיסט; דער צווייטער בריף איז געשריבען געוואָרען פון אַ בעריהמטען און פּראָמינענטען יודישען געלעהרטען און אַ געוועזענעם משיח רבי — ד"ר גאַסטער. דער יודישער פינאַנסיסט האָט אין זיין בריף וועגען פּאַלעסטינאַ, דרך אגב, אפשר נישט אויסגעזוכענדיג עס. צו „קליין-געלד" געמאַכט די איצטיגע אַראַבער אין א"י.

איז געקומען אויף מאָרגען דער זעהר חשוב'ער ד"ר גאַסטער אין דער זעלבער „טיימס" און גערעדט מיט גרויס בעגייסטערונג (און, ווי מיר דוכט, מיט רעכט און טאַקט) וועגען דער אַלטער גרויסער אַראַבישער קולטור און וועגען איהרע גרויסע דינסטען פאַר דער מאָדערנער אייראָפּאַ.

איך האָב אָבער איצט דערמאָהנט אָט די צוויי בריף נישט צוליב די זעהר וויכטיגע און אינטערעסאַנטע פראַגען, וואָס זיי בעריהרען, נאָר צוליב גאָר אַן'אַנדער פראַגע: די פראַגע וועגען אונזערע געבעטענע און נישט געבעטענע וואָרט-זאָגער און רעפּרעזענטאַנטען בכלל, וואָס האָבן זיך לעצטענס אַזוי פערמעהרט.

און ווי מיר דוכט זיך, דאַרף דווקא די לעצטע פראַגע אונז איצינד זעהר שטאַרק אינטערעסירען.

מיין ביישפּיל מיט די צוויי דערמאָהנטע בריף איז אפשר נישט אין גאַנצען קיין געלונגענער, ווייל סוף כל סוף קענען נאַטירליך אַ ד"ר גאַסטער און אַ סיר ווילי כהן „שטעהן אויף זייערע אייגענע פיס" אַזוי צו זאָגען: די גרויסע עפענטליכע מיינונג קען זיי, זייערע פערדינסטען, און מעהר - ווייניגער איך ווייסען זיי רעפּרעזענטירען.

אָבער שוין דער פאַקט אליין, אַז אויך אַזעלכע צוויי פּראָמינענטע יודען, וועלכע געפינען זיך אידעיִיש אפשר נישט אין גאַנץ געגענזעצליכע מחנות, קענען אַזוי פערשיידען, און מיט אַזאַ פערשיידענעם טאַקט, רעדען וועגען איין און דעם זעלבען ענין, האָט ביי מיר נישט ווילענדיג אַרויסגעבראַכט די פראַגע:

היינט, וואָס זאָלען מיר שוין זאָגען וועגען די צעהנדליגער און צעהנדליגער אָהן אַ'ערך ווייניגער פעראַנטוואָרטליכע וואָרט-זאָגער און רעפּרעזענטאַנטען, וועלכע בעוויזען זיך לעצטענס אַזוי אָפט אין דער נישט-יודישער פּרעסע, און רעדען אין אונזער נאָמען, ד. ה. דווקא אינם נאָמען פון אַלע יודען, אינם נאָמען פונם גאַנצען יודישען פאָלק?

די לאַגע קען באמת ווערען שרעקליך, הגם אויך טראַגי-קאָמיש: עס ווערט שוין באַלד אַ „ריזיקע" צו נעהמען אַן'ענגלישע צייטונג אין די הענד, און בעזונדער אַ זונטאַג'דיגע ענגלישע צייטונג (פאַר יודישע צייטונגען, זענען מיר דאָך עפּעס יודען — האָבען מיר קיין מורא נישט...).

און אַמאָל בעגליקט אונז גלאַט אַ זעהר חשוב'ער ראַבינער און בעווייזט די ענגלענדער מן המזרח, פערשטעהט זיך, אַז דאָס יודישע פאָלק — און ער מיינט דאָך אוודאי, אַז ער מעג רעדען אינם נאָמען פונם גאַנצען יודישען פאָלק — איז אַ פאָלק פון בלויז פּאַציפיסטען, זייִדענע נפשות, וואָס וועלען אפילו אַ פליג אויף דער וואַנד נישט זאַטשעפּען — מיט איין וואָרט אַלע זענען מיר טרעגער פון דער העכסטער מאָראַל און עטיק.

און דאָס איז אפשר נישט קיין קלענערער בלבול אויפן יודישען פאָלק ווי די אַנדערע נישט-עטישע בלבולים. ווייל מיר ווייסען דאָך פאַרט, אַז פונקט ווי אַלע פעלקער האָבען מיר אַ סך חיים-בלוטיגע יידען, וואָס קענען זיין גוטע זעלנער און פייטער. און קענען אפילו ביגעהן אַן'עולה אויך.

און „דאַנקען גאָט" דערפאַר!

„מי יתן כל עם ד' נביאים", הלוואַי וואָלטען אַלע יודען געוואָרען נביאים — וואָרט-זאָגער, בריפען-שרייבער, מליצי יושר א. אז. וו.

און... לעבען זאָל טאַקע די פרייהייט פון וואָרט! נאָך אַלעמען איז דאָך טאַקע אַ גרויס נחת, ווען ס'איז דאָ אַ פרייע פּרעסע, וואו אפילו יודען קענען זיך היינטיגע צייטען אַראָפּרעדען פון האַרצען.

און פאַר וואָס זאָל עס טאַקע נישט אַ יוד, אַ גביר, אַ שטיק מעצענאַט און אַ משכיל נאָך פון דער היים, נישט אַריינוואַרפען אַמאָל אַ גוט וואָרט פאַרן אָרימען יודישען פאָלק?

פאַר וואָס זאָל אַ זייערענער יונגערמאַן מיט אַן'אייג פאַר ביזנעס, וואָס ווערט אַ רעדאַקטאָר פון אַ צייטונג, נישט אַרויס אַמאָל מיט אַ „דעקלאַראַציע" וועגען דער יודען-פראַגע?

און פאַר וואָס זאָלען עס אונזערע פערשיידענע אַפּטייקער א. אז. וו. וועלכע האָבען אפשר אַמאָל, ווען זיי זענען געווען יונג און פערליבט, געשריבען לידער, איצינד, אין אַזאַ „היסטער צייט" שווייגען?

און וועגען אונזערע בעריהמטע שריפטשטעלער, רעדאַקטאָרען און סתם זעהר פיפיגע זשורנאַליסטען איז דאָך שוין אָפּגערעדט — אויב נישט איצט טאָ ווען וועלען זיי אַרויסקומען מיט זייערע געפליגעלטע, געזאַלבטע און סענסאַציאָנעלע „ווערטער"?

אויב נישט איצט, טאָ ווען? — הלוואַי וואָלטען אַלע יודען געווען נביאים און וואָרט-זאָגער.

נאָר איין קלייניגקייט: ווען זיי האָבען נאָר נישט אַ טבע צו רעדען אינם נאָמען פון אַלע יודען, פונם גאַנצען כלל ישראל!

נאָך וואָס מאַכען זיי נאָך אונזערע ביטערסטע שונאים און געגעראַליזירען אַזוי פיל וועגען פאָלק ישראל?

פאַר וואָס רעדען זיי נישט בעסער אין זייער אייגענעם נאָמען, צי אינם נאָמען פון זייערע פּאַרטייען און קלאַסען? פאַר וואָס מאַכט זיי בלבולים איינער אויפן צווייטען, און אין איין וועגס אויף אונז?!

א ביישפּיל פון 2 בריף אין די „טיימס" פון סיר ראָבערט וואַלעי כהן און פון ד"ר גאַסטער. — ווער גיט וועמען אַ רעכט צו רעדען אין נאָמען פון גאַנצען יודישען פאָלק?

קלאַנגען און אָפּקלאַנגען

פון לעא קעניג

ווער ווייסט, גיט זיך שוין נישט ווילענדיג אַ טראַכט וואָס פאַר אַן'אַ'דעהער יודישער מליץ-יושר, וועט אינם היינטיגען נומער עפּעס זאָגען אינם נאָמען פונם יודישען פאָלק?

ווער ווייסט, וואָס פאַר אַ גוטע צי שלעכטע בלבולים זיי וועלען עס נישט אַרויפוואַרפען אויפן קאָפּ פונם גאַנצען כלל ישראל?

אין איין פריה-מאָרגען קענט איהר לייענען אין „אייער" צייטונג, אַז יודען האָבען נאַרנישט געגען פּאַשיזם. און דווקא יודען, סתם יודען, ד. ה. שוין ממילא אַלע יודען — דאָס גאַנצע יודישע פאָלק. אייִ, וואָהנדערט איהר זיך, איהר זענט דאָך אויך עפּעס אַ יוד, און עס זענען פאַראַן נאָך טויזענדער און טויזענדער יודישע אַרבייטער און אינטעלעקטואַלען, וועלכע וואָלטען געוועזן געגען פּאַשיזם, אפילו ווען ער איז נישט אַנטיסעמיטיש...

טין, האָבען אָבער אָט די אונזערע בריפען-שרייבער און וואָרט-זאָגער אַ טבע צו רעדען דווקא אַ נס נאָמען פונם גאַנצען יודישען פאָלק.

און אין אַן'אַנדער טאָג, קענט איהר געפינען אַ אַנדער פונקט פערקעהרטען יודישען מליץ-יושר אין אייער ענגלישער צייטונג. אַלע יודען זענען ראַדיקאַלען, פּראָגרעסיסטען, אנהענגער פונם „פּאָפּולער רען פראָנט" (ס'מאַכט נישט אויס וואו?) וואונדערט איהר זיך ווידער: „ווי קען עס זיין אמת? איהר ווייסט דאָך בפירוש, אַז ס'זענען פעראַן אַזוי פיל רעאַקציאָנערע יודען — גרויסע און קליינע קאַפּיטאַליסטען — וועלכע וועלען אפילו שטיצען מאָזלין, אַפי צו האַמטורען זייער פערמעגען.

אָבער אַ מליץ-יושר וואָלט דאָך נישט געווען קיין מליץ-יושר, ווען ער רעדט נישט אינם נאָמען פון אַלע יודען.

יאָעל סלאַנים

די נאַכטיגע זונגען

איך ווייס נישט צי איך האָב מיין נשמה געפינען,
צי איך האָב מיין נשמה פערלוירען,
אין ליבע צו פרויען, די נאַכטיגע זונען,
אין לאַנגע און טרויעריגע יאָהרען.
אָפט דאַכט מיר מיין האַרץ איז מיט ספקות און טרעהרען,

און אָפט, אַז מיין האַרץ גליהט מיט שטרעבען,
אָפט דאַכט מיר איך שווּב און דערגרייך הויכע שטערען,
און אָפט, אַז איך פאַל אין דעם שוועבען.

איך האָב געזוכט עפּעס אַניאָנהאַלט אין לעבען,
אַ הייליגען אידעאַל, צי אַ גלויבען,
פלעגט קומען דער הונגעריגער האָלף פון דעם לעבען,
און אַלץ וואָס איז שעהן ביי מיר רויבען.
איך האָב געוואָלט וועבען חלומות די שענסטע,
און טורעמס פון צויבער פערמעהרען,
פלעגט קומען דאָס לעבען מיט כעסייגע אויגען,
און אַלצדינג צעשטערען

איך האָב מיט דעם פייער און נייגער פון יוגענט
אַ גלויבען געזוכט און דורך שטויבען
מיין נשמה געריינגט אין ליידען און טוגענד,

און אין זוכען פערלוירען מיין גלויבען,
איך האָב אָפטמאָל פערשאָלטען מיין אייגענע נשמה
פאַרוואָס זי קאָן ליגענס נישט זאָגען
פאַרוואָס זי אַנטלויפט מיט אַ ביטערען עקעל
און וויל זיך מיט קיינעם פערטראָגען

נאָר איין זאַך האָב איך אין דעם לעבען געפונען,
וואו ס'איז מיין נשמה אָטרונען,
די פרויען, די ליכטיגע נאַכטיגע זונען,
צו שעהנהייט, צום הייליגען ברונען.
איך נעם זייער קערפּער, איך נעם זייער נשמה,
איך נעם זיי אינגאַנצען, אינגאַנצען,
זיי זענען אין מדבר פון לעבען די שענסטע,
די ריינסטע, די ליכטיגסטע פלאַנצען.

און וויל איך פערטרינקען דעם צער פון דער וואכען,
דעם וועהטאָג פון לעבען פערלאַכען,
דאַן געה איך צו זיי, צו די ליבע, די שעהנע,
זיי וועלען מיך גליקליכער מאַכען.
איך ווייס נישט, צי איך האָב מיין נשמה געפונען,
צי איך האָב מיין נשמה פערלוירען.
אין ליבע צו פרויען, די נאַכטיגע זונען,
אין לאַנגע און טרויעריגע יאָהרען....

ישועות פון דער „קעניגליכער קאמיסיע"

פון ד"ר יעקב וויגאַדסקי

נאָך לאַנגע חבלי-לידה פאָהרט די ענגלישע „קעניגליכע קאָמיסיע" אין א"י „אויספאָרשען" די סיבות פון די דאָרטיגע פעריאָדיש פאָרגעקומענע אומרוהען און „אויסגעפינען מיטלען". ווי אַזוי צו נאָרמאַליזירען דעם געגענזייטיגען בענעהמען זיך פון יודען און אַראַבער.. ס'איז אָבער פּלוּג אַ קשיא: וואָס קען אַזאַ קאָמיסיע אין אַזאַ פראַגע אויפטאָן? „אויספאָרשען דעם ענין"? איך רייד שוין נישט מכוח די ענגלישע בעאַמטע, וואָס האָבען „גוט פאָרשט" דעם ענין פאַר דעם גענעראַל וואוּקאָפּ. אָבער דער לעצטער, זעהר אַ קלוגער, גוט געבילדעטער און טיכ[?]גער אַדמיניסטראַטאָר, וואָס זיצט שוין זיין צווייטען דינסט אין א"י און האָט געהאַט די מעגליכקייט זיך גוט צו בעקענען און אַלזייטיג אויסצופאָרשען דעם ענין, — איז ער דען זיינע אינפאָרמירט, פּדי אויפצוקלערען פאַר דער בריטישער רעגירונג די דאָזיגע שאלה און צו בעלייכטען זי מיט דעם ליכט פון דער אמת'ער ווירקליכקייט? און — האָט ער דאָס שוין אַ סך מאָל נישט געטאָן?

ווייטער. אַלע ביז'איצטיגע ענגלישע קאָלאָניען-מיניסטאָרען, און בפרט דער לעצטער. אָרמסבי גאָר, וועלכער איז שוין צום צווייטען מאָל קאָלאָניען-מיניסטער — האָבען ביז איצטער נישט געקענט גוט „אויספאָרשען" דעם ענין? האָבען זיי שוין פון לאַנג אָן נישט געטאָן און נישט אָפּגעגעבען חשר ענגלישער רעגירונג אַ דין-וחשבון דערפון?

אין שייכות מיט יודען — האָבען זיי שוין לאַנג און דער וועלט-פרעסע זייער שטאַנדפּונקט בנוגע א"י פון אַלע זייטען בעלויכטען און פאָרגעשטעלט; חוץ חשם האָבען זיי דאָך אין דער צענטראַלער בריטישער רעגירונג, אין דער א"י-רעגירונג אַ סך מאָל בכתב ובעל פה קלאָר און דייטליך פאָרמולירט, זייער קוק אויף דעם ענין און זייערע פאָדערונגען. אין שייכות מיט די אַראַבער האָבען זיי דאָך אויך שוין אַ סך מאָל אין דורך זייערע פאָרשטעהער, אין דורך זייערע מעשים - מעשׂים גוט אינפאָרמירט די ענגלישע רעגירונג וועגען זייער פאַנעהמען זיך צו דער יודישער אימיגראַציע אין א"י.

פרעגט זיך: היינט וואָס קען די „קעניגליכע קאָמיסיע" אויסגעפינען אַזוינס, וואָס די ענגלישע רעגירונג ווייס נישט? די דאָזיגע קאָמיסיע וועט זיך דאָך מוזען אינפאָרמירען: ביי דעם קאָלאָניען-מיניסטער, ביי דער א"י רעגירונג און ביי די פאָרשטעהער פון יודען און אַראַבער.

אַזוינע אינפאָרמאַציעס, וועלכע די רעגירונג האָט נישט, קען די קאָמיסיע נישט בעקומען; זי וועט דאָך דעריבער נישט האָבען קיין נייעם מאַטעריאַל צום „פאָרשען", פון וואַנען וועט זי קענען „אויסגעפינען נייע מיטלען". וועלכע זאָלען נאָרמאַליזירען דעם געגענזייטיגען באַנעהמען זיך פון יודען און אַראַבער אין א"י.

אַזוי אַרום מוז דאָך ביי יעדער, אויפשווימען די שאלה: צו וואָס דאַרף מען בכלל האָבען אַזאַ קאָמיסיע, וואָס קען איצט גאָר נישט אויפטאָן?..

ס'וועקט זיך חשריבער אַן ערנסטער חשד, אַז די גאַנצע קאָמיסיע איז אפשר גאָרנישט קיין ערנסטע זאַך, אַז זי איז אפשר נישט מעהר, ווי אַ שירמע, הינטער וועלכע די ענגלישע רעגירונג וויל זיך איבערטאָן, אַראָפּנעהמענדיג איהרע אַלטרואיסטישע יום-טוב'דיגע מלבושים פון דער באַלפור-דעקלאַראַציע און פון די מיט איהר ענג פערבונדענע מאַנדאַט-התחייבות'ן, און — אַנטפּוענדיג די בגדי-חול, די וואָכעדיגע אַלטעגליכע מלבושים פון נאַציאָנאַלען עגאָאיזם, וואָס וויל זיך מיט קיין אַנדער זאַך נישט רעכענען. ס'וועקט זיך אַ חשד, אַז די ענגלישע רעגירונג, נישט קענענדיג פערווירקליכען די התחייבות'ן, וואָס זי האָט פאַר זיך גענומען פאַר דער פעלקער-ליגע און פאַר דער גאַנצער וועלט אין שייכות מיט דעם „שאַפען אין א"י אַ היים פאַרן יודישען פאָלק" — מיט דעם נישט-וועלען איינרייסען מיט די אַראַבער, עס וועקט זיך אַ חשד, אַז די ענגלישע רעגירונג וויל זיך אויסדרייען פון איהרע התחייבות'ן אויף אַן'„אַנשטענדיגען" אופן: זי האָט געשאַפען אַ „חוילע", „קעניגליכע" קאָמיסיע מיט אויסערגעוועהנליכע פולמאַכטען, כמעט מיט אויספיהר - רעכט; פאַר חשר דאָזיגער קאָמיסיע וועט זיך מוזען בויגען נישט נאָר די רעגירונג, נאָר אפילו דער ענגלישער פּאַרלאַמענט... אויב די רעגירונג וועט אפילו נישט קענען שלפּי יושר מסכים זיין מיט די החלטות, וואָס די דאָזיגע קאָמיסיע וועט אָננעהמען. וועט זי מוזען זיך אונטערוואַרפען זיי, מאַכענדיג הערבּיי, פערשטעהט זיך, אַ שיינעם זשעסט צו די „אָרימע" יודען....

אַזוי שטעלט זיך מיר פאַר דער ענין „קעניגליכע קאָמיסיע"... *)

היינט וואָס פאַר אַ ישועות קענען מיר פון אַזאַ קאָמיסיע דערוואַרטען?

ס'פערשטעהט זיך, אַז יודען וועלען די זאַך נישט אַזען גלאַט אַפּשפּילען זיך אָהן אַ העפטיגען קאַמף. ס'פערשטעהט זיך, אַז אונזערע גלענצענדע, אין איטליבען פרט גוט צוגעגרייטע און צוגעפּאַסטע, פאָרשטעהער וועלען אַרויסטרעטען גוט בעוואָפענט אין דעם דאָזיגען קאַמף. זיי וועלען אויך צווינגען שאַרפער צו רעכענען זיך מיט דעם יודישען צד, ווי די קאָמיסיע האָט אפשר ב'דעה, אָבער ערנסטע אָרער קלענערע בעגרענצונגען, האָב איך מורא, אַז מען וועט אונז אָנוואַרפען!.. וואָס וועלען מיר אין אַזאַ פאַל טאָן?

די זעלביגע זאַך וואָס מיר האָבען געטאָן ביז איצטער: מיר וועלען קיין טעראָר נישט פערפיהרען; מיר וועלען זיך אָבער ענערגישער שוצען געגען אַראַבישען טעראָר, ווי ביז איצטער.

ווייטער, אויב מיר וועלען זיך אויף להבא נישט קענען אָנשפּאַרען אַן די ענגלענדער אַזוי, ווי דאָס מאָהנט דער יושר און דאָס רעכט, וועלען מיר מוזען בעסלעכווייז אַרויסציהען די יודישע תביעות אין פעלקער-בונד, ווייל די עצם יודישע שאלה איז געוואָרען — אַזאַ ברענענדע אינטערנאַציאָנאַלע שאלה דאָס, ווען דער פעלקער-בונד וואָלט געהאַט מעהר ממשות'דיגען כוח, וואָלטען מיר בעדאַרפט סיי ווי אַרבייטען מיט אַלע כוחות, ער זאָל זיין אין אונזער ענין די ענטשיידענדע אינסטאַנץ און אפשר אפילו דער פוסק אחרון!...

פריהער — שפּעטער ווי נאָר חשר קאַמפּ-טעגער קרייז פון דער פעלקער-ליגע וועט זיין געגען בריט און זיין אויספיהר-כוח געגוג שטאַרק, וועט די יודישע שאלה און איהר איינציגע לעזונג — די ציוניסטישע מוזען אַריבערצוגיין צו איהר.

דער עיקר אָבער פון אַלע עיקרים איז פאַר אונז, יודען, אונזער הויך - קיוואַרעלע אַרבייט אין א"י, וועלכע יודען האָבען נישט איבערגעריסען אפילו אין די ערגסטע צייטען פון שטרייק! די דאָזיגע אַרבייט, נאָך אין אַ פערשטאַרקטעטער מאָס. מוז ווייטער געפיהרט ווערען אָהן קיין שום הפסקה! די דאָזיגע אַרבייט, אַ ריין חלוצישע שאַפונג, האָט אונז ביז איצטער אַרויסגעראַטעוועט פון אַלע סכנות, זי וועט ווייטער אַלץ מעהר מנצח זיין. אין דער דאָזיגער הייליגער אַרבייט ברענט דער פייער פון באַרג סיני. דאָס איז אַ נר תמיד, וואָס טאָר קיינמאָל נישט אויסגעלאָשען ווערען, ווי דאָס אומגעסלאָזן אונזער לאַגע זאָל זיך נישט דוכטען; נישטאָ פאַר אונז קיין האָפנונגסלאָזע לאַגע אין א"י! מען האָט שוין פרובירט אָפּשטעלען אונזער עליה און פערוועהרען אונז צו מאַכען ערד-קניות: וואָס איז דערפון אַרויסגעקומען? אַן'עליה פון 70,000 עולים און אַ „פּראָספּעריטי", וואָס איז איינציג אין איהר אַרט..

נישט די ענגלענדער און נישט די אַראַבער וועלען דעצידירען אין א"י מיר, יודען, אָנשפּאַרענדיג זיך אויף אונזער אייגענעם כוח, וועלען נאָך אַ לאַנגען און שווערען קאַמף מנצח זיין און אויסקעמפען די גאולה פון אונזער פאָלק!

מיר זענען גרייט אויף אַלץ, און מיר שרעקען זיך פאַר קיין זאַך נישט אָפּ!

*) אַ גאַנץ בעזונדער העלען ליכט אין דעם פרט וואַרפט אויף דער גאַנצער מאַכינאַציע דאָס צולאָזען מצד די ענגלענדער די 4 אַראַבישע מלוכות, אַלס פערמיטלער...

געשיכטע פון יודען אין לאדז

פארוואס איז די ראל פון יודען אין דער ווירטשאפט־ליכער ענטוויקלונג פון לאדז געווען אזוי גרויס?

פון ד"ר פ. פרידמאן

(נאכדרוק פערבאטען)

די ראל פון יודען אין ווירטשאפטליכען לע-
בען פון לאדז, איז געווען זעהר אנ'ערנסטע. נישט
בלויז, וואס כמעט דער גאנצער לאדזער האנדעל איז
געווען אין זייערע הענד, נאר אויך די לאדזער אינ-
דוסטריע האט געהאט א סך צו פערדאנקען זייער
ווירטשאפטליכער טעטיגקייט. די טעקסטיל־אינדוסט-
ריע אין קעניגרייך פוילען האט געהאט איהר אייגענאר-
טיגער ענטשטעהונג, וועלכער האט אין א געוויסער
מאס בעשווערט איהר שפעטערדיגער, ווירטשאפטלי-
כער ענטוויקלונג. אין די מערב־אייראפעאישע לענ-
דער איז מען, צו דער ארגאניזירונג פון פרישע אינ-
דוסטריע־צווייגען, צוגעטרעטען מיט בעדייטענדיגע
קאפיטאלען, סיי פריוואטע, סיי רעגירונגליכע. סיי די
מערב־אייראפעאישע רעגירונג, סיי די מערב־אייראָ-
פעאישע געזעלשאפט האבען דיספאנירט מיט בע-
דייטענדיגע מיטלען, וואס זיי האבען פערמאגט א
דאנק די קאפיטאל־אקומולאציע מדור־דורות. אין
קעניגרייך פוילען איז געווען אנ'אנדער מצב: סיי
די רעגירונג, סיי די געזעלשאפט, זענען געווען יער-
שעפט פון די כסדר'דיגע מלחמות, פאליטישע ער-
שיטערונגען, פון די פערשידענע קאנטריבוציעס, דאס
לאנד ווידער איז אויך, אין די פריהערדיגע יאהר-
הונדערטען, קיינמאל נישט געווען קיין באדען פאר
א גרעסערער קאפיטאל־אקומולאציע. נישט ביי דער
מיטעלביירגערליכער געזעלשאפט און נישט ביי דער
שליאכטע, וועלכע האט אפילו אין די בעסטע קאנ-
יונקטור־עפאכעס נישט אפגעשפארט, נאר האט די
אינגאנצען רווחים פערשווענדעט. א חוץ דעם האט
די קעניגרייכס־רעגירונג צוטרעטענדיג צו דער גרינ-
דונג פון דער אינדוסטריע, נישט געהאט קיין ענט-
שפרעכענדיגע פאכמענער אין לאנד. מען האט אלזא
געמוזט אריבערברענגען פאכלייט פון אויסלאנד און
קיין פוילען זענען, קודם־כל אנגעקומען, די ארימער
עלעמענטען פון אויסלאנד, וועלכע זענען, מחמת
נויט געצוואונגען געווען צו אימיגרירען אין א ווירט-
שאפטליך ־ צוריקגעשטאנענער מדינה. די רעגי-
רונג פון קעניגרייך איז, ביי איהר בעסטער אנ-
שטרענגונג, נישט בכוח געווען צו פערטיילען דער
פרישענטשטאנענער אינדוסטריע קיין גענוגענדער
מאטעריעלער הילף. אויך די פערארימטע פויערים־
געזעלשאפט איז נישט בכוח געווען די אינדוסטריע
צו פינאנסירען. נאר די יודישע סוחרים האבען דער
אינדוסטריע געקענט צושטעלען קאפיטאלען, אבער
דאס אויך נישט אין קיין גענוגענדער מאס, אבער

געבען קאפיטאל האט אויך דעם נייעם פראדוקציער
צווייג אין לאנד געפעהלט די ראציאנעלע און צוועק-
מעסיגע האנדעלס ־ ארגאניזאציע. אהן דער ארגא-
ניזאציע פון אנ'ענטשפרעכענדיגען צושטעל ־ אפא-
ראט פון רויה־שטאפען און א פערקויפס־אפאראט פון
די אינדוסטריע־אויסארבייטונגען, וואלט די טעקס-
טיל־אינדוסטריע זיך נישט געקענט ענטוויקלען. גראד,
ווי אין 16—18 יאהרהונדערט אין מערב־אייראפע,
אזוי האט אויך אין קעניגרייך, די דאזיגע אויפגא-
בען אויף זיך גענומען די לוין־אינדוסטריע. א דאנק
יודישע סוחרים ענטשטעהט אין לאדז די לוין־אינ-
דוסטריע, וועלכע טראגט אויס א וועג פאר דער קא-
פיטאליסטישער קאנצענטראציע אין חשר לאדזער
פראדוקציע און א דאנק וועלכער די איינגעפלאנצטע
אויפ'ן לאדזער באדען אינדוסטריאליזירונגס־זריעה,
גייט נישט לאבוד בעת די שטארקע ווינטען פון די
ערשטע קריזיס־יאהרען, נאר אדרבה, וואקסט זיך
פונאנדער און שטעלט לאדז ארויס, אלס דעם הויפט־
צענטער פון דער פוילישע־אינדוסטריע. בעת אבער
אין די מערב־לענדער האט מען זיך אפגעגעבען א
דין־וחשבון פון דער שאפענדיגער ראל פון דער לוין
אינדוסטריע, האט מען אין קעניגרייך פוילען דעם
מין־פראדוקציע און זייער ארגאניזאטארען בע-
טראכט, ווי א מין אנשיקעניש און געזעלשאפטלי-
כער מכה, אנשטאט צו האלטען די האנד אויפן דופק
פון דער לוין־אינדוסטריע און איהר צו לענקען אויף
דעם אייגענטליכען וועג און אויסצוגלייכען אלע זייט-
יגע אפווייכונגען אויף א פערשטענדליך און איידע-
לען אופן, האט מען די גאנצע ענערגיע און גאנצען
שכל אנגעווענדעט אויף דער שארפער בעקעמפונג
פון דער פראדוקציע ־ פארם. מען האט גלייכצייטיג
אויך בעקעמפט דעם יודישען סוחר, הגם ער איז
געווען חשר איינציגער, וואס האט געקענט קומען אין
בעטראכט אלס פערמיטלער, מען האט זיך בעצויגען
מיט דעם גרעסטען אומצוטרוי אפילו צו די סאליד-
סטע יודישע סוחרים, צוהערענדיג זיך אפילו צו די
נארישסטע און גרונדלאזעסטע מסירות און בעשווע-
רענדיג זיי אויף יעדען שריט, זייער ווירטשאפטלי-
כער טעטיגקייט. די יודישע פרובען איבערצוגעהן צו
דירעקטער פראדוקציע, האבען זיך אקעגנגעשטעלט
נישט בלויז דער אומבויגזאמער ווערבערישער און
פאבריקאנטען ־ פראנט, נאר טיילמאל אויך די שטא-
טישע און רעגירונגס־מאכטען. די רעגירונג, וועלכע
האט טעארעטיש אנגענומען דעם פאראל פון דער

אזוי גערופענער יודישער פראדוקטיוויזאציע, האט
אבסאלוט גארנישט געטון אין דער ריכטונג אום די
לאדזער יודען צו דערמעגליכען זייער איבערגאנג צו
דער אינדוסטריע. בעת די רעגירונג האט כסדר גע-
שיט מיט קרעדיטען און אלערליי אנדערע אונטער-
שטיץ־פארמעס פאר אויסלענדישע אימיגראנטען, זיי
בעשטענדיג אונטערשטיצונגען; אפילו די אומזיכערסטע
עלעמענטען, צווישען די אימיגראנטען און פערשווע-
נדענדיג אויף דעם צוועק ריזיגע סומעס, האבען די
יודישע אונטערנעמער, נישט בלויז, וואס זיי האבען
כמעט קיין שום אונטערשטיצונגען נישט בעקומען,
נאר האט זיי נאך געמאכט פערשידענע שוועריג-
קייטען און געלעגט שטיינער אויפ'ן וועג, ביי דער גרי-
נדונג פון זייערע אינדוסטריעלע אונטערנעמונגען.

ביי דער אפשאצונג פון דער ווירטשאפטליכער
טעטיגקייט פון יודען און נישט־יודען, זענען אנגעווענ-
דעט געווארען צוויי מאסען. בעת דער יודישער סוח-
ר און אינדוסטריעלער ווערט פערשטראפט פאר די
קלענסטער אפווייכונג אן נאכזיכט — די אפוויי-
כונגען ווערען פעראלגעמיינערט אויף דעם גאנצען
יודישען כלל — גייען די זעלבע רעגירונגס־ צי שטע-
טישע פאקטארען איבער צו דער טאג־ארדנונג א-
בער דער נישט־יודישער אפטייטער אין אומהערטע-
רע התנהגות פון דעם לוין־פאבריקאנט קוליק לגבי זיינע
כאלופניקעס.

ווען אבער טראץ די אלע דאזיגע שווערע און
אזוי נישט גלייכע ארבייטס ־ בעדינגונגען, טראץ די
רעכטליכע בעגרענעצונגען און געטא־פערצוימונגען,
טראץ די צעכען־קאמפען. די קאמפען פון דער דייט-
שישער בעפעלקערונג און פון די גלחים געגען יודען,
טראץ די פאראורטיילען פון דער אדמיניסטראטיווער
רעגירונגס ־ און מוניציפאלער מאכט, זענען יודען
דאך אומשטאנד געווען זיך צו דערהאלטען ביי זייע-
רע ווירטשאפטליכע פאזיציעס און אפילו אויסצו-
ברייטערן דעם קרייז פון זייער ווירטשאפטליכער טע-
טיגקייט אין א סך געביטען פון האנדעל און אינדוס-
טריע, מיטווירקענדיג בזה האופן אין נישט קיין קליי-
נער מאס צו דער ווירטשאפטליכער ענטוויקלונג פון
לאדז, — איז דאס א בעווייז פון איבערגעוועהנליכער
ענערגיע און אויסהאלטענקייט און, קודם־כל, א
בעווייז פון דער במשך פון דורות דערווארבענער צו-
פאסונגס־פעהיגקייט צו אלע אומגעוועהנליכסטע לעבענס
בעדינגונגען.

הינדע לעווי

ס'איז אזוי...

דער גאנג פון טעג איז אזוי —
ס'איז דעם מענטשנס לעבען
„העלי" און „גרוי"...

לייגט זיך — אויפן פנים דער אומעט
ווי נאכט אויף שויב
שטום אזוי ארומעט

ציהט דאס לעבען דורך טעג —
מיט הונגער...
דורך וועג —
מיט דארשט...
און סיוועבט —;
טרוימען, חלומות נישט דערגרייכטע,
א בענקשאפט א נאקעטע און אייביגע...

דער גאנג פון טעג — איז אזוי —
ס'איז דעם מענטשנס לעבען
א „ליכטי" און א „שאטעני"...

מיין פעקעל צרות!...

דערצעהלט פון א לאדזער ייד

איבערדערצעהלט פון י. אבערזשאנעק

איהר הערט, ר' ייד, אז איך לעב נאך, בין איך
פון אייזען. אז איך האלט אוים מיין פעקעל צרות,
בין איך א ריז, א מחבל א גבור בין איך!

ס'רעדט זיך נאר אזוי — א גבור. מיין גבורה
איז דעם מיט די „שווארצע וואנסעלער" געזאגט
געווארען, אז סך־הכל, האב איך אין קאפ א פיי-
פער און פייפט, אויף וועמען ער פייפט, זאל איך
אזוי וויסען פון בייז, אין האלז האב איך א האן און
קרעכצט, און די לונגען האבען קיינמאל קיין צייט
נישט — אייביג זענען זיי „זייענטע"... א חוץ דעם
האב איך אין די פיס א „מעטעאראלאגישע סטא-
ציע", וואס זאגט מיר אן דעם וועטער. איין פוס
„ווייסט", ווען ס'וועט קומען קעלט, און דער צווי-
טער — אויף רעגען. שוין אפגערעדט פון מיין
עכט־יודישער תולאת, וואס קומט פון זיצען....

און דאך, און דאך בין איך א ריז, א מחבל, א
העלד, אז איך האלט אוים מיין פעקעל צרות, און
פון וועמען, מיינט איהר האב איך די צרות? פון
מיינע בנים און בנות.

זעצט אייך, ר' ייד, און איך וועל אייך איבערגע-
בען מיין פעקעל צרות.

ווי איהר קוקט מיך אן, האב איך סך־הכל פיר
קינדער; צוויי טעכטער און צוויי זיהן. איז דאך
שעהן פון מיין זייט נישט אזוי? האב איך דאך
על פי שכל געדארפט דאנקען און לויבען זיין היי-
ליגען נאמען פאר דער מתנה? איז אבער די צרה,
וואס די קינדער זענען קיין קינדער נישט. דער טא-
טע איז ביי זיי קיין טאטע נישט, די מאמע קיין מא-
מע נישט — זיי זענען „טאמאדזשעלנע".

זיי טון, וואס זיי ווילען, און איך האב ביי זיי
קיין שום דעה נישט. פרעג איך ביי זיי:

— קינדער. וואס בין איך ביי אייך?

— א חבר, ענטפערן זיי.

— און די מאמע?

— א חבר'טע.

— א חבר? א חבר'טע? ווען נישט איך, און
ווען נישט די מאמע, וואלט איהר דאך אינגאנצען
נישט...

— א שיינעם דאנק דיר, טאטעשי, פאר דער
טובה... מיר וועלען דיר די טובה קיינמאל נישט
פערגעסען — אזוי ענטפערן זיי מיר.

איהר הערט דבורים? איהר זענט דאך אויך א-
מאל געווען קינדער. נו, האט איהר אזוי געענטפערט
אייערע טאטע ־ מאמעס? אדרבה, זאגט איהר אליין!

אויב מ'האלט שוין אין רעדען, וועל איך מאכען
אין איין וועג דערצעהלען דעם „נחת", וואס איך
האב פון מיינע קינדער.

די עלטסטע טאכטער מיינע, פאלטשעלע, שיין
איז זי ווי גאלד. צוויי שווארצע אויגען ווי צוויי
בריליאנטען, האר ווי סאמעט, ציין — צוויי שנירען
פערל, ליפען ווי פרישע קארשען, קלוג און געראטען.
געענדיגט די שולע מיט מאטורע.

נו, דארף מען נאך בעסער? וועלכער טאטע
וואלט זיך נישט געווינשען אזא קינד? איז איהר
אבער אריין אין קאפ א געדאנק — פאלעסטינע!
זי וויל פאהרען קיין ארץ־ישראל „וואלטשען" מיט
ד' אראבער.

טענה איך מיט איהר:

— נארעלע, קיין ארץ־ישראל מוז מען דאך האָ-
בען א שנאל געלד! לאכט זי פון מיר:

— טאטעשי, איך דארף נישט קיין געלד. איך
וועל אריינגעהן אין א קיבוץ,

כ'וועל ווערען א חלוצה

און פארטיג!

די טעג איך קום אהיים, זיצט זי מיט לעדער-
נע הענטשקעלעך אויף די הענד און שיילט קאר-
טאפעל... פרעג איך זי:

— פאלטשעלע, וואס שיילסטו עפעס קארטאפעל?
ראשית, קאכט מען היינט אויף מיטאג לאקשען מיט
יויך. והשנית, איז דאך דא א דינסט צו שיילען
קארטאפעל?

— טאטעשי איך „טשיוויטשע" מיך! אין קי-
בוץ מוז מען אלץ קענען.

צומארגענס ווידער, טרעף איך זי פוצען די שוי-
בען מיט א זיידען קליידעל, פרעג איך זי ווידער:

— פאלטשעלע, וואס עפעס אין מיטענדערינען?

— טאטעשי, כ'„טשיוויטשע" מיך! אין קיבוץ
מוז מען אלץ קענען.

די טעג זיצט זי ביי א פאר הויזען, רייסט אפ
די קנעפלעך און נעהט צוריק די קנעפלעך. פרעג
איך זי ווידער די אייגענע קשיה:

— פאלטשעלע, וואס איז דאס פאר אנ'ארבייט?

— טאטעשי, כ'„טשוויטשע" מיך. אין קיבוץ
מוז מען וויסען ווי אזוי זיך נוהג צו זיין מיט הוי-
זען אויך....

בין איך דאך שוין געווארען אין כעס:

— פאלטשעלע, צו שיילען קארטאפעל אין הענטש-
קעס, פוצען פענסטער מיט א זיידען קלייד און אויף
אומצונעהן מיט הויזען, האסט געדארפט ענדיגען
די שולע מיט מאטורע? צהן מאטורע וואלסטו נישט
געקענט נייען קנעפלעך אין הויזען?

לאכט זי פון מיר:

— טאטעשי ווייסט נישט. טאטעשי איז פון דער
אלטער האטע.

דאס איז די עלטסטע, איצט האב איך א צוויי-
טע, סאלטשעלע אויך א געראטען קינד, שטיל ווי
א טויב, טשעפעט נישט קיין פליג אויף דער וואנד.
איז דאך שוין ווידער נים, הא? מאיג עס ערשט
אויפסנייי נישט. האט זי איין „חסרון".

די ארדענונג געפעלט איהר נישט, זי ליידט נישט
קיין עוולות, און האלט אין איין זוכען די גערעכ-
טיגקייט. טענה איך מיט איהר:

— נארעלע, וואס דו ביזט, די וועלט שטעהט
שוין אזוי לאנג. ווילסטו זי איבעראנדערשען? וואס
נעהמסט דו זיך אן קהל'ס קשיות? פאלג מיך,
און שלאג דיר ארויס פון קאפ די נארישקייטען.

לאכט זי פון מיר:

— טאטעשי פערשטייט נישט. טאטעשי איז פון
דער אלטער דאטע.

דאס זענען מיינע טעכטער. איצט וועל איך אייך
בעקענען מיט מיינע צוויי זיהן:

דער עלטסטער איז

א באקסער

מיינט איהר דאך אז ער איז עפעס א העלדישער
יונג, מיט ברייטע פלייצעס, מיט מוסקולען? האט
איהר במחילה א גרויסע טעות. הויט און ביין, קוים
ער לעבט. הענט — צוויי בייטשען פיס — צוויי
דארע אויסגעצויגענע שמעקעלעך.

איז אט דער „מחבל" א באקסער, יעדען טאג
נעהמט ער די באקסער־הענטשקעס און געהט אויפן
טרענינג. נאך יעדען „טרענינג", קומט ער אהיים
אמאל מיט א קישען אונטער די אוי-
גען, אמאל מיט אנ'אויסגעשארפטע ליפ.
אמאל מיט א צוויי, דריי באק־ציין און דער
קאשענע, פון פיילען אין קאפ איז דאך שוין אפ-
גערעדט.

וואלט דאס אלץ שוין געווען צו דערליידען, ווען
נישט די מעשה מיט די וואגען; מיט עטליכע וואכען
צוריק, האט דער בחור אויפגעהערט צו עסען. פרעג
איך איהם:

— זונדעלע, וואס איז דאס? וואס ביזטו ברוגז
געווארען מיט דער אכילה? זאגט ער צו מיר:

— טאטעשי פערשטעהט נישט. טאטעשי איז
פון דער אלטער דאטע. איך בין נישט ברוגז געווא-
רען מיטן עסען, נאר איך מוז פערלירען פון דער
וואג.

— וואס עפעס אין מיטען דעריכען? דו ביזט
דאך נישט קיין יודענע. וואס דו דארפסט היטען די
„ליניע"!...

— ס'האנדעלט זיך נישט וועגען דער ליניע, נאר
וועגען גאנץ אנדערש.

— וואס, למשל?

— כ'מוז האבען א „וואגע מושע", א פליגען
וואג, טאטעשי האט פערשטאנען?

— אהא, דו ווילסט האבען די וואג פון א פליג!
איצט פערשטעה איך שוין. א דו וועסט האבען די
וואג פון א פליג, וועסטו בעסער קענען באקסען!...

איצט נאך א חודש תעניתים, זעהט מיין באק-
סער אוים ווי א סוכאטניק. קוים ער פאכעט מיט די
נשמה. ער איז אבער צופרידען — ער האט שוין
מיט מזל די „וואגע מושע"...

איצט קומט דער פיניער, א יונגעל. א צאצקע,
הויך, שעהן, שווארץ ווי א ציגיינער יכול'ט אין
די הראבנע אותיות. ווען איהר קוקט איהם אן, איז
אדער ער לעזט אדער ער זינגט.

איז דאך שוין ווייטער גוט, הא? טויג עס ווי
דער נישט. דהיינו? איין קלייניגקייט.

ער איז א קינסטלער

ער איז געווארען א מיטגליד פון א דראמאטישען
קרייז, און פראבירט משוגענע קונצען. גאנצע טעג
זיצט ער ביים שפיגעל, עסט און שפיגעל, טרינקט און
שפיגעל. לאכט און שפיגעל מאכט מורא'דיגע
פנימ'ער, משוגענע העוויות — אלץ אין שפיגעל.
די היינטיגע וואך, האב איך מיט איהם געהאט א
מעשה:

ביים מיטאג איז עס געווען: אלע זענען געזעסען
ביים טיש. פלוצים גיט ער א שפרונג אויפן טיש ארויף
כאפט ארוים א רעוואלווער און נעהמט שרייען:

— אהא!... כ'האב דיך געכאפט!... דו אויס-
געלאסענע!... איצט איז געקומען די מינוט פון מיין
נקמה... ערשיסען וועל איך דיך מיט דיין ליובאוו-
ניק צוזאמען!...

נו, שטעלט אייך פאר וואס אין דער שטוב איז
געווארען. מיין יודענע איז אוועקגעפאלען אין חלשות.
די קינדער האבען געשריען געוואלד. ס'זענען זיך
צוזאמענגעלאפען די שכנים. מ'האט שוין געוואלט
טעלעפאנירען נאך דער פאגאטאוויע. פלוצים לעגט
ער אוועק דעם רעוואלווער, און מיט א שמיכעל
פרעגט ער מיך:

— נו, טאטעשי, האב איך גוט אפגעשפילט די
איפערזוכט ־ סצענע?...

אט אזעלכע צרות האב איך פון מיינע קינדער.
געראטענע קינדער, וואוילע קינדער און דאך נישט
קיין קינדער, אז איך האלט דאס אוים, בין איך א
ריז, א מחבל.

הכלל, כ'האב אייך איבערגעגעבען מיין פעקעל
צרות און האלט עם אייך בעזונדערהיים.

בלוטיגער קאמף צווישען 2 אינטערנאציאנאלן

פון פריץ הירשביין

— 1. —

מיט וואס א טאג ווייטער מיר לעבען, מיט וואס א טאג עלטער מיר ווערען — אלץ נארישער ווערען מיר אין אנגעזיכט פון די געשעהענישען אין שפאניע, אין אנגעזיכט פון קאבינעט־מיטינגען פון גרויסע מלוכות, וואס קלייבען זיך אלע אין איילעניש צונויף צו ראטעווען די וועלט פון מלחמה־אומגליק.

דער עיקר ווערען מיר נארישער צוליב דעם אימעצן, וואס לאכט אונז אין פנים אריין, און זאגט:

— פרודיעריקע, עס זיך נישט אפ ס׳הארץ; אזוי האבען מענשען זיך אויפגעפיהרט פון קדמונים אן, און אזוי וועט עס שוין בלייבען עד סוף כל הדורות. מחמת א מענש איז נישט מעהר ווי א מענש!

אין די אלטע צייטען האבען געטער פיי זיך נישט געקאנט בעשטימען, וואס פאר א בעשעפעניש דער מענש איז, און דער יודישער טראדיציע איז פערצייכענט — אז פון דער נאמער יוגענד זיינער ווייזט זיך ארויס דער מענש צו זיין א רשע־מרושע.

אבער ווער איז דער מענש, וואס האט רעכט צו משפט׳ן? אין וועמעס נאמען און פאר וואסערע חטאים האט די טראדיציע דעם מענשען גער׳משפט מ׳זאל קיין גוטס פון איהם נישט דערווארטען? אוודאי איז עס געזאגט געווארען לטובת דעם, וואס האט געקריגען פון זיין ברודער־מענש אויסגעשלאגענע ציינער און צעבראכענע ריפען; אוודאי איז דאס געזאגט געווארען לטובת דעם שוואכען, וואס ליגט אונטער די שטיוועליעס פון שטארקען.

כאטש גוט, וואס א גאט האט זיך אנגענומען די קריוודע פון שוואכען און אויסגע׳שנצ׳ט דעם רשע און שטארקען; כאטש גוט, וואס דער רבונו של עולם האט ארויסגעשיקט צווישען מענשען זיינע משרתים, גוטע רעדנער מיט געשליפענע צינגער — ווי אונזערע נביאים, למשל, וואס האבען דעם שטארקען און שלעכטען אנגערופען ביים אמת׳ן נאמען.

ווייסען מיר אויך פון דער טראדיציע ביי מענשען, אז כל דאלים גבר; און ווער ס׳האט די מאכט — דער האט די דעה. ווער ס׳איז שטארק — דער איז דער גרויסער לייט. און ווען נישט די שוואכע, וואס האבען אליין אויף דעם געגעבען זייער הסכמה, וואלט דער שטארקער גאר נישט געוואקסען פון זיין גבורה. ווען נישט דער מענש אין זיין שפלות — וואלט גאר דער אלמעכטיגער נישט געווען.

— 2. —

מ׳וויל אונז איינשמועסען, אז דער מענש איז א חיה, מען האט אבער נישט פעסטגעשטעלט צו וואס פאר א משפחה חיות זאל מען דעם מענשען צורעכענען. די גאר גרויסע חיות, ווי לייבען, טיגערען און לעמפערטען, זיי זענען נישט איינגעטיילט אין קיין קלאסען. אלע בעשטעהען פון איין קלאס. שטארקע, זיי ווארפען זיך אויף דעם מין בהמות, די, וואס פערמאגען נישט קיין שארפע ציין צו פערטיידיגען זיך. לייבען צווישען זיך, טיגערען צווישען זיך. זענען אפשר איינגעטיילט צווישען אלט און יונג.

דער קאמף, וואס מענשען פיהרען אן צווישען זיך, מענשען, וואס בעטיטלען זיך ,,קינדער פון איין גאט בעשאפענע", קאן אפשר זיין א מוסטער פאר חיות, ווען זיי שלאגען זיך איבער רויב. דער מין מענש, וואס האט זיך אליין געקרוינט פאר דעם מלך אויף דער ערד, וואס האט זיך אליין בעטיטעלט פארן בחיר כל היצורים, און וואס בעשטעהט פון אזויפיל בעזונדערע פעלקער, וואס האבען פון די אלטע צייטען אן זיך ארומגעריסען צווישען זיך — ער האט נאך דערווייל די גרויסע וועלט נישט איינגענומען. ביז איצטער האבען מיר גארנישט געזעהן, אז די אלע, אלע פעלקער זענען צווישען זיך אין גרונט איינגעטיילט בלויז אין צוויי אינטערנאציאנאלען.

איין אינטערנאציאנאל בעשטעהט פון א גאר קליינער צאהל פריווילעגירטע, וואס האבען זיך אויסגערעדט, אז זיי זענען דאס סאמע אויבערשטע פון שטייסעל; זיי זענען דער שטייסעל אליין, און אין מערזשעל זענען, ווי מאגנעליך אנגעשאטען, די קינדער פון צווייטען אינטערנאציאנאל, די גרויסע פאלקס־מאסען, ארבייטער און פויערים. די אלערליי קבצנים, וואס קוקען ארויף צום אויבערשטען פון שטייסעל.

ביז גארנישט לאנג זענען די פריווילעגירטע פון די פעלקער נישט געווען פעראייניגט אין איין אינטערנאציאנאל. פערקערט, מ׳איז געווען אנגעדרודעלט איינס אויפן אנדערען. אט, ווי לייבען, למשל, שטשירען די ציינער, ווען זיי דערזעהען טיגערען, אדער טיגערען — ווען לייבען קומען זיי צו חלום. ביי זיך אין לאנד, ביים אייגענעם פאלק זענען זיי געווען די מושלים, וואס האבען מיט אנ׳אייזערנער בייטש געטריבען די אונטערדריקטע צו שלאגען זיך פאר דעם מושל׳ס בעליידיגטען כבוד.

אבער פון דער צייט אן זינט א טייל פון דער אונטערדריקטער מענשהייט איבער גאר דער וועלט האט זיך פראקלאמירט ווי אן איינציגער אינטערנאציאנאל, מיט דעם לאזונג: — אז עס זענען נישט פערהאן קיין צוויי בעזונדערע פעלקער, וואס לעבען צווישען זיך אין שנאה, נאר צוויי קלאסען זענען פערהאן: איין קלאס, וואס בעשטעהט פון דער מענשהייט ליבער מעהרהייט, און וואס זענען די אונטערדריקטע, פערזאכטע; און דער צווייטער קלאס, א נישטיגע מינדערהייט פון אונטערדריקער — זינט דעמאלסט האט צוביסלעך דער פערשיכור׳טער מיט זיין מאכט, דער אונטערדריקער, אויך אנגעהויבען אויסצושטרעקען זיין האנט צו די אונטערדריקער פון אלע אנדערע פעלקער.

— 3. —

ווער קאן איצטער זאגען, אז די אמת׳ע מאכט־האבער, די קאפיטאליסטען פון פערשידענע פעלקער, זענען נישט פעראייניגט צווישען זיך אין איין איינציגען אינטערנאציאנאל? צי זענען דען די אמוניציע־פאבריקאנטען פון יעדער לאנד בעזונדער נאציאנאליסטען, וואס טוען אלץ נאר לטובת דעם אייגענעם פאטערלאנד? אוודאי נישט! די פראנצויזישע מעטאל־מאגנאטען האבען היטלערן געגעבען טאנען רויה־מאטעריאל. וויפיל ער האט נאר בעדארפט כדי צו קאנען זיך בעוואפענען; און זאלען נאר די פראנצויזישע ארבייטער באמת זיך א רוהער טאן, פאדערן פאר זיך כאטש א מינימום, וואס עס בעלאנגט צו זיי — דעמאלסט וועלען די פראנצויזישע מאכטהאבער אויסשטרעקען די הענד, און אננעהמען הילף ביי די נאציס, און אפשר איז אין דעם געלעגען די כוונה, וואס זיי האבען געהאלפען בעוואפענען א שונא, מחמת היטלער, וואס איז אנגעשטעלט אין דינסט ביים דייטשען קאפיטאל, אונטערצודריקען די ארבייטער־מאסען ביי זיך אין לאנד — ער איז איצטער דער פריינד פון יעדען איינ׳עם, וואס וועט איהם דינגען צוצונעהמען די ארימע פרייהייט, וואס די ברייטע מאסען פערמאגען נאך.

און דער קאמף צווישען די צוויי אויבענדערמאהנטע אינטערנאציאנאלען איז א קאמף צווישען לעבען און טויט. ס׳איז נישט קיין אידעען־קאמף. ס׳האבען זיך די טויערען פון די אייביגע גייסטיגע טורעמס אויפגעפראלט און פון זיי שטראמען ארויס אויף דער פריי די אויסגעגאנגטע, די אפגעצערטע, די דערשלאגענע און פון אלע דורות אן דערנידעריגטע, די פון זייער מענשליכער רעכט בערויבטע, די ארבייטער־מאסען און זייערע איצטיגע אחים לצרה, די פערארעמטע קינדער פון דער ערד, די פויערים.

צייט צו בעגרייפען, אז אונזער וועלטעל בעשטעהט נישט פון די צוויי אינטערנאציאנאלען — דער קאמוניסטישער און סאציאל־דעמאקראטישער ווי זיי הייסען על פי טעות — נאר פון די קאפיטאליסטען מיט זייערע משרתים פון איין צד, און פון אנדערען צד — די ארבייטער און פויערים איבער גאר דער וועלט.

מיר האבען נישט געהאט די געלעגענהייט צו בעטראכטען אזוי בולט דעם בלוטיגען קאמף צווישען די צוויי אויבענדערמאהנטע אינטערנאציאנאלען ביז צו דעם איצטיגען בירגער־קריג אין שפאניע, וואו פון איין צד שטעהט א פעראייניגטער פראנט פון די ארימע און אונטערדריקטע, ווי ארים און אונטערדריקט די ברייטע מאסען אין שפאניען זענען נאר געווען ביז דעם היינטיגען קאמף; און אנטקעגען זיי קעמפט דער קאפיטאל מיט זיינע משרתים. נישט דא איז דער פלאץ זיי אויסצורעכענען. ס׳איז גענוג נאר צו דערמאהנען, אז אנטקעגען שפאנישען פאלק, ארבייטער און פויערים, מענער און פרויען, האט דער אנדערער צד ארויסגעשטעלט מאראקאנער מוהרען, געגעבען זיי דאס רעכט צו רויבען וויפיל זייער הארץ גלוסט, און פערגיסען ברודער־בלוט, וויפיל זייער הארץ גלוסט.

די אויפשטענדער קריגען די ברכות און צו די בחסות — די פולע שטיצע פון דער וועלט־רעאקציע. און בלויז ברכות, און קלינגעלט אויף מילך פאר קינדער, קריגט דער ,,פאלקס־פראנט" פון גרויסען אונטערדריקטען אינטערנאציאנאל אלס צייכען פון דערמוטיגונג.

— 4. —

צי איז בלוט רויט, צי איז גאר וואסער רויט, און בלוט איז ווייס — איז ביי היינטיגער צייט שווער צו זאגען. אוודאי איז עס שווער צו זאגען, ווען בלוט, ברודער־בלוט שטראמט ווי וואסער, און אזוי בולט איז דער פונאנדערטייל און די שנאה פון די אויבענדערמאהנטע צוויי אינטערנאציאנאלען.

די לעצטע וועלט־מלחמה, וואס האט אויסגעבראכען כלומרשט צוליב דעם ,,טי מנע חהגאל" צווישען געקרוינטע הערשער, איז שוין ביים שלום פון ,,שלום" קלאר געווארען ווער עס זענען געווען די כוחות, וואס האבען געטריבען הערצו, אז די מלחמה זאל אנהאלטען גאנצע פיר יאהר. איז די קרוב צו צוואנציג יאהר זינט יענע מלחמה האט זיך לפנים ויענען געענדיגט, איז פאר אונז, נאראנים, קלאר ווי דער טאג, ווי אזוי די מענשהייט איבער גאר דער וועלט איז איצטער איינגעטיילט.

נישטא דערווייל קיין פעלקער מיט זייערע בעזונדערע אינטערעסען. צוויי אינטערנאציאנאלען פערמאגט די וועלט. איינער בעשטעהט פון כל׳ערליי רויב בעשעפענישען, פון לייב ביז צום טכויר, פון אדלער ביז צו דער וואראנע, וואס יענעמס בלוט איז ביי זיי וואסער; און דער אנדערער אינטערנאציאנאל בעשטעהט פון די ברייטסטע, ברייטסטע מחנות גערויבטע, פון אקס ביז צום ציגעלע, פון דער ליגענדיגער גאנז ביז צו דער טויב.

און צי מען וויל, צי מען וויל נישט — איז דער יודישער גורל פערקניפט מיט די, וואס שלאגען אפ דעם איבערפאל פון דעם רויבערישען אינטערנאציאנאל.

ראק פון די געבורט־ווערגען ביי פרויען

(מעדיצינישע שמועסען) • פון ד״ר מ. בלאך (ווילנע)

די געשלעכטליכע אינגאנען פון דער פרוי שטעלען מיט זיך פאר א נעסט, וואו ראק־קראנקהייטען טרעפען זיך פערהעלטענישמעסיג זעהר אפט. פון דער אלגעמיינער צאהל פאלען פון ראק אין די געשלעכטליכע ארגאנען איז די אפטקייט פון ראק ביי פרויען גלייך 66 פראצענט, אנדערש גערעדט צוויי דריטעל פון אלע פאלען טרעפען זיך ביי פרויען און בלויז איין דריטעל ביי מאנסלייט.

וואס איז נוגע לאקאליזאציע, טרעפט זיך דער הויפט ראק אין העלדזעל פון דער געבערמוטער; לויט איהר פערלויף נעמט דאן די קראנקהייט אן די שווערסטע פארמען. זעלטענער טרעפט זיך ראק־געשווילעכץ אין די אייערשטאקען און רעהרלעך פון דער געבערמוטער, זעלטען אין די אויסערליכע געשלעכטליכע טיילען. אויב פרויען שטארבען אפטער פון ראק ווי מאנסלייט (4,45 פראצ. פרויען אויף 2,77 פראצ. מאנסלייט), איז דא די הויפט סיבה די אפטקייט פון ראק פון דער געבערמוטער, דערהויפט פון איהר העלדזעל.

וועגען די סיבות פון בייזארטיגע געשווילעכצען פון דער געבערמוטער ווייסען מיר פונקט אזוי ווייניג, ווי וועגען די סיבות פון ראק פון אנדערע ארגאנען. ווי ווייט דאס איז מעגליך, בעמיהט מען זיך פעסטצושטעלען די אומשטאנדען, וואס זענען גורם די ענטשטעהונג פון דער דאזיגער שרעקליכער קראנקהייט; דערביי בענוצט מען זיך מיט סטאטיסטישע ידיעות.

קודם כל דער עלטער: די קראנקע ווערבירען זיך דערהויפט פון פרויען אין עלטער פון 45—55 יאהר ד. ה. אין פעריאד פון געשלעכטליכער פערוועלקונג. די פאלען פון ראק־קראנקהייטען אין יונגערן עלטער זענען א סך זעלטענער. דער פערלויף ווידער פון דער קראנקהייט איז זעהר א שווערער.

פונקט אזוי זענען זעלטענער ראק־קראנקהייטען ביי פרויען, וואס זענען עלטער פון 55 יאהר. ראק פון דער געבערמוטער גופא איז 10 מאל זעלטענער ווי א ראק פון העלדזעל און טרעפט זיך אין א סך שפעטערדיגן עלטער.

וואס אנבעלאנגט די ווירקונג פון דער צאהל אדורכגעמאכטע געבורטען אויף דער אפטקייט פון ראק־קראנקהייטען פון דער געבערמוטער, איז געלונגען צו קאנסטאטירן, אז ביי די, וואס האבען קיין קינדער נישט געבוירען, טרעפט זיך א ראק א סך זעלטענער, ווי ביי די, וואס האבען ארומגעמאכט א ריהע קימפעטען. ווענערישע קראנקהייטען פון די אינעווייניגסטע ארגאנען (פון העלדזעל פון דער געבערמוטער) קענען אויך אין א געוויסער מאס גורם זיין ראק־קראנקהייטען.

אויף דעם לעצטען אומשטאנד ווייזט אן דער קראקויער פראפעסאר ראזנער, בעטאנענדיג די פערהעלטנישמעסיג קליינע צאהל פאלען פון ראק אויפן העלדזעל פון דער געבערמוטער ביי יודישע פרויען פון דער אלגעמיינער צאהל 10 טויזענד פאלען, אין פערגלייך מיט פרויען פון אנדערע נאציעס. אונז איז בשעתו געלונגען צו קאנסטאטירען די זעלביגע ערשיינונג אויפן מאטעריאל פון די בערלינער קליניקעס, פערגלייכענדיג איהם מיטן ארטיגען שפיטאל־ און פריוואטען מאטעריאל.

מיר חזר׳ן אלזא איבער: וועגען די סיבות פון ענטשטעהונג פון ראק־געשווילעכצען ווייסען מיר גארנישט ביים היינטיגען טאג און פערהיטען זיך פון ראק־געשווילעכצען קען קיינער נישט. א טעות וואלט אבער געווען צו מיינען, אז די מעדיצין איז מאכטלאז לגבי א ראק פון געשלעכטליכע ארגאנען. מיר האבען איצט א סך גרעסערע מעגליכקייטען צו שטעלען דעם דיאגנאז פון דער קראנקהייט אין גאר די ערשטע פארמען פון איהר ענטוויקלונג, ווי פריהער. דאס בעצייטיגע שטעלען דעם דיאגנאז פון ראק פון העלדזעל און די אנווענדונג פון געהעריגער קוראציע גיט אין א גאנצער ריהע פאלען א מעגליכקייט צו ראטעווען דאס געזונט און לעבען פון דער פרוי נישט נאר אויף א געוויסער צייט, נאר אויף אלעמאל. מ׳דארף געדענקען, אז גלייך פון אנהויב טראגט א ראק דעם כאראקטער פון א לאקאלער קראנקהייט און דאס בעצייטיגע בעזייטיגען דעם נעסט פון דער קראנקהייט גיט אין דאס רוב פאלען גאנץ גוטע רעזולטאטען. כדי ביי ראק־געשווילעכצען זאל זיין מעגליך צו שטעלען דעם דיאגנאז גלייך פון אנהויב, איז נויטיג אז יעדע פרוי זאל זיין געהעריג אינפארמירט וועגען די סימפטאמען פון דער קראנקהייט שוין אין דער ערשטער סטאדיע.

די אייגענארטיגקייט פון דער קראנקהייט פון ראק פון דער געבערמוטער, פון איהר העלדזעל, וואו, ווי ס׳איז שוין אויבען דערמאהנט געווארען, טרעפט זיך דערהויפט ראק־קראנקהייט, איז וואס די קראנקע שפירט אבסאלוט נישט קיין ווייטאג. אמאל אפילו אין א גאנץ פערלאזענער סטאדיע. א קארדינאלער סימפטאם פון דער קראנקהייט שטעלען מיט זיך פאר קליינע בלוטונגען, וועלכע חזר׳ן זיך איבער פון צייט צו צייט דאן, ווען קיין בלוטונגען דארפען נישט זיין, אדער ווען ביי פרויען, וואס האבען שוין פערלוירען די מענסטרואציע (די מאנאטליכע) בעווייזען זיך ווידער בלוטיגע אויסשיידונגען.

בעזונדערס כאראקטעריסטיש איז די ערשיינונג פון לייכטע בלוטיגע אויסשיידונגען נאך בעריהרונגען, נאך דורכשווענקונגען א. א. וו. די דאזיגע ערשיינונגען קענען דינען אלס הויפטסימן, און אויף זיי דארף מען אלעמאל לייגען די גרעסטע אויפמערקזאמקייט, און נישט אפלייגענדיג אין דער לאנגער באנק אריין זיך גלייך ווענדען אין א קאנסולטאציע פאר פרויען־קראנקהייטען.

א צווייטער סימפטאם נאך אומרעגעלמעסיגע בלוטונגען זענען אויסשיידונגען, וואס זענען אפט געפארבען אויף טונקעל־רויט, אדער העל־רויט מיט א ספעציפישען ריח. אפט זאגען די דאזיגע אויסשיידונגען עדות וועגען אנהויב פון צעלייגונג פון ראק־נעסט פון העלדזעל פון דער געבערמוטער און זיין פערשפרייטונג אויף די ארומיגע געוועבען. א ווייטאג אין די ווייטערדיגע פעריאדען פון דער קראנקהייט איז אפט א סימן, אז מיר האבען דא צו טאן מיט א פערלאזענער קראנקהייט.

אין סתירה צו א ראק פון העלדזעל פון דער געבערמוטער, איז דער פראצעס פון בייזארטיגע געשווילעכצען פון דער געבערמוטער גופא א מעהר לאנגזאמער; ער ציהט זיך אפטמאל יאהרעלאנג און ווערט כאראקטעריזירט דורך ווייטאגען, וואס ווערען ארויסגערופען דורך דער קירצונג פון די מוסקולען פון דער געבערמוטער. ווי ס׳איז שוין אויבען אנגעוויזען געווארען, איז א ראק פון דער געבערמוטער א סך זעלטענער. פונקט אזוי טרעפט זיך זעלטענער א ראק פון די אייערשטאקען און פון די טרייבלעך (רעהרלעך) פון דער געבערמוטער, ווי א ראק פון העלדזעל. און שטעלען דעם דיאגנאז גיט זיך איין אין דעם פאל נאר דאן, ווען די געשווילעכץ דערגרייכט שוין א געוויסע גרויס, ווייל פון אנהויב אן מערקען זיך נישט שום בעזונדערע ערשיינונגען.

אין די פאלען פון די אנהייבען פון א ראק־קראנקהייט פון דער געבערמוטער קען אנ׳אפעראציע ראטעווען די קראנקע, בעת אין האלב יאהר ארום, למשל, איז שוין אדער אנ׳אפעראציע אוממעגליך, אדער זי גיט שוין נישט די געוואונשענע רעזולטאטען. ראק־קראנקהייטען דערלויבען נישט אפצולייגען די אפעראציע. דא קען צייטפערלוסט גורם זיין דעם טויט פון פאציענט.

ס׳איז לחלוטין פאלש די מיינונג, וואס איז פערשפרייט ביים ברייטען עולם, אז אפילו דאס בעזייטיגען פון דעם ראק־נעסט אין אנהויב פון דער קראנקהייט איז צוועקלאז, ווייל די קראנקהייט פערבלייבט סיי־ווי אין ארגאניזם. א בעצייטענס אדורכגעפיהרטע אפעראציע, אדער די אנווענדונג פון רענטגען־שטראהלען אדער פון ראדיום אין דער אנהויב סטאדיע, האט לויט די סטאטיסטישע ידיעות פון פראפ. שטראסמאן, וועלכער האט זיך געשטיצט אויף א ריזיגען מאטעריאל, געגעבען ביז 40 פראצענט פולשטענדיגע אויסהיילונג; לויט אנדערע סטאטיסטיקער דערגרייכט דער דאזיגער פראצענט ביז 60!

פון דעם אויבען געזאגטען איז צו זעהן, אז אויפן דאקטאר־היגיעניסט און אויך די ענטשפרעכענדיגע אינסטיטוציעס ליגט אנ׳אומגעהייער וויכטיגע אויפגאבע בעוואוסטזיניג צו מאכען די פרויען אין דער ריכטונג.

די אומבעדייטענדיגסטע סימפטאמען, ווי די, וואס זענען אויבען אנגעוויזען געווארען, דארפען שטרענג קאנטראלירט ווערען דורך א דאקטאר־ספעציאליסט אין די ענטשפרעכענדיגע קאנסולטאציעס נישט נאר אין די שטעט און שטעטלעך, נאר אויך אין די פערווארפענסטע הויקען. מיט דער הילף פון מאדערנע מיטלען, ווי אונטערזוכען מיט א מיקראסקאפ קען מען שטעלען א ריכטיגען דיאגנאז פון אנהויב אן, און אנווענדענדיג א געהעריגע היילונג, ראטעווען פרויען פון א שרעקליכען טויט. וואס איז נוגע דעם אויסוואהל פון דער היילונג — אפעראציע אדער היילונג מיט רענטגען־שטראהלען, וועט דער דאקטאר עס בעשליסען אין יעדען בעזונדערען פאל.

ס׳דארף אויך בעטאנט ווערען, אז גוטארטיגע געשווילעכצען, וואס טרעפען זיך אין געשלעכטליכען ארגאן פון דער פרוי (וואסער־געשווילעכץ, פלייש־געשווילעכץ), וואס ווייט נישט אלע מאל פאדערן זיי אנ׳אפעראציע, קענען אין געוויסע פאלען פערוואנדעלט ווערען אין בייזארטיגע. אזוינע פאציענטינס דארפען זיך געפינען אונטער פעריאדישער אויפזיכט פון א דאקטאר־ספעציאליסט.

פון מורא פאר א ראק־קראנקהייט איז נאך קיינער אויף ראק נישט קראנק געווארען. די דאזיגע בעמערקונג איז בעזונדערס גוט צוגעפאסט צו ראק־קראנקהייטען פון דער געבערמוטער.

(פאלקס־געזונט)

די רעפאָרם־בעוועגונג בײַ יודען

פון ש. ראָזענפעלד

— 4 —

נאָר איין גרויסע מעלה האָבען די פוילישע יודען געהאַט: זיי זענען נישט געווען אזוי מרה־שחורה׳דיג ווי די דייטשע יודען זענען געווען. און דאָס איז קיין וואונדער נישט:

צעהנדליגער און הונדערטער יאָהרען־לאַנג האָבען זיי, הערשט ערך נאָך, געהאַט אין פוילען א גוט לעבען. אין זייערע אינעווייניגסטע אַנגעלעגענהייטען האָבען זיי געהאַט פולשטענדיגע אויטאָנאָמיע און נישט געוואוסט פון צוואַנג. דאָס לעבען אויף דער וועלט איז נישט געווען פאַר זיי קיין בלויזע אָפּקומעניש. דער עול פון גלות, דאָס געפיהל פון איינזאַמקייט צווישען די פעלקער — איז נישט געווען אזוי טיף איינגעוואָרצעלט אין זייערע הערצער ווי בײַ די פערהעצטע דייטשע יודען. די לעצטע האָבען אויך נאָר געהאַט גרויס דרך־ארץ פאַר די גרויסע יודען, וואָס זענען אהין געקומען, וועלכע האָבען, אויסער תלמוד, געהאַט אויך א יד אין וועלטליכע למודים.

און פון דער צייט אָן וואָס די ווירקונג פון די פוילישע יודען אויף די דייטשע ווערט גיכער, הויבען אָן די גרויסע יודישע קהלות אין דייטשלאַנד אראָפּצוהערען רבנים - גאונים פון פוילען. וואו מען האָט נויטיג געהאַט מלמדים מופלגים. געהמט מען זיי פון פוילען. די האַזיגע פערבינדונג צווישען דייטשען און פוילישען יודענטום ווערט נאָך שטאַרקער צום סוף פון 17. יאָהרהונדערט. די שפּורען פון דרייסיג־יעהריגען קריג ווערען ביסלעכווייז פערגלעט. דאָס לאַנד הויבט אָן קומען צו זיך. עס קומט אויך א פערבעסערונג איינם יחדישען מצב. עס קומען אויף פיל וואוילהאַבענדיגע יודען. עס בעווייזען זיך אַפּט יודען־גבירים. איינאיינעם מיט דער רייכקייט שטייגט אויך די תאווה צו כבוד. און כבוד האָט דער דעמאָלטדיגער יוד געזוכט נאָר אַרום דער תורה, איז ווידער קומען אויף ישיבות און בתי־מדרשים. יודען זיצען און לערנען, און בעלי־בתים האַלטען אויים בחורים, וואָס גיבען זיך אָפּ מיט לערנען.

אָבער די וואָרט פיהרער אין דער גייסטיגער אויפלעבונג זענען געווען די פוילישע יודען. זיי טראָגען אַהער איין טעמפעראַמענט, לעבעדיגקייט, און זענען אזוי צו זאָגען, די „הייוען״ אינם דייטשען יודענטום. זיי ברענגען אַלץ אין א צושטאַנד פון געהרונג. די פריהערדיגע פערגליווערטקייט פונם דייטשען יודענטום פערשווינדט אַלץ מעהר. אין די פערשטיינערטע זיילען הויבט זיך אָן צו בעווייזען לעבעדיגער אָטעם. און אַז עס הויבט זיך אָן די השכלה־בעוועגונג אינם דייטשען יודענטום, זענען די פוילישע יודען די ערשטע פאָרקעמפער איהרע — אי טעאָרעטיש, אי פראַקטיש. טעאָרעטיש, ווייל זייערע וואַכע נאַטורען האָבען זיי בכלל פעהיג געמאַכט אויפצונעהמען יעדע נייע בעוועגונג אָדער שטרעבונג, וואָס איז אויפגעקומען אין זייער סביבה. פראַקטיש — ווייל אַרויסגעריסען פון דער אַלטער היים, איז זיי פסיכאָלאָגיש גרינגער געווען צו ברעכען מיט דער טראַדיציע און אויפנעהמען די שטרעבונג צו א נייעם שטייגער, אין די פערשידענסטע ווינקלען פון פריוואַטען און געזעלשאַפטליכען לעבען.

און קלאָרע בעדייטענדע סימנים פון אזא שטרעבונג הויבען זיך אָן צו בעווייזען אין צווייטען פירטעל פון 18־טען יאָהרהונדערט. די דייטשע יודען, וואָס זייער עקאָנאָמישע לאַגע האָט זיך בעדייטענד פערבעסערט, זענען פּאָליטיש האָך געבליבען אויף דערזעלבער שפּל׳ער מדרגה, וואָס פריהער; האָבען אָבער איצט מעהר נישט געקאָנט אַריבערטראָגען די שפלות מיט דעם אייגענעם געדולד, וואָס אין די פריהערדיגע צייטען. אמת, איצט געפינען זיך שוין יחידים, גרויסע גבירים וועמען עס איז אמאָל געלונגען אויסצופּועל׳ן פאַר זיך געוויסע רעכט. אַמאָל שפּעט אויפמאַן פאַרן כלל אויך. אָבער דאָס בעפרידיגט נישט די דייטשע יודען. אין דער אייגענער צייט לאָזען זיך הערען איינצעלנע, צעוואָרפענע שטימען פון דייטשען, וואָס פאָדערן צו פערבעסערען די פּאָליטישע לאַגע פון די יודען. אַט די פריינדליכע שטימען מצד דייטשען פיהלען אָן דאָס אונגעוועהנטע יודישע האַרץ מיט א וואַרים געפיהל פון דאַנקבאַרקייט. דער יוד הויבט זיך אָן מיט אינטערעס צוצוהערען צו דעם, וואָס עס ווערט גערעדט און געטאָן דאָרט, פון וואַנען זיין מזל איז אָפּהענגיג, און פון וואַנען ער האָט ביז איצט קיינמאָל קיין גוט וואָרט נישט געהערט.

דאַן דערוועקט זיך אין איהם דער נאַטירליכער פערלאַנג: זיך מקרב זיין צו יענע, וואָס הויבען אָן איהם גוטס צו פערלאַנגען; נישט זיין אזוי אָפּגעשיידט פון זיי און אָפּגעפרעמדט צו זיי, סיי אויסערליך, סיי אינערליך, ענג הויבט אָן ווערען דעם יודען אין זיינע פיר איילען. עס וואַקסט אין איהם דער פערלאַנג אין דער ברייטער וועלט א פוס צו שטעלען: אי פיזיש, אי גייסטיג. און עס הויבען זיך אָן צו ווייזען די ערשטע שוואַלבען פון דער נייער צייט.

עס בעווייזען זיך איינצעלנע מענשען, וואָס קענען אייראָפּעאישע שפּראַכען און זענען בעקאַנט אין פרעמדע ליטעראַטור; אַנדערע בעקומען גוטע פילאָזאָפישע בילדונג און קומען און לייכטען פערקעהר מיט דייטשישע אינטעליגענטע. די רייכע יודען, די סוחרים, הויבען אָן צו פערקעהרען מיט די נישט־יודען פון זייער טראַד, שוין נישט בלויז אין געשעפטליכע אַנגעלעגענהייטען. די מלווים, אין זייערע בעציהונגען צו מיליטער־ און הויפליים, בעמיהען זיך ווענען דעם, אַז זייערע קליענטען זאָלען קאָנען זעהן אין זיי נישט בלויז פראַצענטניקעס, נאָר אויך מענשען מיט א קולטור־לעבען און קולטור־בעדערפענישען. און אויב די זיהן מוזען שוין פון דער יוגענט אָן אַריינטרעטען אין ווערע און געשעפט, לאָזט מען בילדען די טעכטער, וואָס הויבען אָן צו אייראָפּעאיזירען, אויסערליך על כל פנים, דאָס הוייז־לעבען פון זייערע רייכע עלטערען. מ׳וואַרפט אַרויס, מ׳מאַכט איבער, מ׳פיהרט איין נייעם שטייגער — אַלץ לויטען געשמאַק פון דער נייער צייט און לויטען וואוויל־געפעלען פון דער נאָהענטער, ביז איצט פרעמד דער וועלט...

און איינגיכען ווערען די יודישע טעכטער א שם־דבר מיט זייער גוטען פּיאַנאָ־זייש רידען, קלאַוויר שפּילען, פיינעם בענעהמען צווישען מענשען און גראַציעזען אונטערהאַלטען זיך מיט נישט־יודען, וואָס פערקעהרען געשעפטליך מיט זייערע עלטערען. דערצו קומט אויך נאָך די התעוררות צו טעאַטערשער בילדונג, וואָס עפענט דעם מענשען די אויגען אויף טויזענד און איין ביז איצט איהם אומבעקאַנטע זאַכען, און עפענט פאַר איהם טויזענד מיט איין וועגען אין דער ווייטער און ברייטער וועלט אַריין, וואָס איז איהם ביז איצט פרעמד געווען.

און איבער אַלץ דער טיפער פערלאַנג פון די דייטשע יודען צו דערוואַרבען גלייכבערעכטיגונג, ווערען אמת׳ע בירגער — אמת׳ע, פולשטענדיגע דייטשען. און צום פערלאַנג קומט דער גלויבען, אַז דורך רעפאָרמירען דאָס אייגענע לעבען, די יודישע גאַס און די יודישע קינדער־שול און אויך די שוהל צום דאַווענען — וועלען יודען פערדינען גלייכבערעכטיגונג און וועלען זי אויך בעקומען.

וואָרים קיין זאַך האָט דעם דייטשען יודען נישט געפעלט אזוי שטאַרק ווי רעכט. איינצעלנע מענשען פלעגען זיך יאָהרען־לאַנג בעמיהען, ברעכטען גרויסע רחבנות, כדי מען זאָל זיי מזכה זיין מיט א פאַטענט לויט וועלכען זיי בעקומען די זעלבע האַנדעלס־רעכט ווי די קריסטען. בלויז האַנדעלס־רעכט! אָבער אזוינע פאַטענטען אָדער פריווילעגיעס צו בעקומען האָט זיך איינגעגעבען נאָר זעהר ווייניג אָדער גאָר טאַקע איינצעלנע, און האָט מען אַרום גע׳טענה׳ט, אַז מען קאָן נישט געבען די יודען קיין גלייכבערעכטיגונג, ווייל זיי זענען נישט פעהיג צו בילדונג, ווייל זייער רעליגיע איז צופיל אָפּגעשיידט פון אַנדערע רעליגיעס, ווייל זייער שפּראַך איז פערדאָרבען, — האָבען זיך יודען בעמיהט אַלץ צו טאָן, כדי פון זייער זייט זאָל נישט זיין קיין מניעות די רעכט צו בעקומען. אחוץ עס איז דערצו נויטיג בילדונג — איז בילדונג וועלען די קינדער - שולען רעפאָרמירט ווערען אַזוי ווי דער צוועק — רעכט — פאָדערט. איז די רעליגיע א שטער — דאַרף מען זי רעפאָרמירען, בעפוצען און בעשיינען און אויסגלייכען מיטן פּראָטעסטאַנטיזם, כדי לייטען צו געפעלען; און דאַן וועלען זיי אונז נישט שטערען די בירגער - רעכט צו בעקומען. און די רעפאָרמירטע קינדער־שול וועט אוועקנעהמען פון די קינדער זייער „פערדאָרבען״ מאַמע־לשון און וועט זיי מאַכען רידען ריין דייטש...

אַט אזוי ווערען ביסלעכווייז, אין א משך פון צעהנדליגער יאָהרען, געוועבט די פעדים, וואָס ציהען זיך פון אויסען צו אינעווייניג, פון דער דייטשער אויפקלערונג צום יודענטום און פון טראַדיציאָנעלען יודענטום צום רעפאָרם־יודענטום.

ער איז געוועזן א דזשענטעלמאַן

(דערצעהלונג) פון נ. דרייצען

— בלויז איין נאַכט בין איך געווען א דזשענטעלמאַן אין מיינע בעציהונגען צו א מיידעל, וועלכע איז איצט מיין פרוי און מיט וועמען איך בין זעהר, זעהר גליקליך — דערצעהלט א מאַן וועגען זיך. — ווען איך וואָלט אָבער די צווייטע נאַכט אויך געווען א דזשענטעלמאַן, איז זעהר מעגליך, אַז מיין לעבען וואָלט זיך פערקעהרט גאָר אין אַנדער ריכטונג. און ווער קען וויסען וואָס עס וואָלט געווען?

איך בין א יונגער בחור. איך האָב פערלוירען מיין אַרבייט און בין אַרומגעגאַנגען א לאַנגע צייט ליידיג. ס׳איז געקומען אַזוי ווייט, אַז איך בין פשוט אויסגעגאַנגען פאַר הונגער. א דאַך איבערן קאָפּ האָב איך אָבער נאָך אַלץ געהאַט. אויף מיין לאָזשי, וואו איך בין איינגעשטאַנען אַרום דריי יאָהר צייט, האָט מען מיך געדולדעט, כאָטש איך האָב נישט געצאָהלט קיין דירה־געלד שוין דעם זעקסטען חודש. איך האָב זיך אָבער געפונען אין אַן׳אויפגעגען שרעק, אַז מען וועט מיר הייסען געהן. מיין שרעק איז נישט געווען קיין אומזיסטער. אין א געוויסער נאַכט, ווען איך בין געקומען אַהיים, האָב איך געטראָפען א שלעסעל אויף מיר און מיין וואַליזע מיט די עטליכע שמאַטקעס מיינע איז געשטאַנען ביים מיר. איך האָב געפיהלט ווי די ערד וואָלט פון אונטער מיינע פיס פערזונקען געוואָרען.

אויף א געוויסען אָדרעס, האָב איך געהאַט א בעקאַנטען, א פערהייראַטען מאַן.

איצט, אין מיין פערצווייפלונג, האָב איך געטראַכט, אוועקלאָזען זיך צו מיין בעקאַנטען. קיין אַנדער אָרט, וואוהין צו געהן, האָב איך נישט געהאַט. עס איז געווען ווינטער, אָבער די נאַכט איז געווען א וואַרעמע, נאָר ס׳האָט אויסגעקוקט, אַז עס וועט רעגענען. איך האָב זיך דערפיהלט מיד, האָב איך זיך געשטעלט און אין וואָסער אַרונטערקוקען. דיג, האָט מיך גענומען ציהען אַרונטערצוּוואַרפען זיך און זאָל זיין א סוף.

איך בין געווען שרעקליך מיד פון מיין פלאָנגיש. דער טויט האָט מיך נאָר נישט געשראָקען. איך בין פון מיין בעשלוס אַריינצוּוואַרפען זיך אין טייך אינגאַנצען בעהערשט געוואָרען. איך האָב געשפּירט, אַז איך וועל דאָס טאָן. איך האָב פון מיין בוזים־קעשענע אַרויסגענומען מיין אָדרעסען־ביכעלע, אויף א ליידיגען בלעטעלע אָנגעשריבען ווער איך בין און געבעטען, אַז אויב מען וועט מיין קערפּער געפינען אין טייך, זאָל מען מיך בעערדיגען נעבען מיין יונגערען ברודער, וועלכער איז מיט א פיר יאָהר צוריק געשטאָרבען. פאַר עפּעס איז מיר נישט געפעלען געווען, וואָס איך האָב אָנגעשריבען, האָב איך דאָס בלעטעל אויסגעריסען און אַוועקגעוואָרפען.

האַלטענדיג און די געדאַנקען, וואָס איך גיה דאָ טאָן, האָב איך זיך אינסטינקטיוו אַרומגעקוקט, ס׳איז קיינער נישט געווען לעבען מיר, בלויז אַביסעלע ווייטער האָט זעהר לאַנגזאַם שפּאַצירט א פרוי, דערנעהנטערענדיג זיך צו דעם אָרט, וואו איך בין געשטאַנען. מיך האָט די פרוי ווייניג געקימערט. אָבער איך האָב געטראַכט, אַז איך וועל זיך אין וואַסער נישט וואַרפען, ביז זי וועט מיך נישט פערבייגעהן. איך האָב אין מיין אָדרעסען - ביכעל, אויף אַן׳אַנדער בלעטעל, אָנגעשריבען כמעט דאָס זעלבע, וואָס איך האָב אָנגעשריבען אויפן אוועקגעוואָרפענעם בלעטעל, איך האָב דאָס ביכעל אַריינגעקוועטשט אין דער וואַליזע, און איך בין גרייט געווען אַרונטערצושפּרינגען. איך האָב בלויז געוואַרט. אַז די שפּאַצירענדע פרוי זאָל מיך פערבייגעהן. זי איז געגאַנגען זעהר לאַנגזאַם. אַט איז זי נאָהענט. זי איז שעהן און יונג. אויף דער מינוט האָב איך מעהר נישט געטראַכט וועגען שפּרינגען אין וואַסער, איך בין נאָר פערטיפט געוואָרען פון א פערלאַנג צו לעבען. זי האָט פון מיר איהר בליק נישט אַרונטערגענומען, עפּעס אזוי ווי זי וואָלט מיך געקענט. איך האָב געטראַכט: „ווער איז זי, אפשר קען זי מיך טאַקע?״ זי איז צוגעקומען צו מיר, אָפּגעשטעלט זיך. מיר האָט זיך געדאַכט, אַז זי איז פאַר עפּעס צושראָקען. זי האָט מיך לאַנגזאַם אין די אויגען אַריינגעקוקט. אַזא וואַרעמער, אַזא פריינדליכער שמייכעל, האָט זיך אויף איהרע ליפּען צושפּייט, און זי האָט צו מיר געזאָגט:

— וואָס מאַכט איהר דאָ?

אזוי איז געווען מיין יאָמער, האָב איך געוואוסט אַז זי קען מיך

— איך מיין, איך ווייס, אַז איהר האָט געוואָלט איצט אָפּטאָן א גרויסע נאַרישקייט — האָט זי אַנ׳ענטפער געגעבען — איהר האָט געוואָלט אין טייך שפּרינגען, און דאָס איז א גרויסע נאַרישקייט. איהר זענט אזוי יונג, אזוי יונג. איהר דאַרפט לעבען יונגערמאַן, איהר דאַרפט לעבען. האָט זי מיך פאַר בײדע הענד אָנגענומען.

— און ווי אזוי ווייסט איהר פון דעם?

— דאָס צעטעלע, וואָס איהר האָט אַרונטערגעוואָרפען, האָט דער ווינט צו מיר צוגעטראָגען. איך בין געזעסען אויף א בענקעל, פון דערווייטען האָב איך אייך געזעהן. איך האָב געזעהן ווי איהר וואַרפט עס אַוועק, דער ווינט האָט דאָס שטיקעל פּאַפּיר צו מיינע פיס צוגעטראָגען און אזוי איז עס געבליבען ליגען, עפּעס ווי ס׳וואָלט זיך בעטען איך זאָל עס איבערלייענען. איך האָב געלייענט — האָט זי געדריקט מיינע הענד.

איך בין געשטאַנען אַנ׳ערשטוינטער. איך האָב נישט געוואוסט וואָס צו זאָגען, און אויפן האַרצען איז מיר פלוצלונג געוואָרען אזוי וואַרעם, אזוי גרינג.

— וואָס איז, יונגערמאַן? — האָט זי צו מיר געשמייכעלט אזוי וואַרעם. אזוי פריינדליך — פּאַמיליען צרות?

— איך בין נישט פערהייראַט.

— א ליבע

— ניין.

— דאָס איז אייער וואַליזע?

— יאָ.

— פאַר וועמען האָט איהר דאָס געוואָלט איבערלאָזען?

— פאַר קיינעם נישט. איך האָב קיינעם נישט, און ס׳איז דאָ נישטאָ וואָס איבערצולאָזען.

— קומט — האָט זי מיך גענומען אונטערן אָרעם — קומט אַט וועלען מיר אַביסעל שפּאַצירען. און אויב איהר ווילט צוּשטימען. וועלען מיר אייניגע פאַרן צווייטען אַביסעל פון די הערצער אַראָפּרידען.

איך האָב איהר אַלץ דערצעהלט וועגען מיין שווערען לעבען. מיר האָבען זיך גערעדט, אַז איך קען זי שוין פון לאַנג. מיין האַרץ האָט זיך געצויגען צו איהר. איך בין שוין אין מיידעל פערליבט געווען. זי האָט מיך אין דעם ערשטען בעסטען רעסטאָראַן אַריינגענומען, מיר האָבען געגעסען. אַרויסקומענדיג פון רעסטאָראַן. האָבען מיר ווייטער שפּאַצירט, ווייטער גערעדט. זי האָט מיר א סך זאַכען וועגען זיך דערצעהלט. זי האָט גערעדט אזוי שאַרפזיניג. איך האָב איינגעזעהן, אַז איך האָב דאָ צו טאָן מיט א קלוגער, געבילדעטער פרויליין. איך האָב זיך געפיהלט ווי א פערשיכורטער.

מיר האָבען זיך אָפּגעשטעלט ביי א הויז. זי האָט געזאָגט:

— אַטדאָ וואוין איך.

איך האָב נישט געוואוסט, וואָס צו ענטפערען.

— און וואוהין וועט איהר געהן? — האָט זי געפרעגט.

— איך ווייס נישט.

זי איז אויף א ווײלע פערטראַכט געבליבען און זי האָט געזאָגט:

— יעהנענפאַלס, קומט אַרויף א ווײלע.

זי האָט בעוואוינט א גאַנץ בעקוועמען צימער מיט א בעזונדער אַריינגאַנג. זי האָט געמאַכט טיי, האָבען מיר געטרונקען און מיר האָבען א סך, א סך גערעדט. מיר האָט זיך איצט געדאַכט, אַז איך קען זי זינט זי איז געבוירען געוואָרען. זי האָט גוט פערדינט. ווען איהר גוט פערדינען האָט זי אין איהר רייידען מיר געגעבען עטליכע מאָל אָנצוהערען. האָב איך געדרונגען, אַז זי ווערט פּראַינטערעסירט מיט מיר. בין איך געווען א יום־טוב׳דיגער, האָב איך אויף עטוואָס אין מיין טיפען האַרצען געהאָפט, איך האָב זיך דערפיהלט יונג, פריי.

דרויסען האָט גענומען רעגענען אין שנייען. זי האָט צו מיר געזאָגט. אַרויסקוקענדיג דרויסען דורך א פענסטער:

— שרעקליך וועטער.

בין איך געוואָרען צופרידען, וואָס דער וועטער איז שלעכט, ווייל איך האָב וועגען עפּעס גע׳חלומ׳ט. זי האָט מיך אָנגעקוקט. איך האָב געזעהן, אַז זי קוקט אָן מיינע צוריסענע שיך. זי האָט צו מיר געזאָגט:

— געהן אין אזא וועטער וועל איך אייך נישט לאָזען.

איך האָב געשוויגען, נאָר ס׳האַרץ האָט געקלאַפּט און געפּלאַטערט. זי האָט גערעדט מיט א פערשטיקטער אויפרעגונג:

— איהר זענט דאָך עפּעס מיינער, איך האָב דאָך אייער לעבען געראַטעוועט, קען איך נישט אייך לאָזען אַרומוואַנדערען אין אזא וועטער, איהר קענט זיך נאָך פערקיהלען, קראַנק ווערען. ווייל איך נישט, אַז איהר זאָלט זיך שפּילען מיט א לעבען, וואָס איך האָב געראַטעוועט.

זי האָט געלאַכט און איך האָב זי געוואָלט האַלזען און קושען און זי האָט צו מיר גערעדט אַזוי זייבער אזוי איינפאַך:

— איך וועט דאָ איבערנעכטיגען. מאָרגען וועלען מיר שוין זעהן, וואָס מיר האָבען צו טאָן. אָבער היינט שלאָפט זיך דורך דאָ. איהר זאָלט נאָר אַמאָל נישט פון אָרט זיך נישט ריהרען.... א דזשענטעלמאַן!

— האָט זי זיך שוועסטערליך געבייזערט — א דזשענטעלמאַן זאָלט איהר זיין!

איך בין די נאַכט געווען א דזשענטעלמאַן, די שלאָפען בין איך נישט, מיט אַן׳אויג נישט צוגעמאַכט. אָבער אין מיין ווינקעל בין איך געלעגען ווי א פערשטיינערטער. איך האָב נישט געוואַגט א ריהר צו טאָן זיך, כאָטש איך האָב געפרעגט, געפלאַמט, דערנעהנטערט זיך צו איהר, אַרומנעהמען זי, און קושען איהרע יעהרעס גליד, נאָר איך בין פערבליבען דער דזשענטעלמאַן.

אויף מאָרגען פריה, האָבען מיר בײדע אין איינינעמער פריהשטיק געגעסען. זי האָט מיר געגעבען עטליכע זלאָטים. ס׳איז געווען אָפּגעמאַכט, אַז איך זאָל זיך קויפען נייע שיך און קאַלאָשען; איך זאָל זוכען אַרבייט, פאַרנאַכט וועלען מיר זיך טרעפען אין א געוויסען רעסטאָראַן. זי איז אַוועק צו איהר אַרבייט. איך האָב זיך נייע שיך און קאַלאָשען געקויפט, געזוכט אַרבייט און שוין נאַטירליך נישט געפונען. פאַר נאַכט צו דער בעשטימטער מינוט מיט איהר אין דעם אָפּגערעדטען אָרט זיך געטראָפען. מיר האָבען פערבראַכט ביז שפּעט אין דער נאַכט. דאַן זאָגט זי צו מיר:

— געפּונגענער בחור׳ל מיינער, געקענט האָט איך שוין היינטיגע נאַכט געהן און איבערנעכטיגען נאַכט אין עפּעס אין א האָטעל, אָבער א שאַד די עטליכע זלאָטים. מאָרגען האָב איך א פרייען טאָג נישטאָ מאָרגען קיין אַרבייט, וועל איך געהן מיט אייך און מיר וועלען אויפזוכען א לאָזשי פאַר אייך. אָבער אזוי ווי איהר זענט געווען א דזשענטעלמאַן די פריהערדיגע נאַכט, קען איך זיך שוין אויף אייך פערלאָזען, האָט איהר קרעדיט ביי מיר.

אָבער די צווייטע נאַכט בין איך מעהר נישט געווען קיין דזשענטעלמאַן. איך האָב זיך אַריבערגעכאַפּט צום צווייטען בעט. איך האָב איהר גערעדט היימיש, פלאַמיגע ליבעס־ווערטער. איך האָב זי געקושט און געצאַרטעלט, געוואָרעמט און געקושט...

אויף מאָרגען האָט זי מיר פערמאָרדויט, אַז זי איך וואָלט די צווייטע נאַכט אויך געווען א דזשענטעלמאַן, וואָלט ביי איהר געווען אָפּגעמאַכט, אַז אָדער איך בין נישט קיין מאַן, נאָר א שטיק האָלץ, אָדער זי איז נישט גענוג פרוי פאַר מיר אויס דזשענטעלמאַן צו מאַכען. וואָלט זי זיך פון מיר אָפּגעטשעפּעט און אַן מיר פערגעסען. אָבער ווי ס׳איז געווען, איז זי שוין נישט געשטאַנען מיט מיר נאָר א לאָזשי פאַר מיר. ווייל מיר האָבען חתונה געהאַט. מיר זענען זעהר גליקליך און אונזער פערהייראַטעט לעבען. נאָר איך טראַכט אָפט: וואָס וואָלט געווען ווען איך בין די צווייטע נאַכט אויך א דזשענטעלמאַן

קורצער פרײַטאָג און שבת הגדול

קורצער פרײַטאָג: וואָס זאָגט איהר, פאַניע שבת הגדול צו דער טראַגעדיע אויף דער וואַכאָדניע גאַס, האַ?

שבת הגדול: נו יאָ, סיגייט דאָך ווינטער אין לאַנד אַרײַן, פיהרען די ענדעקעס אַדורך אַ "אָװ(ה)לען" - אַקציע....

פלוידערזאַק

וועגען שוויגערס
(עטליכע גאָלדענע ווערטער)

אַ שוויגער אין שטוב, איז דער איידעם אונטער דער טיר

קיין שום זאַך ענדיגט זיך נישט אַזוי גיך, ווי די סימפּאַטיע צו דער שוויגער.

איינמאָל פאָלגען די שוויגער און שטאַרבען (ווייל נאָך דעם איז שוין נישט צו וואָס צו לעבען).

אין דער „אָבעזפּיעטשאַלניע"

דאָקטאָר (צום קראַנקען): איך איז פאַרבאָטען צו טרינקען, נישט קיין ביר, נישט קיין בראָנפען און נישט קיין קאָניאַק.

קראַנקער: אוי, פאַניע דאָקטאָרשע, ווי איך זעה, זענט איהר היינט אין אַ זעהר שלעכטער שטימונג, איך וועל קומען מאָרגען.

א „טראַנזאַקציע"

אין געוועלב קומט אַרײַן א יונגעלע, זאָגט ער צום קרעמער:

— ר' זײַנוועל, גיט מיר פאַר 50 גר. צוקער, פאַר 30 גר. מעהל און 20 גר. אַ רעשט. דעם זלאָטע וועט די מאַמעשי אײַך געבען מאָרגען.

צווישען גנבים

— איך זאָג דיר, בוטקע, אַז אונזער „פאַך" איז דאָס בעסטע, מ'ווערט אַמבעסטען בעלוינט, אָט האָב איך מיט עטליכע וואָכען צוריק „אונטערגעהאַקט" אַ פינגערל, האָט מיר דער לאָמבאַרד דערויף געגעבען 50 זל. פאַר'ן קויט האָט מען מיר בעזונדער געגעבען 5 זל. און איצט האָט מיר דער סענדושע נאָך צוגעגעבען 10 חדשים תפיסה.

אַ צו שווערע אויפגאַבע

שדכן: נו יונגערמאַן, ווי געפעלט אײַך די כלה?

בחור: זי איז דאָך אַ העסליכקייט.

שדכן: פון דערווייטענס מאַכט זי אַ זעהר גוטען איינדרוק.

בחור: נו, איהר ווייסט דאָך נישט פערלאַנגען, אַז ביים יעדען מאָל קוקען אויף איהר, זאָל איך מוזען אַרויסגעהען אויפ'ן דאָך פון הויז „סאַוואָי"!...

נישט גוט אַזוי...

„היום חי, ומחר בקברו"
ווייסט יעדער איינער,
צו וואָס-זשע, כ'פּרעג אײַך,
דער געאייל,
אויב דאָ זענען מיר
בלויז אויף אַ וויַל?

לוינט זיך דער טומעל
און דער געיעג.
אויב מאָרגען מיר דאַרפען
זיך קלייבען אין וועג?

אָהן ציידה לדרך,
אָהן אַ העמד אויפ'ן לייב
נישט קאָנענדיג מיטנעהמען
אַפילו די אייגענע ווייב?

עס לוינט נישט, כ'זאָג אײַך,
דער גאַנצער געשריי,
ווען סיאיז אויס מיט אַלעם
איידער מיגיט זיך אַ דריי.

אויב מחר בקבר,
טו, פאָלג מיך, מיין פריינט:
טומעל זיך ווייניגער,
און לעב אַ רוהיגען היינט.

2 בריוועלעך
ביידע האָבען זיי אַ שוואַכען זכרון

א יונגערמאַן שרייבט אַ בריף צו זיין מיידעל:

„טייערע בעלאַ, ענטשולדיג מיר, וואָס איך בין אַזוי ראַסטראָיעט און געדענק נישט, וואָס די האָסט אויף מיין נעכטיגען חתונה - פאָרשלאָג געענטפערט: יאָ, צי ניין.

סטעפאַן.

דערויף האָט דער בחור בעקומען אַ בריוועלע:

טייערער פריינד!

כ'געדענק, אַז כ'האָב נעכטען עמיצען געענטפערט „ניין", נאָר איך געדענק נישט וועמען.

בעלאַ.

זיי פערשטעהען זיך.

דינסט: ענטשולדיגט, דער הער איז איצט נישטאָ אין דערהיים.

בעל-חוב (מיט אַ פראָטעסטבויגל אין קעשענע): טאָ געהט אַריין און פרעגט דעם הער, ווען ער וועט יאָ זיין אין דערהיים.

חלילה

— מענדעל, וועסט נישט פערגעסען, אַז דו ביזט מיר שולדיג 10 זלאָטעס.

— חלילה וחס, פערגעסען וועל איך עס נישט מיין גאַנץ לעבען.

בעפרייט

ס'ווערט דערצעהלט, אַז לעצטענס איז אין אַ געריכט פאָרגעקומען די פאָלגענדע מעשה:

א יונגער אַדוואָקאַט האָט פערטיידיגט אַ יונגען אַרעסטאַנט. און זיין פערטיידיגונג איז געווען זעהר אומגעלומפּערט.

דאָס געריכט האָט דערנאָך אַרויסגעטראָגען דעם פאָלגענדען פסק-דין:

— צוליב דעם, וואָס דער אַדוואָקאַט איז נאָך זעהר יונג, ווערט דער אָנגעקלאָגטער פרייגעשפּראָכען....

וועגען היינטיגע לעהרער

ריליגיעז-לעהרער, וואָס מעהען היינט אויף שטונדען צו קינדער, וואָס קענען אַפילו קיין בלעטעל עברי נישט, קען מען אויף זיי זאָגען דעם פסוק:

„ויתהלכו מגוי אל גוי".

פּייטעל און טרייטעל

פּייטעל: האָסט געהערט, טרייטעל, בראָש פון דער ענגלישער קאָמיסיע, וואָס איז אָפּגעפאָהרען קיין ארץ-ישראל שמעקט גענו פיל.

טרייטעל: נו, וואָס בעדייט דאָס?

פּייטעל: דאָס בעדייט, אַז פאַר יודען וועט די קאָמיסיע זיין אַ ביטערע פּיל.

אַ געטרייער טאַטע

מחותן (צום חתן-בחור) הער, יונגערמאַן, וואָס איך וועל דיר זאָגען. ס'הארצט מיך נישט דיר צו געבען סאָלטשען פאַר אַ ווייב. דו ביזט אַ קנאָפּער פערדינער, און זי האָט אָהן עין-הרע אַ וואַקסנע אײַנשיט. נעהם בעסער די עלטערע רוזשקען, וועלכע ליידט אויף אַ קאַטאַר ק שטאַך....

דעם קינדס טראַגעדיע

אין דער נאַכט געהט אַ יונגעלע און וויינט, פרעגט איהם איינער:

— וואָס וויינסטו יונגעלע?

— ווייל אין דערהיים איז היינט דאָ אויף מיטאָג שילנטעליך מיט אַרבעס.

— נו, דערפאַר וויינסטו?

— יאָ, און איך טאָר נישט אַהיים צום מיטאָג.

אונזערע „צער בעלי חיים'ניקעס"

מ'האָט געפרעגט איינעם פון אונזערע „צער בעלי חיים'ניקעס", פאַרוואָס אויף דער פאָלעוואַניע בעת ער שיסט מאַכט ער צו די אויגען.

ווייל איך קען נישט צוקוקען, ווי דער האָז מוטשעט זיך נאָכן שיסען — האָט דער „צער בעלי חיים'ניק" געענטפערט.

ער איז גערעכט

אין דער שולע זאָגט דער לעהרער צו די שילער „דער בעסטער וועג איז דער קורצסטער".

דאָ שטעלט זיך אויף אַ שילער און זאָגט:

— דאָס איז נאַריש.

— נאַריש? וואָס איז דיין טעטש?

— אַ שאָפער פון אַ טאַקסובקע — האָט דער שילער געענטפערט.

צוליב דריי זאַכען

— זאָגט מיר ר' חנען, ווי אַזוי האָט איהר זיך אָפּגעוואוינט פון רויכער פּאַפּיראָסען?

— זעהר לייכט. צוליב דער עצה פון דאָקטאָר, צוליב דער בקשה פון מיין ווייב און צוליב דעם בעפעהל פון מיין שוויגער.

אויף דער באַהן

ערשטער: איך זאָג אײַך, ר' קרוב, אַז די היינטיגע יוגענד האָט נישט קיין יושע דערציהונג.

צווייטער: וואָס הייסט? ערשט מיט אַ האַלבע שעה צוריק האָט דער היינטיגער יונגערמאַן דאָרט אײַך אָפּגעטרעטען זיין פּלאַץ.

ערשטער: אָבער וואָס קומט אַרויס, אַז מיין יערנע האָט שוין געשוואָלענע פיס פון שטעהען.

דער קונדס

● הומאָר ● סאַטירע

צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

בײַלאַגע צום „נײַעם פאָלקסבלאַט" נומער 261 — פרייטאָג, דעם 13 נאָוועמבער 1936

געפונען א „מיטעל"

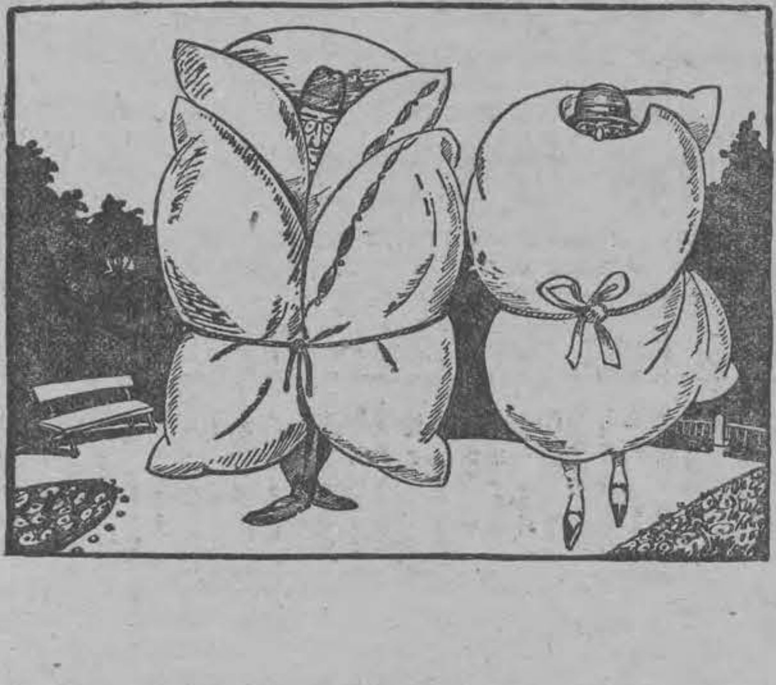

ווי אַזוי בשלום אַדורכצוגיין די לאָדזשער גאַסען...

פּאָליטיק פון וואָך

מיניסטער בעק אין לאָנדאָן. וואָס האָט מיניסטער בעק געטון אין לאָנדאָן ? ענטפערן אויף דעם די פּליטער : דאָרט אונטערהאַנדעלט וועגן יודישע עמיגראַציע פון פּוילען.

אין דער דיפּלאָמאַטישער וועלט קוקט מען אָבער אויף דעם אפּיסעל אַנדערש. לאָנדאָן האָט שוין נישט קיין אַנדערע זאָרגן, ווי נאָר צו קלערן, ווי אַזוי אַרויסצופירן יודן פון פּוילען ? האָבן שוין לאָנדאָן מאַקע אויסגעגעבן אַלע קינדער אין פּריידען און עס איז נאָר געבליבן בלויז צו זאָרגן וועגן פאַרקלענערן די צאָהל יודען אין פּוילען ?

אין די דיפּלאָמאַטישע קרייזן פרעגט מען זיך די דאָזיגע קשיה, דעריבער פרעגן מיר פּאָליטיקער אויך די זעלבע קשיה. סטייטש ! א וועלט טראָגט זיך אַרום מיט אַזוי פיל קלאַפּאָטען, פון וועלכע מען זעהט נישט קיין אויסוועג. רוקט מען נאָר אַרויס אין לאָנדאָן אַזאַ מין יוחסין־פראַגע ?

אין דער אמת'ן: מיניסטער בעק ווייסט טאַקע פון דעם אַלעם גאַנץ גוט. נאָר אַזוי ווי אָבער מען האָט אָנגעמאַכט א מומעל אין זיין לאַנד מיט יודען, דאַרפט ער צו, די טומל'ער א פּאָר ווערטער וועגן יודען. אין דער אמת'ע; אָבער האָט ער אויך אין לאָנדאָן געהאַט וויכטיגערע ענינים צו ערלעדיגען, אונזער פּוילען ווערט דאָן א גרויסע מלוכה. פּאַסט דאָך נישט צו פאַרנעהמען זיך מיט קליניגקייטען.

מין. בעק אין ענגלאַנד

מינ. בעק איז געפאָהרען קיין ענגלאַנד
זיי צו דערלאַנגען אין טאַטענס מאַטען....
תלמאי די הענד ליגען ביי זיי אין קעמפּעט,
בעת עס קומט צו פעטיילען סערטיפיקאַטען....

פונקט ווי יענער גוט־האַרציגער ווירט,
וואָס האָט אויף זיך גענומען א „וואוילטעטיגע מיסיע",
צו מזמען שטיצע פאַר זיין לאָקאַטאָר,
וועלכען ער האָט גענעבען אָנ'עקסמיסיע...

פלוידערזאַק

ווינטער - הילף

ווי דער „קונדס" דערוואוסט זיך, ווערט בנוגע דער ווינטער־הילף נישט געמאַכט וועלען קיין שום אונטערשיד פון נאַציאָנאַליטעט און גלויבען; אַלע יודען האָבען פולע רעכט... צו שפּענדען פאַר דעם צוועק....

יודען און דעוויזען

— וואָס איז דער חילוק פון יודען ביז דעוויזען? דעוויזען וויל מען אַריינפירען און יודען — אַרויסשיקען.

פאַרוואָס ?

— פאַרוואָס מעג מען שטיצען די אויפשטענדיגע און די מאַדרידער רעגירונג — נישט ?
— ווייל די אויפשטענדיגע שטיצט מען פראַנק — און פריי.

א. איטקין

וואָל פון מילך
צווישען בטלנים

— האָסט געהערט, אז פון מילך מאַכט מען וואָל?
— אויך מיר א קונץ ! אַט קען איך א פרוי, וואָס האָט פון וואַסער געמאַכט א פּאַקען־מאַנטעל.
— ווי אַזוי ?
— איהר מאַן איז א שווינער...

א. איטקין

—*X*—

נראָף קאָלי.

א ליד וועגען מאַדריד

איצטער וועל איך, יאָ, רבותי,
ווידמענען א ליד
פאַר דער ליבסטער פון מיין האַרצען
טייערע מאַדריד...

קענט איהר פיהלען מיינע צרות
האָט איהר א בעגריף ?
שפּאַניען, שפּאַניען, אין די ביינער
ליגט מיר דאָרטען טיף...

סיי ביים עסען, סיי ביים שלאָפען,
ס'איז קיין אונטערשיד,
טראַכט איך שטענדיג, וואָס ס'טוט זיך
דאָרטען אין מאַדריד...

גוואַלד, מאַדריד—עס האַלט ביים פאַלן
— וועה איז מיר און ווינד !
עפּעס פיהל איך, ווי באַנדיטען
רויבען מיר מיין קינד...

וואָס - זשע זאָל עס זיין, רבותי,
גלאַט א סענטימענט ?...
עפּעס פיהל איך ווי מיין צאָרען
פלאַקערט און עס ברענט....

„פריינד", גאָר האַרציגע, געטרייע
האָט זי אַלערליי...
העלפען זיי איהר אויס אַצינדער
אַזאַ יאָהר אויף זיי !...

אַנשטאָט טראַכטען פון פרנסה
כאַפּען וואו א גמ"ח
טראַכט איך גאָר צי קאַבאַלעראָ
שטעהט דאָרט אויף דער וואַך....

ווייבער קעמפען דאָרטען העלדיש
ס'קעמפען אַלט און יונג,
טאַקע מיטן ביקס און שווערדעל
נישט נאָר מיטן צונג....

און די מענער שטאָטס צו זינגען,
ווייבער סערענאַדען
קעמפען דאָרטען ווי די לייבען
אויף די באַריקאַדען....

איך, גראַף קאָלי, קען נישט שווייגען
טו אויך, וואָס מען דאַרף...
קעמף איך מיט מיין שטאָלצע פעדער
וואָס איז שניידיג, שאַרף....

איין חסרון, וואָס ה' פראַנקאָ
א רוח אין זיין מאַמען,
שרעקט זיך מעהר פאַר שווערע טאַנקען
ווי פאַר מיינע גראַמען...

יודען און רוזוועלט

— פאַרוואָס האָבען יודען געשטימט פאַר רוזוועלטן, און נישט פאַר לאָנדאָן ?
— ווייל אַלע גזירות און צרות אויף יודען אין ארץ־ישראל קומט פון לאָנדאָן...

א. איטקין

שפּאַניען און אַביסיניען

דער פלוידערזאַק פון „קונדס" זאָגט אַזוי: שפּאַניען און אַביסיניען זענען שוועסטער און הערידער — זייער ביידענס אומגליק, שטאַמט פון איין טאַטע (ליינען: מוסאָליני).

דער „קול יעקב"
א טייטש אַזאַ

— וואָס איז דער טייטש „הקול קול יעקב" ?
— אַלע קוילען זענען געצילט צו יעקב'ן.

פלוידערזאַק

א גוט אויג
בעגעגעניש אויף פּעטריקאָווער גאַס

אויף פּעטריקאָווער גאַס שפּאַצירט א יונגע אַלמנה מיט איהר 10־יאָהריגער זוהנדעלע, בעגעגענט זי א בעקאַנטער, וועלכער בעגריסט זיך האַרציג מיט דער אַלמנה, און ווען זי שטעלט איהם פאָר איהר זוהנדעלע, זאָגט דער בעקאַנטער צום קינד :

— אַך, ס'איז מיר זעהר אנגענעהם דיך צו בעקענען יונגעלע, כ'האָב גוט געקענט דיין טאַטע, און נאָך בעסער האָב איך געקענט דיין טאַטענס פּשיאַטשעל, צו וועלכען דו ביזט זעהר פאַראַבנע...

אויף „טשוויטשעניעס"
אין בעריק יאַמעלעוויטש־רעגיאָן

קאַפּראַל (צום נאָוועבראַניעץ): פאַר וואָס האָסטו נישט אויסגעשאָסען, ווען איך האָב געגעבען א קאָמאַנדע „פייער"?

— איך האָב מורא געהאַט, דער קאַפּראַל זאָל זיך נישט דערשרעקען.

פונק נייע „פּאַטראָוועס"

אין לאָדז האָט זיך געעפענט א פאַבריק, וואָס מאַכט וואָל פון מילך. איצט פּראָיעקטירט מען צו מאַכען: פון שמאַנד וועט מען מאַכען סאַמאַכאָנקעס, וויבער־שניצלעך פון אַלומיניום, און הייזער וועט מען בויען פון פענטשאַק.

אין א יאָהר אַרום וועט מען מאַכען : טשאָקאָלאַדע פון גומע, און קאָטלעטען פון ברעטער — ס'וועט שוין גוט זיין !

פּאָליטיק אויפן שאַרף פון שווערד
פון א. איטקין

הכלל, יעקע מיטן וואָלף,
מאַכען שבת אין וואַלד,
און איין קושען זיך אין די פּיסקלעך,
און ס'איז ביי זיי גרולה קיישקעלעך,
אַט וועלען זיי איצט א גוטען שותף קריגען,
די פאַשיסטען וועלען אין שפּאַניען אפשר זיגען,
דאַן וועט דער זיגרייכער פאַשיזם,
באמת זיך נעהמען צום קאָמוניזם.
פראַנקרייך וועט מוזען שטעהן פון דער ווייט,
ווייל שפּאַניען מיטן וואָלף וועלען פון דרום־זייט
ענגלאַנד וועט אויך נישט שטעהן מיט צונויפגעלעגטע הענט.
זי האָט זיך ליב צו וואַרטען, ווען ביים שכן ברענט,
אַט וועלען זיי זיך נעהמען מיט אַלע מאָדערנע זאַכען,
דעם „רויטען" מיט א קאָפּ קלענער מאַכען,
הינט וואו איז דער קטנטי, דער קליינער יאַפּאַן,
ער וויל דאָך נעהמען סיביר אין נדן.
הינט, וואו זענען כל הנערים,
זיי וועלען אויך נישט ליגען ווי די פגרים.
די ירושה וועט אויך זיי גוט שמעקען
זיי וועלען אויך געווים וועלען א ביינדעל אָפּלעקען
הכלל, ס'וועט זיין פאַר אַלע ליהודים מיט פופיק
גאָר, איך הקטן בין במחילה שטאַרק מסופק
צי די נביאות פון די פעסימיסטען וועט פאַרווירקליכט ווערען
אַט, טאַקע ווי איך וועל אייך באַלד ערקלערען.
ערשטענס מוזט איהר וויסען, אז די רויטע האָבען פּאָליטישע נעזער,
מ'קאָן זיי נישט פערגלייכען צו די כינעזער...
צום גרויסען גולם מיטן לאַנגען צאָפּ,
„גרולים" ווייסען גוט וואָס ס'קאָכט זיך אין פּאָליטישען טאָפּ
זאָל זיך דער פאַשיזם אין בייכעל נישט קלאַפּען.
זיי קענען אמאָל א גיטען קאַטאַר כאַפּען.

אויפן לאָדזער שטייגער

— זעה נאָר, בעניע, האָסט דאָך א געשוואָלען פּנים ווי א באַניע, פון וואָס איז דאָס דיר געקומען ?
— פון צו ברייט עפענען ס'מויל.
— אין דער גאַס בעת א ווינד ?
— ניין, ביים מאַהנען א חוב.

דעם שליסעל דאַרף ער
ער מיינט נישט די הגדה...

א יונגע שעהנע און רייכע גרושה, האָט צום צווייטען מאָל חתונה געהאַט. א טאָג פאַר דער חתונה, זאָגט זי צו איהר נייעם בעשערטען — אָנווייזענדיג אויף איהר אייזערנער קאַסע :

— מאַקס, דו האָסט געפאַנגען מיין האַרץ צוזאַמען מיט אָט דער פעסטונג.
— נו, נו ?
— וואָס באַגעהרסטו ?
— דעם שליסעל צו דער פעסטונג !

כשר גערעכט

צום היגען פאַבריקאַנט ב. קומט אַריין זיין שאָפער און קינדיגט אָליין די שטעל. פרעגט איהם דער פאַבריקאַנט :

— וואָס עפּעס אין מיטען דעריגען ?
— כ'וועל אייך זאָגען דעם גאַנצען אמת ; ווען איך פאָהר מיט אייך איבער דער גאַס, ווייזען מענשען מיט די פינגער : „אָט פאָהרט ער, דער הונט"... ווייס איך נישט וועמען מ'מיינט ; מיך צו אייך...

ער איז גליקליך
בעפרייט פון א שלעכטע שכנ'טע

פּיני (צום מאַן): זעי בטוח, נחום, ס'איז מיר שוין ווידער אַרויסגעפאַלען א צאָהן.

מאַן : אוי, מוז דער צאָהן זיין גליקליך, וואָס ער דאַרף שוין נישט זיין אין שכנות מיט דער צונג.

קאַריערע

ביי א מיניסטער איז געבוירען געוואָרען א יונגעלע. ווען דער מיניסטער איז אַהיימגעקומען, זאָגט צו איהם דער דאָקטאָר :

— פּאַניע מיניסטושע, אייער זוהן איז איצט אַלט 10 מינוט.
— יאָ, פּאַניע דאָקטאָושע — האָט דער פאָטער געענטפערט — אינגאַנצען 10 מינוט אַלט, און זעהט וואָס פאַר א קאַריערע ער האָט שוין געמאַכט, ער איז שוין דעם מיניסטער'ס זוהן...

א קנאַפּער סימן

אין גאַס זאָגט אייבער צו א בעקאַנטען :
— מאָטעל, דייגע שיך סקריפּען, זיי זענען וואַדאי באַך נישט בעצאָהלט.
— גאַרישקייטען. אויב אַזוי, זאָלט דאָך געדאַרפט סקריפּען, מיין פּאַלטען, מיין אַנצוג, מיין קאַפּעלוש. מיינע גאָלדענע ציין און מיין פּאַקען־מאַנטעל.

דער האָניג-חודש

כאַכטער (צו דער מוטער): מאַמעשי, ווי לאַנג דויערט דער האָניג־חודש ?

מוטער: אַזוי לאַנג ביז מ'פערלאַנגט נישט פון מאַן קיין געלד.

משוגע אויפן גאַנצען קאָפּ

צו א היגען פּסיכיאַטאָר קומט אַריין א פּאַציענט דערלאַנגט איהם 100 זל. און זאָגט :

— פּאַניע דאָקטאָושע, איך האָב מיך ביי אייך קורירט מיט צוויי יאָהר צוריק, בין איך אייך דאַמאָלס שולדיג געבליבען 10 זל. ביטע נעמט צו דעם חוב.

דער דאָקטאָר האָט געעפענט זיין בוך וואו ער פערשרייבט זיינע פּאַציענטען, און נעבען דעם דעם נאָמען געמאַכט א בעמערקונג — „א אונהיילבאַרער משוגע'נער"...

א טעלעפאָניש פלירטל

א טעלעפאָן - געשפּרעך :

ער : דאָס ביזט דו, מיין טייערע ?

זי : יאָ, מיין אוצר, דאָס בין איך. און ווער רעדט עס ?

—*X*—

פּיניעלע מזיק
גיט לשון

קימץ אַהעיער, עב איעך ענק פאַציילן א מאַנסע, וואָעס איעך אָב די וואָך גיגאַט בא די אַלטשטעטישע שיל.

דעיעם מיטפאָך איז דעך גיוועין א גאַליפּקע פין דעיר מילאָווע, אָט די קילע גימאַכט יאַנטיף אין דיזוואָכנס אין מיז גיגאַנגע אין דער אַלט - שטעיטער שיל אַראָן זונג האַליל אין א פּראָסטע מיטפאָך. אַז אַלע זענע גיגאַנגע בין איעך אָכיט גיגאַנגע.

אָט עץ שוין בידאַרפט זעיען די מעכיע. צאָץ בידאַריפט זעיען סאַרינע העכטן ס'זענע גיקימע אין דעיער אַלטשטעיטער שיל אַראָן. פיש פיש פיש, אין נאָך מעיער ווי פיש פיש פיש. דאָזאַרצים פין דעיער קילע מיט קיגל־שאַרבינעם אָף די קעפּ. וואָסע קרוגענעם מיט שוואַצע שניפּסלעך.

דער פּרעזוס אַליינט איז אָכיט גיקימע, זאָך אַזוי לעיבן אין גיזינט זאָן, ווי איעך אָב עיעם אַליינט גיזעיע, אין דועס מיינט עץ איז שוין אַלדינג ? וואָרץ, עט עץ העירן. ס'זענע גיקימע יעדניראַלן אָכיט, פּאָווא ער זאָלט עץ אַזוי לעיבן ווי ראַכטיגע יעדניראַלן מיט שליפים — עץ העיערט ?

בין איעך גלאָך גיגאַנגע אין דעיער שיל אַראָן, ני, מיינט עץ עפּטשעו. אַז מאָט מיעך אַראַנגילאָט ? צ'ווייסץ וואָעס די מישוסים (שמשים) אָבן צי מיער גיזוגט ? פּאַשאָל וואָנט — אָבן זיי גיזוגט.

אָט דעך מיעך די מאַנסע גיקרענקט צין טויט. מיך, פּיניעלען, עט עץ ניש אַראַנלאָזן אין דעיער אַלטשטעיטער שיל ? פאַר די ווילקער שמאַלץ-באַכער עט עץ עפינע די טירן אין צעץ ענק קלאַניען ביז צי דרעיעו ז, אין מיער עט עץ זוגן פּאַשאָל וואָנט ? ני, מיינט עץ, וואָעס אָב איעך גיטיען ? כאָב אנגישפּיגן אין אַנגיריבן די הענט, א קנאַל אָוועקגיגעין די מישוסים אין סיפּ אַראָן אין דעיער שיל.

אינעווייניק אָב איעך מיעך גישטעלט אָף א לאַפּקע, אין אָב ציגיקט וואָעס מ'טיט. כאָב גיהעיעט מאַייעם. דינוגן אָבן אינדזירע יאַטן, די שמאָרירים (משורר'ם) אָבן גיזינגע אַזאָכינע טאַרע שטיקלעך. איעך אָב מיטגיזינגע, ס'איז גיוועין יאַנטיף אין דיוואָכן.

יעץ עב איעך ענק פאַציילן נאָך א מאַנסע. צאָץ גיהעירעט פין דעיר שיקסע, וואָעס איז גיגאַנע העיזיק מיט א ידיש קינד פין באַליט ? צאָץ גורניש גיהעיעט פין דעיער מאַנסע ? ווי אַזוי איעך אָב גיהעיעט די מאַנסע מיט דעיער שיקסע, אָב איעך באַלד מיט נאָך יאַטן זיך גילאָסט א גאַלאָפּ זיכן. צ'העיעט ? פּאַק איעך די שאַליוועט, עט זי בא מיער קאָכן דעוואָל אָציץ מיער א גיטן שאַבים אין זאָציץ מיער גיזינט.

ליטעראַרישע נאָטיצן

בלומענטאַל

אויפ'ן ראַנד פון מ. בראָדערזאָנס נייעם בוך: „פאַרשטעלונגען“

ווען מ'פאַרקלערט זיך וועגען דעם, אין וואָס טייט איינענטליך די שיינקייט פון א קונסטווערק ן מ'זוכט אַן אָביעקטיוון — ווי ווייט מעגליך — קמאָל פון אַן אמת'ער קונסט־שאַפונג, קומט ן צו דער איבערצייגונג, אַז עסטעטיש שיין און טפול איז די יעניגע שאַפונג, וואָס ציהט דעם ייענער, צי צוקוקער, צו דער דאָזיגער זאַך. שיינ־ יט ווירקט ווי א מאַגנעטיש. קראַפט אויף דעם אויגען, וואָס איז פעהיג זי אויפצונעהמען. עס איז ין היינט אַן אַנגענומענער כלל — און מ'קאָן ך מיט איהם בענוצען ווי מיט א פּראָבירשטיין: ויף פעסטצושטעלען, צי א זאַך איז שיין, צי ט, — אַז עסטעטיש שיין פאַר אונז איז למשל בוך, וואָס נאָכן איבערלייענען איהם גלוסט זיך הם נאָכאַמאָל איבערצולייענען אויף דער ערשטער יט און איבערצואמאָל אָנהויבען פון סאַמען אָנ־ יב. און ס'איז נישטאָ, וואָס מורא צו האָבען, אַז ים צווייטען מאָל לייענען וועט אונז דער בוך יענער געפעלען. פאַרקעהרט אויב מיר האָבען טון מיט אַ אמת'ן קונסט־ווערק, וועט דאָס ווי־ דיגע לייענען, צום צווייטען צי נאָכמעהריגען ל, איבערלאָזען א נאָך גרעסערן איינדרוק, ווי ם ערשטען מאָל. ערשט ביים שפּעטערדיגען ליי־ ען עפענען זיך פאַר אונז וואָס אמאָל נייערע אָב־ טען, פּראָבלעמען, וועלכע מ'האָט נישט בע־ רקט ביים ערשטען לייענען. דעריבער קאָנען גרו־ קונסטווערק אייביג ארויסרופען אַן אינטערעס זיך ביים עמפינדליכען לייענער. און ס'איז נישט ין צופאַל און נישט קיין צייכען פון גאוה הנות, ווען דווקא די גאָר גרויסע דיכטער טראָ־ מיט זיך אום דאָס גאַנצע לעבען אַרום אין ס, מיט וועלכע זיי קוויקען זיך אין יעדער עת־ ה, (למשל געטע, סלאָוואַצקי א. אַנד.) גרויסע סטווערק זענען מסוגל תמיד ארויסצורופען ביים סט־עמפינדליכען לייענער א שלל פון נייע גע־ לען און געדאַנקען; און אויב דער לייענער וועט ך פון א קונסטווערק אַפּ, איז עס א סימן, אַז ין עסטעטישער געשמאַק איז אָפּגעשטומפּט געוואָ־ נישט דאָס ווערק, נייערט דער מענש ווערט אַלטערט.

ט דער דאָזיגער כלל קאָן אונז דינען אַלס מ־ ל אויף אָפּצושאַצען קונסט־ווערק פון.... שונד. המען מיר צ. ב. א קרימינאַלען שונד־ראָמאַן ן קוקט זיך צו, ווי מ'עסט א מענש איבער איהם ן שלינגט ממש די זייטען.

ער איז פעראינטערעסירט פון דער מעשה, יאָגט זיך נאָך געשעהענישען און גאַרט און לעכצט נאָכן... סוף. בער די דאָזיגע איבערלעבענישען זענען ווייט פון זיין ריין עסטעטישע. מ'קאָן זאָגען, אַז די עס־ טעטישע איבערלעבענישען, אויב זיי זענען בכלל פאָר־ אַן, אין דעם פאַל זענען אין גאָר א מינימאַלער אָס, פּרובט, גיט דעם לייענער פון אזא ראָמאַן איבערצולייענען איהם נאָכאַמאָל, וועט ער זיך פון הם אָפּזאָגען, ווייל וואָס פאַרא ווערט האָט פאַר איהם א בוך, ווען ער ווייסט פון פאָרויס, אַז אין ער און דער שטעלע, וואו ס'דראָהט דעם העלד די עסטע סכנה, ווערט דער העלד נישט געהרג'עט, ין פאַרקעהרט דער לייענער ווייסט, אַז דווקא אין גוטען מאָמענט לויערט אויפן העלד אַן אומגליק. ער ראָמאַן — דער סענסאַציאָנעלער. — האָט פאַר־ לירען נאָכן איבערלייענען איהם — זיין גאַנצען ווערט. מיט א פאַרכאַפּטען אָטעם קאָן מען איהם לייענען נאָר איינמאָל, ווי דער לייענען איהם — נישט יענדיג פאַרכאַפּט קאָן מען אויך נישט, ווייל דער אַלט פאַרמאָגט שוין דער דאָזיגער ראָמאַן קיין שום עסטעטישען ווערט נישט אפילו נישט זיין סענסאַ־ ציאָנעלען אינהאַלט.

אין ווי ס'איז פאַרהאַן צוויי טיפּען פון ליטעראַ־ טור, אַזוי זענען אויך דאָ צוויי גרופּען לייענער, וואָס אַנטשפּרעכען די דאָזיגע ליטעראַטור־מינים. איינס ון צווייטען איז נישט מעגליך. דער לייענער רופט ויס די ענטשפּרעכענדיגע ליטעראַטור, צי אפשר פאַרקעהרט דער ליטעראַטור־שאַפער שרייבט און געפינט זיך זיין לייענער (וועלכע פון די צוויי טע־ ן איז ריכטיג איז פאַר א. נ. אין דעם מאָמענט נישט וויכטיג!) די צוויי מינים לייענער טיילט אָפּ אַן אָפּ־ גרונט, וואָס פאַר איינעם איז גוט, איז פאַרן צווייטען שלעכט, דעריבער ווען איך האַלט אין שרייבען א מין רעצענזיע וועגען מ. בראָדערזאָנס נייעסטען בוך, האַלט איך פאַר מיין חוב צו וואָרענען דעם סענסאַציע - לייענער פאַרן דאָזיגען בוך. די ,,מעלה'' פון פאַרכאַפּען דעם אָטעם, כדי דער לייענער זאָל איהם אַראָפּשלינגען מיט איינמאָל פון א' ביז ת', פאַרמאָגט דער בוך נישט. דאַקעגען וועמען ס'איז נישט שווער צו פאַרקלערען זיך און אויפצוכאַפּען א פרעמדען געדאַנקען - גאַנג; וועמ ס'איז נישט פרעמד און טויב אויף שפּראַך־שיינקייטען, דער וועט זיך פאַרטיפען אין יעדען נייעם געדאַנק און זיך אָפּשטעל־ לען אויף יעדען דריטסטען זאַץ צי ווערטער־בוי, און נאָר דער יעניגער וועט האָבען די מעגליכקייט איבער־ צולעבען די ריינעם עסטעטישען תענוג. (נאָר דורך קאָנטעמפּלאַציע קאָן מען געניסען דאָס שיינע!), דאָס הייסט נישט, אַז בראָדערזאָנס ,,פאַרשטעלונגען'' קאָ־ נען נישט פאַראינטערעסירען מיט זייער אינהאַלט א־ ליין אויך, מיט חיים ספּור־המעשה, פאַראַן צווי־ שען זיי אַזעלכע, וועלכע לייענען זיך ווי טיפזיניגע פאַנטעסקען צי אפילו שיינע אַנעקדאָטען (למשל, קאַרלינא, בעראַנזשטריע) אָבער ווער ס'וועט זיך אָפּ־ שטעלען נאָר אויף דעם גרויסליכען אינהאַלט, דער וועט זיכער דעם דיכטערס אויסטענץ נישט אויפכאַ־ פּען. דער וועט זיכער בלייבען שטיין ביים ברעג. בראָדערזאָנס ווערק איז דער עיקר'שט געבויט אויפן געדאַנקליכען, עס וועקט און בעפרידיגט די אינטע־ לעקטועלע בעדערפענישען פון לייענער ערשט דורכן געדאַנק פיהרט אונז דער דיכטער צום געפיהל. און כדי צו ציהען דעם מעהריגען נוצען פון די קליינע סקיצען, דאַרף מען זיי לייענען און לייענען.

נעהמען מיר צ. ב. די ערשטע ,,פאַרשטעלונג'' — ,,שיילאָק לאַכט''.

דער דיכטער גיט א נ. א נייע אויפפאַסונג פון שיילאָקן. אָבער דער יעניגער, וואָס קען נישט שעקספּירס ווערק, ווער ס'איז נישט בעהאַוונט אין די פּראָבלעמען פון דער שיילאָק - געשטאַלט, דער וועט די ,,מעשה'' פאַרשטיין, אָבער פאַר איהם איז דאָס טיפערע, דער אָריגינעלער שטאַנדפּונקט פון דיכטער פאַרהוילען. — שיילאָק דער גיריקער בלוטזויגער דער יעניגער, וואָס פאַר געלד איז גרייט אַלץ מקריב צו זיין — אַזוי פּאַסט אויף די געשטאַלט ס'רוב קריטיקער — ווערט דורך אונזער דיכטער פאַרוואַנ־ דעלט אין דער איינציגער, אין וועגעדיג, געשטאַלט מיט האַרץ. זיין פאָדערן פאַרן געבאָרגטען געלד מענשלעך פלייש איז נישט מעהר ווי אַן 'עקספּערי־ מענט. שיילאָק, צי שעקספּיר, האָבען געוואָלט בע־ ווייזען, ווי גרויזאַם דאָס געזעץ איז, וואָס דערלויבט פאַר א נישט אָפּגעגעבענער הלוואה אָפּצונעהמען ביים לוה א פונט פלייש. דאָס, וואָס מ'דערלויבט נישט שיילאָק'ן אויף אַזא האַנדלונג — הגם ער האָט דערצו דאָס פולע רעכט — איז נאָר אַן ,,איבער־ שפּיצט שפּיצעל'' צוגעטראַכט ספּעציעל פאַרן יודען. אָבער נישט נאָר אין דעם בעשטייט די נייע קאָנצעפּ־ ציע פון שיילאָק. פאַרענדיגט א פונט האַרץ־פלייש פון זיין פאַרהאַסטען אַנטאָניאָ איז שיילאָק לכתחילה אויסגען געווען נישט צו דינ'ען איהם, נאָר נאָכצו־ ווייזען, אַז ער פאַרמאָגט לחלוטין נישט קיין האַרץ, ווייל האַרץ פאַרמאָגט נאָר דער יוד (אין אַן אַנדערער פאַרשטעלונג ,,ביי די טויערן פון ירושלים'' זענען די יודען ,,דאָס האַרץ די גרויסע פון דער וועלט''), און פיהרט א בסדר'דיגען קאַמף געגען דער קראַפט און מוח: — אין דעם שטעקט די אַנטיטעזע: יוד — קריסט:). און ווען מ'גיט נאָך צו די טרעפליכע כאַ־ ראַקטעריסטיק פון דער צביעות פון דער ,,ווענע־ ציאַנער'' געזעלשאַפט (וואָס דערמאָהנט אונז אין דער היינטיגער:), וועלען מיר ערשט ארויסבעקומען דאָס געדאַנקליכע פון דער דאָזיגער קליינער סקיצע.

און ווי די ערשטע אַזוי זענען אויך די איבעריגע פאַרשטעלונגען. געשטאַלטען בעקאַנטע הן פון דער וועלט-געשיכטע, הן ליטעראַרישע, אויסגעטראַכטע פאַרזאָנען, זענען די העלדען פון בראָדערזאָנס נייע ווערק. זיי בעקומען אָבער ביי איהם א גאַנץ נייע פּנים. קודם כל פיהלט זיך נישט אין זיי קיין גע־ שיכטע. זיי אָטעמען מיט היינט-צייטיגקייט, נעהמען מיר א צווייטען ביישפּיל: די וואונדערבאַרע סקיצע ,,היינע און לאָרעליי'', וואָס איז געבויט אויף היי־ נעס באַלאַדע ,,לאָרעליי''. דער דיכטער הויבט אָן און ענדיגט מיט היינעס ווערטער (דאָס זעלבע גע־ פינט מען אויך אין אַנדערע פאַרשטעלונגען), אָבער וואָס פאַרא מהלך איז צווישען היינעס ראָמאַנטיש געדיכט און בראָדערזאָנס טראַוועסטאַציע. לאָרעליי, די אויסגעטרוימטע דורך היינען ,,די שענסטע פון דער וואַר'' — ווערט געשענדעט דורך ,,זיי'' (,,מער־ דער, רויבער, סוטענערן'') און מוז זיך אָפּזאָגען פון איהר געליבטען, פאַרטריבענעם דיכטער, ווייל דאָס געזעץ פון ראַסען-שאַנדע דערלויבט איהר נישט צו ליבען מיטן יודען. — דער דיכטער בענוגענט זיך אָבער נישט מיט דער איראָניע אַליין. זיין סאַרקאַזם פיהרט ווייטער — אויף דער זעלבער ליניע — די פּאַסירונגען; לאָרעליי, ציטערנדיג פון צרעת, קרעץ, סיפילים, וואַרפט זיך פון חרפּה און בושה אין וואַ־ סער און היינע פיהרט ווייטער מיט זיכערער האַנד זיין שיפעל צווישען די ים-פעלזען. איהם — אלס יודען — איז קיין אונטערגאַנג נישט בעשערט. און אַט דער פאַרשטעלונג האָבען מיר ווי בראָדערזאָנס קוק אויפן היינטיגען יודען - פּראָבלעם. אָפּצושטע־ לען זיך אויף דעם איז נישט נויטיג, המשכיל יבין...

דער דיכטער האָט א גרויסע ליכטיגקייט צו דער־ ענטערן די ,,אַלטע'' געשעהענישען צו אונז, צו אַקטואַליזירען זיי. ער טוט דאָס אָבער נישט גלאַט לשם קונסט, נייערט זיין דערוואַכט נאַציאָנאַל גע־ פיהל זעהט אומעטום דעם גורל־גורל פון ,,פאַר־ פלוכטען יודען''; זיין קאָסמאָלעריש אויג זעהט אַר מעטום ביי די יודען־פאַרפאָלגער דאָס פאַלשע, צבי־ עות'דיגע און ער ענטדעקט דאָס פאַר אונז. טוען טוט ער דאָס מיט שאַרפער איראָניע, דורך קרענקלי־ כען סאַרקאַזם. ווי שיילאָק איז ער גרייט זיך אויפ־ צושניידען זיין גוף און דערווייזען דער וועלט, אַז ער פאַרמאָגט האַרץ, בשעת זיינע געגנער פאַרמאָגען עס נישט. און אַט די דאָזיגע זעלבסט - אָפּפערונג פיהלען מיר ארויס פון יעדער שורה פון דיכטערס ווערק, סאַרקאַזם, איראָניע פרעסט אָבער נאָר דאָס האַרץ פון שוואַכען, נישט ווערענדיג אפילו טייל־ מאָל פאַרנומען דורכן שטאַרקערן געגנער וועמען זי איז געווענדעט (שיילאָק שטאַרבט — אָבער די ווע־ נעציאַנער אַריסטאָקראַטיע בלייבט לעבען און גע־ ניסט פון שיילאָקס ירושה :).

ווען מ'פאַרקלערט זיך וועגען דער טעמאַטיק פון בראָדערזאָנס צוועלף פאַרשטעלונגען, קומען אויפן רעיון נישט ווילענדיג... די אַלט-גריכישע דראַמען ביי דער גרויסער פאַרשידענקייט פון צייט אָרט, בע־ דינגונגען א. אַז. וו. זענען אָבער פאַרהאַן פעדים, וואָס פאַרבינדען די דאָזיגע דראַמען מיט די ,,פאַר־ שטעלונגען''. שהגליך אין זיי איז די בעציהונג פון שרייבער צו דער טעמע. דער אַלט־גריכישער דראַ־ מאַטורג האָט זיך נישט געיאָגט נאָך נייע טעמעס; פאַרקעהרט, ער האָט מיט א ברייטער האַנד געשעפּט פון דער אַלגעמיין - בעקאַנטער פאָלקס-טראַדיציע. די דראַמען האָבען זיך געשטיצט אויף מיטן, וועל־ כע דער צוקוקער אין טעאַטער (קיין לייענער איז במעט ווי נישט געווען:) האָט געווים געקענט. פונ־ דעסטוועגען פלעגט דאָס פּובליקום שעה'ן־לאַנג (ביז 12 שעה א טאָג!) אָפּזיצען אין אַמפיטעאַטער און מיט געשפּאַנטען אָטעם צוקוקען זיך צו דעם, וואָס געשעהט אויף דער סצענע, און וואָס האָט זיי גע־ קאָנט פאַראינטערעסירען? נישט דער סיפּור־המעשה — נייערט יעדער קלענסטער ניואַנס. וועלכען דער דיכטער האָט אַריינגעפיהרט אין דער בעקאַנטער גע־ שיכטע; די פּסיכאָלאָגישע פאַרטיפונגען פון זיי, איבעריגענס נישט נייע העלדען, געשטאַלטען; דאָס פאַרמענשליכען פון די מיטן און זייער אַקטואַליזאַ־ ציע — דאָס האָט געווירקט אויפן פּובליקום. (אין סאָפאָקלעס ,,אַנטיגאָנע'' למשל, האָבען מיר נישט נאָר די טראַגעדיע פון גורל, נאָר אויך מענשליכע ליידען און דערביי טאַקע אַן אַקטואַליטעט, ביז היינט צו טאָג, שמועס וועגען רעגירונגס-פאָרמען; דיקטאַ־ טור צי דעמאָקראַטיע א. אַז. וו.) און ווער ווייסט, צי האָט נישט די אַלט־גריכישע ליטעראַטור צו פאַר־ דאַנקען איהר אייביגע גרויסקייט דעם פאַקט טאַקע, וואָס זי האָט זיך נישט געיאָגט נאָך נייע טעמען. זי איז געגאַנגען נישט אין דער ברייט, נאָר אין דער טיף. דאָס זעלבע זעהען מיר ביי בראָדערזאָנען.

ווי אַזוי בראָדערזאָן פיהרט אַריין דאָס היינטיגע אין אַלטען שטאָף, האָבען מיר געזעהן אין דער צו־ פּראָבלעמאַטיק פון א טייל פון די פאַרשטעלונגען. כ'איז כדאי אָבער אויך אָנצוווייזען אויף דער טעכ־ ניק פון פאָראייזונג; דאָס אַלטע מיטן נייעם. אין דעם פּרט איז כאַראַקטעריסטיש ,,אויטאָ-דאַפע'', וואָס שטעלט אונז פאַר דאָס פאַרברענען פון פאָרטו־ געזישען דראַמאַטורג אַנטאָניאָ דע סילוואַ אויפן שייטערהויפן פאַר איבערגעגעבענקייט צום יהדותום, וואָס איז פאָרגעקומען ,,אַנוממעלט'' (זעהר א טרעפ־ ליכע איראָניע!), ד. ה. אין מיטען 18־טן יאָהרהונ־ דערט! און באַלד נאָך דעם ,,היילינען'' אַקט נעהמט א וואָרט דער דענקמאָל פון אומגליקען מאַרטירער, וואָס געפינט זיך היינט צו טאָג אין ליסאַבאָן אויפן פּלאַץ פון אומגליקן שייטערהויפען. שוין די דאָזיגע צונויפשטעלונג פון די פאַקטען ווירקט ווי א איראָ־ ניע, ווי א סימבאָל, נישט געהמענדיג שוין אין אַכט דאָס, וואָס ווערט דורך די פאַרזאָנען געזאָגט, מיט אַזעלכע בילדער קאָנטראַסטען בענוצט זיך דער דיכ־ טער זעהר אָפט (,,בעראַנזשטריע'' א. א.).

געווים זענען בראָדערזאָנ'ס ,,פאַרשטעלונגען'' א גרויסע דערגרייכונג, אָבער נישט מיטן אָפּשאַצען פון זייער ,,אַבסאָלוטען'' ווערט צי מיטן פאַרזאָרגען א פּלאַץ אויפן יודישען פּאַרנאַס פאַר אונזער דיכ־ טער וואָלט איך זיך דאָ געוואָלט פאַרנעהמען (עס וועלען דאָס זיכער טון; אַנדערע, מעהר ווער־ דיגע פון מיר). איך וואָלט זיכער געוואָלט איי־ נעם מיטן דיכטער קוקען אויף זיינע ,,פאַרשטע־ לונגען'', ווי אויף א שטאַפּעל צו דער גרויסער טראַ־ געדיע, אין וועלכער די היינטיגע טראַגעדיע פון יו־ דישען פאָלק וואָלט געקומען צו איהר אויסדרוק. איך מיין, אַז דער נייער בראָדערזאָן איז ראוי דער־ צו. אונז אַזא ווערק צו געבען.

יצחק יאַנאַסאָוויטש

ח. י. בזשוסטאָווסקי „זי שפּילט ווייטער“

פּיעסע אין 3 אַקטען און 4 בילדער

נאָכ'ן איבערלייענען די דראַמע פון ח. י. בזשו־ סטאָווסקי ווערט מאָדנע אומהיימליך אויף דער נשמה. מיר זענען אריינגעצויגען געוואָרען אין אַ וועלט פון טעמפּער קליינלעכקייט פון צביעות און געמיינ־ קייט, אין אַ וועלט, ווי די מענשען האָבען שוין לאַנג פאַרלוירען דעם צלם אלהים, און עס וואָלט אַ חרפּה געווען פאַר די אָרימע חיות ווען מען וואָלט זיי פאַרגלייכען צו אָט דעם סאָרט מענ־ שען. די אָרימע וואַלד-חיות וואָס פאַרצוקען אויף פאַרטיליגען אָן שום קונצען און הינטערוועגעלעך, וואָלטען זיך אָפּגעשאָקלט פון אָט דעם בלאָזען קאַניבאַליזם, פון אָט דער געמיינער אויסגע־ רעכענטקייט מיט וועלכער עס פרעסען זיך אויף די ,,מענשען'' פון אָט דעם שיכט.

זומפּיג און פאַרפוילט איז די היים פון אָט די לייט. דער ווינט פון גרויל בלאָזט אין זייערע די אמות. דאָס זענען מענשען קראַנקע אויף דעם יאָגען פון געלד, מענשען. וואָס זייער איינציגער גאָט איז דאָס מעטאַל, וואָלטעס זיי זעהען צומאָל נישט אָן פאַר די אויגען. דער שווינדעל-ציפער אין באַנק ביכעל איז זייער אידעאַל און דער וועג צו דעם אידעאַל איז פול מיט פאַרברעכען און קר־ בנות. אַלע מיטלען זענען הייליג און אַלע ביי־ ליגקייטען זענען צעטראָטען. די דאָזיגע לייט זע־ נען צומאָל נישט קיין בעלי גופים ביי וועמען דאָס געלד איז אַ מיטעל צו געניסען פון עולם הזה דאָס זענען מאַניאַקעס, וואָס אין געיעג נאָך געלד פאַרטרייבען זיי די צייט און פאַרשווענדען די יאָה־ רען, זייער עולם הזה איז דאָס קאָרטען-טישעל אין אָוונט וואָס איז אַ פאָרטזעצונג פון דעם גיריגען געלויף נאָך געלד א גאַנצען טאָג. זייער עולם הזה איז דאָס ווייב פון חבר — ביינאַכט, דער סעקסועלער, געניס ווערט דערוואָרבען אויף דעם וועג פון לייכטסטען ווידערשטאַנד. אין דער סביבה, ווי די אויסגעלאַסענקייט דערגרייכט א וואָלקאַני־ קראַצערישע הייך ווי לידיגגייערישע זאַטע ווייבער באַמען זיך אליין אָן, נישט צוליב דעם געשלעכטס־ דראַנג, נאָר צוליב לאַנגווייליגקייט און אָפּטמאָל צוליב'ן געשעפט פון זייערע מענער.

פאַרברעכען בייטאָג און זנות ביינאַכט דאָס איז דער הערב אויף די שלעסער פון דעם דאָזיגען פסידאָ אַדעל.

יעדעס וואָרט וועגען מענשליכקייט, איידעלקייט און דערהויבענקייט ווערט אין דאָזיגען קרייז בע־ געגענט מיט אַ טעמפּער פאַראַכטונג, ווערט בע־ צייכענט, ווי נישט ,,מאָדישע'' בטלנות. די דאָזיגע לייט מיט דער חוצפּה'דיגער זעלבסטזיכערקייט פון אַמעראַצים, וואָס פיהלען זייער מאַכט אַ דאַנק דעם אַנגערויבטען געלד. גרויסען זיך דערמיט וואָס זיי האָבען נישט קיין געפיל פאַר קיין שום זאַך, וואָס איז דער מענשהייט טייער פאַר א העלד האַלט מען דאָ, דעם יעניגען, וואָס האָט אַ דאַנק אומערליכע קאָמבינאַציעס זיך דערשלאָגען צו אַ פאַרמעגען, אַלע אַנדערע, וואָס אָפּפערען זייער לעבען פאַר פאַר־ שידענע אידעאַלען, ווערען בעטראַכט, ווי משוגעים. דאָס הייליגסטע וואָס דער מענשען מין פאַרמאָגט ווערט צוגענאָגעלט צום קרייץ פון גראָבער פאַר־ אַכטונג און כלײנליכען חוזק.

אין דער דראַמע ,,זי שפּילט ווייטער'' זעהט זיך אַרויס, אַז בזשוסטאָווסקי קאָן דעם דאָזיגען קרייז אויסגעצייכענט. אין דעם געביט איז ער דאָס, וואָס מ'רופט אין רוסלאַנד: ,,אַ ספּעץ''. ער האָט זעהר אויס געהאַט די געלעגענהייט די דאָ־ זיגע לייט צו אָבסערווירען אין פאַרשידענע פאַזען סיי אין גאַבינעט, ווי עס ווערען דערלעדיגט די קאָמ־ בינירטע געשעפטען, סיי אין די ספּעציעלע גאַבינעט־ לעך, ווי עס הוליעט די אומפאַרשעהמטע אויסגע־ לאַסענקייט. די טונקעלסטע זייטען פון דער דאָזיגער (אידעאַל געערדט!) באַנדיטען-באַנדע זענען דורך איהם געזעהן געוואָרען ווי מיט אַ גרעלען רעפלעק־ טאָר בעלויכטען. די מעלה פון דעם בוך איז טאַקע דאָס, וואָס עס בעהאַלט גאָרנישט אין שאָטען, בעגנוגענט זיך נישט מיט קיין אַנדייטונגען, נאָר דעקט אָפּ פאַר די אויגען די אייטערדיגע ווונד, דאָס זומפּיגקייט און די פוילעניש פון דער דאָזיגער סביבה.

אין בזשוסטאָווסקי'ס דראַמע דאָמינירען נישט קיין העלדען. דאָ גייט נישט וועגען איינצעל-טיפּ. דאָ גייט וועגען כלל — די ראָל פון הויפּט-העלד שפּילט דאָ די סביבה. דאָ זענען נישטאָ קיין בעזונ־ דערע שוואַרץ-כאַראַקטערען, דאָ זענען כמעט אַלע שוואַרץ. דער פאַבריקאַנט מאַזור, דער קרבן שטייט מאָראַליש נישט העכער פון זיין אומברענגער. די־ רעקטאָר קורץ, דער לעמעשקע שיין איז מאָראַליש נישט בעסער פון אַלע אַנדערע, ער איז נאָר טעמ־ פּער און נאַרישער. דער מאָראַל-מעסטער ווייזט ביי אַלע פאַרשוינען: נידריגער פון זעראָ.

ווי געזאָגט, גייט בזשוסטאָווסקי'ן נישט אין דעם איינצעל-טיפּ אַלס אַזעלכען. דאָס איז פון קינסטלערישען שטאַנדפּונקט אַ גרויסער חסרון. דאָס ווערק וואָלט פיל געווינען, ווען דער שרייבער זאָל זיך אָפּגעבען מיט דעם אויסמאָדעלירען און אויס־ קנעטען זיינע העלדען. בזשוסטאָווסקי איז צופיל פאַרכאַפּט געוואָרען פון דעם רויה-מאַטעריאַל, ער איז אַזוי צו זאָגען געפאַנגען געוואָרען פון דער טעמאַ־ טיק אַלס גאַנצקייט און דאָס האָט איהם נישט דער־ לויבט זיך אָפּצושטעלען אויף די בעזונדערע טיילן, וועלכע דאַרפען קינסטלעריש בעאַרבייט ווערען אין יעדען קונסט-ווערק

בזשוסטאָווסקי גייט צו זיין ציל דירעקט און מיט דעם קורצסטען וועג. ער בענוצט זיך נישט מיט קיין ליטעראַריש פייערווערק. ער גריבעלט זיך נישט און פּסיכאָלאָגירט נישט. איהם גייט נישט אָן פאַרוואָס און ווי אַזוי. פאַר איהם בענוגט די אַלטע פעסטשטעלונג, ,,אָט אַזוי ווי דו זעהסט, אַזוי איז עס'' און דאָך איז דאָ אין דעם בוך עפּעס אַזעלכעס, וואָס איבערצייגט. דאָס איבערצייגט די לעבעדיגע ווירקליכקייט, וואָס איז נישט אויספאַנטאַזירט און נישט אויסגעטראַכט געוואָרען. דאָ רעדט די רעאַ־ ליטעט, וואָס זאָגט אויף אונז אָן אַ מרה שחורה און אַ פאַרצווייפעלטע אומהיימליכקייט.

עס איז שווער צו זאָגען, וואו דער שרייבער זעהט די רפואה פאַר דער דאָזיגער מכה. אמת, דער דירעקטאָר קורץ, ווערט רואינירט נאָכדעם ווי ער רואינירט אַלע אַנדערע. אמת, אַז אויך אין דער דאָזיגער געזעלשאַפט גילט מיט דער גאַנצער שטרענ־ גער גרויזאַמקייט דאָס געזעץ פון: על דאטפת אטפיך, וסוף מטיפיך יטופון... אָבער נאָך דעם אַלעם זאָגט די פרוי קורץ: ,,איך פיהר ווייטער מיין ברידזש'' און אויך בזשוסטאָווסקי זאָגט, אַז ,,זי שפּילט ווייטער''. דאָס פאַלען פון קורצ'ן איז אַלזאָ נישט מעהר, ווי אַן עפּיזאָד, מיט איהם צוזאַמען פאַלט נישט דער גאַנצער קרייז...

אָדער אפשר זעהט בזשוסטאָווסקי דעם אויסגאַנג אַזוי ווי עס זעהט איהם דער קעלנער מאַקס?

,,איך זאָג דיר. עס פילט זיך פוילעכץ אין דער דאָזיגער געזעלשאַפט און איך וואָלט דאָס אַלץ, דעם גאַנצען קלוב מיט דעם גאַנצען פוילען גע־ זינדעל, וואָס קומט דאָ אַריין געקאָנט איבער־ קעהרען, אונטערגראָבען און פאַרשיטען עס זאָל קיין אָנדענק נישט בלייבען''...

די דאָזיגע ווערטער צווינגען זיך צו פאַר־ טראַכטען...

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט — נייער פאלקסבלאט

פרייטאג, 13 נאוועמבער — כ"ח מרחשון תרצז

זון-אונטערגאנג 3.40
זון-אויפגאנג 7.41
ליכט-צינדען: 3.36

קאנפיסקירט דעם „נייעם פאלקסבלאט“

לויט א פאראָרדנונג פון דער סטאראסטיווע איז קאנפיסקירט געווארען דער נעכטיגער נומער פון „נייעם פאלקסבלאט“.

יאָהרגאנג 1916

היינט פרייטאג, ד. 13 נאוועמבער דארפען זיך שטעלען די יאהרגענג פון 1916, וואס וואוינען אויפן שטח פון 5-טען פאליצייקאמיסאריאט מיט די אותיות:

Z Ź Ż

און פון 14-טען קאמיסאריאט

L Ł M N O P

מארגען שבת פון 6-טען קאמיסאריאט

A B C D E F G H Ch I J K L

און פון 14-טען קאמיסאריאט

R S Sz T U

צוגאב פאבאר-קאמיסיע

שבת ד. 14. נאוועמבער הויבט אן אמטירען אויף „עטריק. 165 די צוגאב פאבאר-קאמיסיע. צושטעלען דארפען זיך די פאבאראווצעס פון יאהרגאנג 1915 און עלטערע, וואס האבען נאך ביז איצט נישט ערלעדיגט די מיליטער-פליכט, וואס וואוינען אויפן שטח פון 2, 3, 5, 8, 9 און 11-טען פאליציי-קאמיסאריאטען.

ערב א שטרייק פון פאבריקס-מייסטער

(א) כידוע פיהרען שוין א לענגערע צייט מייסטערס אן אקציע וועגען אויסגלייכען פאר אלע די לוינען און אויסקעמפען א קאלעקטיוון אפמאך.

אזוי ווי די דאזיגע אקציע האט צו קיין פאזיטיווען רעזולטאט נישט געבראכט, קומט איצט אויף דער טאג-ארדנונג די פראגע וועגען אן אלגעמיינעם שטרייק פון די פאבריקס - מייסטערס אין לאדז.

וועגען דעם דאזיגען ענין קומט פאר איבערמארגען, זונטאג, א גרויסע פערזאמלונג פון די מייסטערס אין קינא „פזשעדוויאשניע“.

א גרויסער איינברוך-גנבה

(א) נעכטען ביינאכט איז אדורכגעפיהרט געווארען א גרויסע איינברוך גנבה אין דעם קאנפעקציע-געשעפט פון הענריק פעפער (פעטריקאווער 113). הונוואנען די גנבים האבען ארויסגעטראגען פוטערס, גארניטורען, קאפעלישען און פערשידענע אנדערע זאכען אויף איבער 14 טויזענד זל.

פאר טיסבראווכע

(א) דער נעוו. סעקרעטאר פון פראפעסיאנעלען קעלנער - פעראיין, דער 36-יעהריגער בנימין ריין, איז נעכטען געשטאנען פארן שטאטישען גריכט אלס בעשולדיגטער אין אויסבערגנען 366 זל. 75 גראשען פעראיינס-געלד.

ער איז פערמשפט געווארען אויף 5 חדשים ארעסט.

זעלבסטמארד

(א) אויף דער קאנאפניצקא 34 האט זיך געסמט דער 27-יעהריגער סטעפאן יוזעפיאק. אין א שווערען צושטאנד האט מען איהם אפגעפיהרט אין שפיטאל.

אנווייזונגען פאר די וועלכע קויפען הייזער

פון אדוו. ע. שעסקין

ערשט נישט לאנג איז דורך דער גאנצער פרעסע אדורכגעגאנגען א קלאנג, אז די הנחות פאר נייע בויען וועלען אפגעשאפען ווערען, מיט עטליכע טעג צוריק איז דער דאזיגער קלאנג קאטעגאריש אפגעלייקענט געווארען און צוליב דעם ווערט ווידער אקטועל די פראגע פון הנחות, וועלכע זענען פערבונדען מיט'ן בויען נייע הייזער, איך מוז בעמערקען, אז ליידער לעגט דער וואס בויט א הויז די קלענסטע אויפמערקזאמקייט צו אלע פארמאליטעטען. וועלכע זענען נויטיג אדורכצופיהרען צו געניסען פון די דאזיגע הנחות צוליב וואס ער פערלירט מאנכעס-מאל גרויסע סומען.

ביים בויען א הויז האלט מען אפ בעראטונגען מיט'ן ארכיטעקט בוי-מייסטער. מ'קאלקולירט די פרייזען פון מאטעריאל, מען ענטשיידעט די פראגע פון דער הלואה אין „באנק גאספאדארסטווא קראיאוועגא“ א. א. וו. א. א. וו. איין געביט ווערט נאר אויסגעמיטען — דאס געביט פון שטייער-הנחות, דער וואס בויט א הויז האלט, אז „ס'וועט שוין ווי עס איז זיין“. ער האט געהערט, אז ס'זענען פערהאן עפיס הנחות, אבער ער שטעלט זיך נישט אפ דערויף בעהנטער און קלאפט נישט מיט א פינגער צו א פינגער, כדי צו געניסען פון די דאזיגע הנחות.

איך וועל זיך דעריבער ערלויבען אין אלגעמיינע שטריכען די דאזיגע פראגע צו בעריהרען.

ביי אויפגעבויטע בנינים ווי אויך צוגעבויטע טיילען אויף וואוינונגען, האנדעלס און אינדוסטריע-לאקאלען זענען בעפרייט אויף א צייט פון 15 יאהר פון הייזער-שטייער פון מאמענט ווען דאס הויז ווערט כאטש טיילווייז געטינקט. דא דארף מען אויפמערקזאם מאכען, אז אן איבערגעבויטער בנין געניסט נישט פון די דאזיגע הנחות, וואס עס הייסט איבערבויען און וואס הייסט צובויען אדער ארויפבויען — וועגען דעם ענטשיידעט די בוי-אינספעקציע פון דער שטאט-פערוואלטונג, די פראגע פון איבערבויען איז א זעהר וויכטיגע — דערפון, צי דער געגעבענער בוי וועט אנערקענט ווערען אלס איבערגעבויט אדער נישט, העננט אפ דאס אנערקענען אזוי ערנסטע הנחות, ווי בעפרייען פון הייזער-שטייער אויף 15 יאהר.

אין הסכם מיט א דעציזיע פון העכסטען אדמיניסטראטיווען טריבונאל, אויב דורך איבערבויען אלטע טיילן איז נישט אויסגענומען דער כאראקטער פון נייעם בוי — דארף מען אנערקענען דעם גאנצען בוי אלס נייעם, די שטייער-מאכט נישט קוקענדיג אויף די בעשייניגונגען וואס מ'שטעלט איהר צו, אנערקענט דעם בוי אלס נייעם, פערופענדיג זיך דערויף, אז די דאזיגע דעציזיע איז געווען בונגע דעם אלטען געזעץ וועגען הנחות, דאס נייע געזעץ פון 24 מערץ 1933 רעדט בולט וועגען הנחות נאר אין בעצוג צו דעם נייעם בוי, צובוי און ארויפבוי. אמת, אז אין די אויספיהר-פאראָרדנונג צו דעם דאזיגען געזעץ איז פערהאן א געוויסע אנווייזונג, אז אויב דורכ'ן איבערבויען ענטשטעהען נייע שטאקען, ווערען די הנחות אנערקענט, אבער דער אינהאלט פון דאזיגען פארשריפט איז זעהר נישט קלאהר, דערפיהרט צו פיל ספקות'ן אין בעהמענדיג פראקטיש דעם ענין, געניסט נישט קיין איבערבוי אין איצטיגען מאמענט פון די הנחות.

וואס שייך דעם בעפרייען פון הכנסה-שטייער — זענען בעפרייט נאר וואוין-הייזער און נאר אין שטאטישע גמינעס אויף 15 יאהר. אין דעם פאל, אויב צוליב'ן איבערבויען ענטשטעהען נייע וואוינונגען, ווערט דער איבערבוי בעטראכט צוגלייך מיט'ן בוי פון נייע הייזער.

א חוץ דעם איז פערהאן א דריטע הנחה — דאס רעכט אראפצורעכענען פון דער אלגעמיינער הכנסה די סומען, וועלכע ווערען בענוצט אויף בויען, דאס רעכט פון די דאזיגע אראפרעכנונגען דינט די דאזיגע פערזאנען, וועלכע האבען געבויט א הויז אויך דעמאלט ווען דאס הויז געהט איבער אין דער דריטער האנד, די לעצטע הנחה קען ווערען אנערקענט נאך פאר'ן פערענדיגען דעם בוי, אנהויבענדיג פון צווייטען יאהר ווען זי איז איינגעהויבען געווארען, אין דעם פאל מעסט אויס דער שטייער-אמט דעם וואס בעמיהט זיך וועגען הנחות, דעם נארמאלען הכנסה-שטייער אויפהאלטענדיג אבער די עקזעקוציע פון שטייער וועלכער פאלט אויס צו בעצאהלען פון דער הכנסה וואס איז בעשטימט אויפ'ן בוי, מיט'ן מאמענט ווען דער בוי איז פערענדיגט, קומט די ענדגילטיגע אנערקענונג פון דער הנחה, אויב דער בוי וועט נישט פערענדיגט ווערען ביז סוף 1940 דארף מען צוריקציהען דאס אפ... האלטען די עקזעקוציע.

א פערזאן, וועלכער בעמיהט זיך וועגען הנחות פאר'ן פערענדיגען דעם בוי, מוז צולעגען צו דער ביטע וועגען הנחות א בעשייניגונג, וואס שטעלט פעסט די דאטע פון אנהויבען דעם בוי ווי אויך דעם שטאנד פון בוי מיט'ן סוף פון אפעראציע-יאהר, ווייטער מוז מען צולעגען צו דער ביטע גלויבענסווערטע צוזאמענשטעלונג פון די קאסטען אויפ'ן בוי אין יעדען יאהר און אויפגעבען די סומע פון הכנסה וואס איז אין דעם יאהר אויסגעגעבען געווארען אויפ'ן בוי.

הנחות אויפ'ן געביט פון אפרעכנונגען זענען בונגע נאר סומעס וואס זענען בענוצט געווארען אויפ'ן בוי פון געגעבענעם אפעראציע-יאהר. וועגען דעם דארף מען געדענקען. ווייל פאר ... האט מען געקענט אדורכפיהרען די אראפרעכנונגען אין פערלויף פון 5 יאהר, איצט האט די וויכטיגסטע הנחה פערלוירען אויף איהר אקטואליטעט, און ... דערפון מאכען די שטייער-אמטען שוועריגקייטען ביים בעווייזען, אז ס'איז געבויט געווארען פון דער הכנסה פון אפעראציע-יאהר און נישט ... אייגענע פאנדען. וועגען די דאזיגער הנחה דארף מען זיך בעמיהען פאר דעם ווי די אויסמעסטונג פון הכנסה - שטייער ווערט רעכטקרעפטיג אויף שטייער-יאהר. וואס קומט נאך דעם יאהר אין וועלכען ס'איז פערענדיגט געווארען דער בוי.

מ'דארף געדענקען, אז פון דער הכנסה ... אראפגערעכנט, נאר אזא טייל פון דער סומע ... איז בענוצט געווארען אויפ'ן בוי, וועלכע ענטשפר... דער פערהעלטעניש פון דער וואוינונגס-קובאטור... פון דעם טייל בוי צו דער קובאטור פון גאנצען ... דערביי ווערט בעטראכט פאר'ן וואוינונגס-טייל אויך די קוכען.

כדי צו אנערקענען די הנחות אין הייזער-שטייער דארף מען אפגעבען אין פערלויף ... 60 טעג פון טאג ווען מ'הויבט אן צו טינקען דעם בנין, א ביטע און צולעגען: די ערלויבעניש אויף בויען, בעשטעטיגטען בוי-פלאן, א בעשייניגונג אז דער בוי איז א נייער, אן ערלויבעניש אויף בענוצען דעם בוי און א בעשייניגונג וועגען די דאטע פון אנהויבען צו בענוצען דעם בוי.

אויב די ביטע איז אריינגעטראגען געווארען נאכ'ן טערמין, קענען אנערקענט ווערען הנחות אנהויבענדיג פון נעכסטען קאלענדאר-קווארטאל איז דער איבעריגער צייט ביז 15 יאהר.

כדי צו בעקומען הנחות אויפ'ן געביט פון הכנסה-שטייער דארף מען צו דער ביטע צולעגען א בעשייניגונג וועגען דער דאטע ווען דער בוי איז פערענדיגט געווארען, די אלגעמיינע צאהל וואוינונגען, די אלגעמיינע קובאטור פון בוי ... אויך א גלויבענסווערטער אויסצוג פון קאסטען וועלכע מ'האט אריינגעלעגט אין בוי, מ'דארף ... מערקען, אז דאס אדורכפיהרען די דאזיגע אלע פארמאליטעטען אין דער בוי-אינספעקציע און אין שטייער-אמט פערלאנגט פיל ארבייט און דאס אדורכלא... וועלכע ס'איז פארמאליטעט קען ברענגען גרויסע שאדענס.

היין שטעטישע אפטיילונגען בעזיצען מיר נישט

Bank Kupiecko-Kredytowy Sp. w Łodzi

№ 29 ul. Piotrkowska № 29

קיין פרייע קאסעטקעס (SAFESY) בעזיצען מיר נישט.

אונזערע פקדונות-ביכלעך זענען די בעסטע שטאלענע קאסעטקע. זיכער און גוט פראצענטירט

זאמעלט אייערע אפשפארונגען און לאקירט אייערע געלדער אין

Bank Kupiecko-Kredytowy Spółdz. w Łodzi

וועלכע גיט א גאראנטיע פון א זיכערן קאפיטאל ביי א גוטע פערצינזונג

די געזעצליך געשיצטע געהיימנים פון פקדונות ווערט שטרענג אפגעהיטען!

לויט'ן ארטיקעל 52 פון קאאפעראטיווען געזעץ (Dz Ust. str. 55/34) וועלכע פערווערט צו ערטיילען אינפארמאציעס הו אמטליכע הן אנדערע ארגאנען.

מיר מאכען אויפמערקזאם אויף אונזער אדרעס: לאדזער פעטריקאווער 29

נעכטיגע זיצונג פון שטאטישען ביירא(ט)

נעכטען איז, אונטער'ן פארזיץ פון פרעזידענט גאדלעוסקי פארגעקומען א זיצונג פון שטאטישען ביירא. ביים אנהויב פון דער זיצונג האט ראטמ. יאשקעוויטש פארגעלעגט, אז צוליב דעם, וואס די שטאט-ראט-וואהלען וועלען וואהרשיינליך בקרוב בעשטעטיגט ווערען, זאל דער ביירא זיך פאר בעהמען נאר מיט די דרינגענדסטע פראגען און די ווייניגער וויכטיגע, וועלכע זענען נישט דרינגענד, זאלען איבערגעלאזען ווערען פאר דעם קומענדיגען שטאט-ראט.

פרעזידענט גאדלעוסקי ערקלעהרט, אז ער גיט אויף דער טאג-ארדנונג נאר אזעלכע פראגען.

דאן ווערט בעהערט דער אנדענק פון פערשטארבענעם וויצע-פרעזידענט לוקאמסקי, דורך אויפשטעהען פון די ערטער.

ס'ווערען אויך בעגריסט די ראטמענער און בעאמטע, וועלכע זענען אויסגעצייכענט געווארען מיט פערדינסט-קרייצען לכבוד דעם אומאפהענגיגקייטס יום-טוב. דאס זענען: פרעזידענט גאדלעוסקי, ראטמענער דאבראנץ, ראאבע, סאכא און דירעקטאר קאליבאוסקי.

דאן ווערען רעפערירט א גאנצע רייהע פרא... געגען וועגען אפקויפען פלעצער אויף רעגולירען ... סען און אויך וועגען קויפען ביי דער קרעדיט-... זעלשאפט דאס הויז אויף בזשעזשינא 3, דער לע... טער פארשלאג ווערט אנגענומען מיט דער ב... ווארעניע, אז דארט זאל נישט איינגעארדנעט ווע... רען דאס הויז פאר בעטלער.

ראטמאן דאבראנץ פרעגט דאן ... די שטאט-פערוואלטונג, צי די שטאט נוצט שוין או... דאס באלוטער שעכט-הויז און צי וואס פארא צו... ווייטער פרעגט ער צי דאס באלוטער שעכט-הויז וועט בענוצט ווערען אויף דער יודישער שחיטה און צי ס'וועט איינגעארדנט ווערען א ספעציעל... שעכט-הויז פאר עופות-שחיטה.

פרעזידענט גאדלעוסקי ענטפערט, אז דאס ב... לוטער שעכט-הויז ווערט נאך נישט אויסגענוצט ... ווייל די שטאט-פערוואלטונג ווארט אויפ'ן איי... פיהרען דאס נייע שחיטה-געזעץ. ס'ווייזט זיך אר... אז די כאראקטער פון שטאטישען שעכט-הויז ... לען גארנישט ארויסלאזען אזא פעטען ביסען, ... ס'איז די יודישע שחיטה און פערלאנגען דורכא... אז די יודישע שחיטה זאלל דארט פארקומען.

וואס שייך דעם שעכט-הויז פאר עופות-שחיטה ... וועט צו דעם צוועק אויסגענוצט ווערען דאס ב... לוטער שעכט-הויז, אבער ערשט דעמאלט, ... דאס נייע שחיטה-געזעץ וועט אריין אין קראפט.

צום סוף פון דער זיצונג ווערט נאך אריינגי... טראגען א פארשלאג, אז די שטאט-פערוואלטונג זאל זיך בעמיהען, אז די טראמוואיען נומער 11 נומער 4 און נומער 3 זאלען אויך קורסירען ביי נאכט.

Dr. med. A. KLESZCZELSKI

כירורג-אורולאג

וואוינט יעצט

Al. Kościuszki 60. tel. 174=99.

ראקוס-פאקוס-מאקוס

איז אויסגעכישופט ביי דער סקאווראנקאווא 700 גילדען...

(א) המעשה שהיה כך היה:

ביי דער 46-יאהריגער מאריא סקאווראנעק איז מיט א צייט צוריק געשטארבען דער מאן — א גרויסער קמצן און נאך א גרעסערער „דזשיואק“.

האט די אלמנה, נעבעך, חושד געווען, אז ער האט איבערגעלאזט אין ערגיץ א גרויסע אפותיקא, און פאר'ן טויט איהר פערגעסען אדער בכיון נישט געזאגט, וואו ער האט עס פערשטעקט...

זי איז אבער נישט פון די 2 פאר א גראשען — האט זי אויסגעזוכט א „טעלעפאט - יאסנאווידו“ א געוויסען אנטאני יאסטזשעמבסקי פון דער וואול-טשאנסקא 96, און איז געקומען צו איהם בעטען, ער זאל איהר העלפען אין איהר פערלעגענהייט.

דער טעלעפאט, אדער ריכטיגער — טעלעטאפ האט דא אנגעטאפט די ריכטיגע סוחרשע, האט ער ארומגעדרייט זיין קאפ מיט א שטשערקע כמו אנ'-אינדישער פאקיר און זי אריינגעפיהרט אין א טונקעלען חדר, וואו ביי דעם קבאפען שיין פון א לעמפעל עס האט זיך באר געזעהען שטיין אויפ'ן טיש א מענשליכער שארבען און אנדערע „כישוף-מכשירים“.

הקיצור דער טעלעפאט האט אפגעזאגט אויף אויסגעניוצניג עטליכע אונפערשטענדליכע יקום פיר קבס, און דערקלערט דער גיריגער אלמנה, אז ער האט א מעגליכקייט ארויסצורופען דעם גייסט פון איהר געשטארבענעם מאן, אזוי אז זי וועט איהם קענען זעהען דורך אזעלכע מיני ספעציעלע שפאקטירען, און מיט איהם זיך אדורכרעדען.

די דאזיגע שפאקטיוען — האט ער אבער נישט אויסגעמיטען צו געבען — דארפען קאסטען געלד און — א סך געלד...

הקיצור הדבר דער פויגעל-בחור האט ביי דער נארישער „קומאטרע“ אין א קורצער צייט ארויסגענארט א סומע פון 700 זל. און געווארען א טישלער — געמאכט פיס...

דאן האט די אפגעבארטע געשטעלט די פאליציי אויף די פיס, און מ'האט איהם געכאפט.

סוף מעשה איז, אז דער 36-יאהריגער אנטאני יאסטזשעמבסקי, וואס קאן די אינדישע געהיימע קונץ פון טרילען דעם נארישען עולם-גולם — פערמשפט געווארען דורכ'ן שטאטישען געריכט אויף 10 חדשים טורמע.

ZACHĘTA

זגערזשער 26

היינט און פאלג. טעג!

פרעכטיגער ראמאנטישער פילם-הערליכע אויסשטאטונג — גערעדט און געזונגען אין דער דייטשער שפראך א.נ.

דאס מיידעל פון בודאפעשט

אויסער'ן פראגראם ???

אנהויב טעגליך 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג — 12 א זייגער ביי טאג.

דעם מערדער פון בערקאָוויטש און זענדעל
דראָהט פון 5 יאָהר טורמע ביז טויט=שטראָף

די בלוטיגע שיסעריי וואָס איז מאָנטאָג פאָר־
קומען אויף די גאַסען פון לאָדז האָט נישט אויפ־
געהערט צו פאַראינטערעסירן די עפענטליכע מיינונג
די ענערגישע פאָליציייאישע אויספאָרשונג איז שוין
פאַרענדיגט געוואָרען און ס'איז פעסטגעשטעלט גע־
וואָרן, אַז דער מערדער שאַניאַווסקי וועט צוגעצויגן
ווערען צו פאַראַנטוואָרטליכקייט לויט'ן אַרט. 225
פון שטראָף־קאָדעקס, איהם דראָהט א שטראָף פון
5 יאָהר ביז אייביגע טורמע און אויסנאַהמס־פאַלען
טויט־שטראָף.

ס'איז פעסטגעשטעלט געוואָרען אָהן שום ספק,
אַז שאַניאַווסקי האָט געשאָסען צו בערקאָוויטש'ן,
שטעהענדיג מיט'ן פנים צו איהם אַלס ענטפער אויף
דער פאָדערונג צו בעצאָהלען פאַר דער אויסגעהאַק־
טער שויב.

אַזוי זענען אויך די ווייטערדיגע שאָסען אָפּגע־
געבען געוואָרען צו די דורכגעהער אָהן שום סיבה
פון זייער זייט.

מיר דערוויסען זיך, אַז צו דער פּאָליציי האָבען
זיך געמעלדען עטליכע צעהנדליג פערזאָן, וועלכע
האָבען אָפּ ערקלערונגען, שילדערענדיג דעם פערלויף
פון דער בלוטיגער שיסעריי.

ס'זענען אויך שוין פאַרהערט געוואָרען די פער
וואונדעטע ווייסזאַנד און רובינשטיין, וועלכע גע־
פינען זיך אין שפיטאַל.

נאָכ'ן פאַרהערען שאַניאַווסקין אין אויספאָר־
שונגס־אַמט האָט מען איהם אונטער א שטאַרקער
וואַך איבערגעפיהרט אין טורמע אויף קאָפּערני־
קוס גאַס.

* * *

די הילפס־אַקציע פאַר די פאַמיליעס פון די אומ־
געקומענע איז אין פולען גאַנג. דער געוועהלטער
קאָמיטעט אָרגאַניזירט די אַקציע, אַז זי זאָל קענען
האָבען דעם געהעריגען ערפאָלג.

* * *

מיטוואָך איז פאָרגעקומען אַ טרויער־זיצונג אונ־
טער'ן פאָרזיץ פון פרעזעס פון געמיינדע־הענדלער
פאַריין, ה' פוקס, געווידמעט דעם אָנדענק פון טראַ־
גיש־אומגעקומענעם מיטגליד ב"ע ישראל זענדעל
און גלייכצייטיג וועגען זאָרגען פאַר די אַרימע
איבערגעבליבענע אַלמנה און יתומים.

עס איז בעשלאָסען געוואָרען זיך צו פאַראינ־
טערעסירן, אַז אַלע אַקציעס אין דער היגזיכט
פון פערשידענע צדדים זאָלען קאָאָרדינירט ווערען

אין איין קאָמיטעט.

* * *

ראַטמאַן ליבערמאַן האָט זיך געווענדעט צום
שטאָט־פרעזידענט גאָדלעווסקי וועגען דעם, אַז די
סאָציאַלע אָפּטיילונג ביי דער שטאָט־פערוואַלטונג
זאָל פאַרזאָרגען די פאַמיליעס פון די אומגעקומע־
נע בערקאָוויטש און זענדעל. דער שטאָט־פּרעזידענט
האָט געבעטען, אַז די אַלמנות זאָלען זיך
ווענדען צום לייטער פון דער סאָציאַלער הילפס־
אָפּטיילונג, וועלכער וועט שוין האָבען די געהע־
ריגע דירעקטיווען וועגען דעם ענין.

„אַרענדאַוואַניק" מאַכט שאַניאַווסקי'ן פאַר אַ משוגענעם.

דער בעקאַנטער „אַרענדאַזשניק", אַרומרעדענדיג די מאַנכאַגדיגע שיסעריי און פערנעהמענדיג זיך מיט דער פערזאָן פון „אומשולדיגען" שאַניאַווסקי, שרייבט:

„אין דער אויספאָרשונג וועגען דעם פערהאַל־
טענעם שאַניאַווסקי'ן, איז אריינגעטרעטען אַ וויכ־
טיגע ענדערונג. אין רעזולטאַט פון דער אַדורכ־
געפיהרטער אונטערזוכונג איז ענטשטאַנען אַ חשד,
אַז שאַניאַווסקי איז נישט פאַראַנטוואָרטליך פאַר
זיין טאַט. אין צוזאַמענהאַנג דערמיט ווערט ער איי־
בערגעשיקט אין שפיטאָל אויף אָבסערוואַציע. כדי
פעסטצושטעלען זיין גייסטיגען צושטאַנד. אויב עס
זאָל זיך אַרויסווייזען, אַז ער איז נישט פאַראַנט־
וואָרטליך פאַר זיינע מעשים, וועט ער איבערגע־
שיקט ווערען אין אַ שפיטאָל פאַר גייסטיג קראַנקע.

ברויט און פלייש — ביליגער געוואָרען

(א) נעכטען איז אין דער שטאָטישער סטאַראָס־
טווע פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ מיט'ן בעקער־צעך
וועגען פעסטשטעלען אַ נייעם צענניק אויף געבעקס.
עס איז אַדורכגעפיהרט געוואָרען אַ געוויסע קאַלקו־
לאַציע אויפ'ן יסוד פון וועלכער עס איז אויסגעאַרבייט
געוואָרען א נייער צעננ:ק:
געבייטעלט ברויט א קילאָ — 30 גראָשען, ראַזש
די ראָזינע נייע פרייזען זענען פערפליכטענד פון
די ראָזינע נייע פרייזן זענען פערפליכטענד פון
היינט, פרייטאָג, דעם 13 ד. ח.

(א) נעכטען איז אויך פאָרגעקומען אין דער סטאַ
ראָסטווע א קאָנפערענץ וועגען א נייעם צענניק אויף
פליישאַרטיקלען.

אין רעזולטאַט זענען בלויז רעדוצירט געוואָרען
די פרייזען פון רינדפליישען אויף — 10 גראָשען
א קילאָ.

דער נייער פרייז פעפליכטעט שוין פון היינט.

די פרייזען פון די איבעריגע פליישען און פלייש
אייסאָרטימענטען זענען נישט געענדערט געוואָרען.

טעאַטער
פילהאַרמאָניע
נאַרוטאָוויטשא 20
טעל. 213-84

גרעסטע
סענסאַציע!
ווילנער יודישע אָפּערעטן־טרופּע
נחמה, קאַדיש, חאַש
מיט'ן אנטייל פון גאַנצען ערשטקלאַסיגען אַנסאַמבל:
א. בלאַט. י. חאַש, פעטערמאַן, א. גראַדנער,
אידינא, קאַדיש, ש. קוטנער, א. ליפּאָווסקאַ,
נחמה, י. ביידווירט, ע. רייכער, מ. ראַביז,
ע. טאַפּעל א. א.

היינט פרייטאָג — 9 אָוונט
מאָרגען שבת — 4 נאָכמיטאָג און 9 אָוונט
זונטאָג, ד. 15 ד. ח. — 4 נאָכמיטאָג און 9 אָוונט
מאָנטאָג, ד. 16 ד. ח. — 9 אָוונט

ציגיינערין
(CYGANKA)

לעבענסבילד אין 3 אַקטען, 10 בילדער פון ב. קוטשער. רעזשי און כאָרעאָגראַפיע
ש. קוטנער. מוזיק, כאָר און אָרקעסטער־אַנס.: דוד בייגעלמאַן

בילדער:
1) ליבעס־סצענע, דינסט מיט'ן גבירישען זונדעלע.
2) ביי נאַכט די רייפערקע בלאַטע שפּילען קאָרטען.
3) אין האָטעל „בריסטאָל" אין וואַרשע.
4) אין אָטוואָצקער פענסיאָנאַט.
5) די בלאַטע פערשלעפּערן די ציגיינערין.
6) אין דער „מאַלינע" פון טשאַטשע רייזל.
7) אסתר קאַלב אַלס פּאַריזער טרעפערין.
8) פערשווערונג.
9) בעפאַלען די קניפּע או ראַטעווען רחל'צן.
10) גנב'ישע התונה

25 מאַן אויף דער ביהנע.
אָנפיהרונג: ב. אַסס.

אָריגינעלע 20 נומערן.
ריזען־ערפאָלג!

פון 1.09 גר. ביז 40

דינסטאָג, מיטוואָך, דאָנערשטאָג ווערט נישט געשפּילט צוליב די קאָנצערטען.

בילעטען צו בעקומען אין טעאַטער־קאַסס.

Ratujmy bezrobotnych od zimna i głodu. Ofiary pieniężne składać należy na Konto PKO Nr. 70.200 Pomoc Zimowa. Ofiary w naturze w miejscowym Komitecie.

פון דער קאַטאַן און טריקאָטאַזש=בראַנזשע

(א) די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען האָבען איצט אונטערגענומען שריט איבערצוריייזען דעם לוין־סכסוך פון די וואָזי גערופענע „אנשטאַפּערס" אין דער קאַטאַן־בראַנזשע — צום אַרבייטס־אינספּעק־טאָר, אויב דער סכסוך וועט פריהער נישט ער־לעדיגט ווערען אויף א פרידליכען אופן.

* * *

(א) נעכטען איז אין אַרבייטס־אינספּעקטאָריאַט פאָרגעקומען א קאָנפערענץ וועגען אונטערשרייבען אַן אָפּמאַך דורך די נישט־אָרגאַניזירטע טריקאָטאַזש פאַבריקאַנטען.

ווי מיר האָבען שוין געמאָלדען איז אָנהויב וואָך אויסגעבראָכען א שטרייק אין 43 קליינע טריקאָטאַזש פאַבריקלעך, די נישט־אָרגאַניזירטע אינהאַבער פון וועלכע עס האָבען נישט אונטערגעשריבען קיין קאָ־לעקטיווען אָפּמאַך און האָבען אנגעווענדעט בעדריי־טענד קלענערע לוינען, ווי די וואָס זענען פאַראויס־געזעהען אין דעם אָפּמאַך־טאַריף.

דער שטרייק בעהמט בסך הכל ארום 450 מאַן.

די נעכטיגע קאָנפערענץ האָט צו קיין רעזולטאַט נישט געבראַכט, מחמת דעם, וואָס די פאַבריקאַנטען האָבען געפאָדערט פאַר זיך ספּעציעלע הנחות.

נעכטען נאָך איז דעריבער פאָרגעקומען א פער־זאַמלונג פון די שטרייקענדע און עס איז בעשלאָסען געוואָרען, אַז אויב די ביז וואָך וועט דער קאָלעק־טיווער אָפּמאַך נישט אונטערגעשריבען ווערען — צו פּראָקלאַמירען א שטרייק אין דער גאַנצער טריקאָ־טאַזש־אינדוסטריע.

צו וועט אויסברעכען א שטרייק בעק

(א) ווי מיר האָבען שוין געמאָלדען איז אין משוגעים־הויז אין קאָכאַנובעק אויסגעבראָכען אַ סכ־סוך צוליב דעם, וואָס די אָנגעשטעלטע דאָרט פאָ־דערן אַ קאָלעקטיוען אָפּמאַך.

אַזוי ווי די דירעקציע האָט זיך אָפּגעזאָגט די פאָדערונג נאָכצוגעבען, איז פאָרגעקומען אַ פער־זאַמלונג פון די אָנגעשטעלטע, און עס איז בע־שלאָסען געוואָרען, אַז אויב ביז'ן 15 ד.ח. וועלען די שטרייט־פראַגען נישט ערלעדיגט ווערען, — וועט דעם 18־טען אויסברעכען אַ הונגער־שטרייק.

עס ווערט אינטערווענירט, אַז צו דעם זאָל נישט דערלאָזט ווערען.

אַפּטייקען.
היינטיגע נאַכט - דיזשורען

(א) היינט ביינאַכט דיזשורירען: ל. שטעפּעל (לימאַנאָווסקיעגאָ 37), ש. יאַנקעלעוויטש (אַלטער מאַרק 9), מ. סטאַניעלעוויטש (פּאָמאָרסקאַ 91), א. מאַרקאָווסקי זאַוואַדזקאַ 45), ב. גלוכאָווסקי (נאַרוטאָוויטשאַ 6), ס. האַמבורג (גלובנאַ 50), ל. פּאָווּזאָווסקי (פּעטריקאָווער 307).

עס ווערט געוואָרנט!

דער פאַלעסטינער אַמט וואָרענט פאַר אַ געוויסער שרה לאה גראָסמאַן, אַ יונג מיידעל, 17 יאָהר אַלט, געוואוינט אין לאָדז, גרוטקאַ (באַלוט) 5.

די דערמאָנטע אָפּעריירט פערשידענע יונגעלייט, וועלענדיג כלומרשט מיט זיי חתונה האָבען און צו־זאָגענדיג זיי מיטצונעהמען קיין ארץ־ישראל.

פערזאָנען, וועלכע וויסען עפּעס וועגען דער זאַך, ווערען געבעטען אין אייגענעם אינטערעס — זאָפאָרט צו מעלדען זיך אין היגען א"י־אַמט, שרודמיעסקאַ 29.

איבערגעפאָהרען אַ קינד

(אַ) אויף דער זגערזשער גאַס האָט אַן אויטאָ איבער־געפאָהרען דעם 2־יאָהריגען שמחה־מאָטעל זיסמאַן (פון זאַווישאַ 5). פאַגאָטאָוויע האָט דעם שטאַרק צוקאַליע־טשעטען קינד ערטיילט ערשטע הילף און אָפּגעפיהרט איהם צו די עלטערן.

דעם שאָפער, יאָסעל פּ־ביין פון לענטשיץ, האָט מען צוגעשטעלט אַ פּראָטאָקאָל פאַרן אומפאָרזיכטיגען פאָהרען.

Dr.
Wołkowyski
ציגעל=גאַס 11, טעל. 238-02
ספּעצ. פאַר טריפּער, סיפיליס און הויט־קראַנקה.
בעהאַנדלונג פון מענער־שוועכע
נעמט אָן פון 8—11 ביימאָג און 4—9 אָוונט

Doktór Z.
HENRYKOWSKI
ספּעציעל־אַרצט פאַר מענער - שוועכע, ווענערישע און הויט־קראַנקהייטען
טראַוגוטאַ 9, טעל. 262-98
נעמט אָן פון 8—1 און פון 5—9 אָוונט
זונטאָג פון 9 פריה ביז 12.30 מיטאָג
פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פּרייזען

פאַבריקס=סכסוכים

(א) אין דער פאַבריק פון דער פירמע העבלער (...ראָוסקאַ 23) איז ווידער אויסגעבראָכען א ...סוך צוליב די רעדוצירטע אַרבייטס־לוינען אויף ...ינע אַרטיקלען.

אויף דער אינטערווענץ פון די פּראָפעסיאָנעלע ...ריינען, איז אויף היינט בעשטימט געוואָרען ...אָנפערענץ אין אַרבייטס־אינספּעקטאָריאַט וועגען ...קווידירען די שטרייט־פראַגען.

* * *

(א) ווי מיר האָבען שוין געמאָלדען איז אויס־געבראָכען א סכסוך אין דער ערשטער זיידען־פאַר־... און אַפּרעטור אין רודע־פּאַביאַניץ, מחמת ... וואָס דאָרט זענען בעזייטיגט געוואָרען 2 אַר־... — אייגער פאַר שכרות און דער צווייטער ...פאַר, וואָס ער האָט זיך פאַר'ן שכור איינגע־שטעלט.

נעכטען איז דער סכסוך אויסגעגליכען געוואָ־רען אויף אַזאַ אופן. אַז דער שכור וועט נישט צו־ריקגענומען ווערען צו דער אַרבייט, און דער צווייטער וועט צוריקגענומען ווערען, אָבער נאָך א וואָך ...

אומגליקספאַלען

(א) אין הויף אויף: אָוואָמיעסקאַ גאַס 6 האָט ... איינגעליטשט און געפאַלען די 52־יאָהריגע ... שימשעוויטש. זי האָט זיך צובראָכען די רעכטע ...

* * *

(א) אויף דער זגערזשער גאַס איז, דורכגעהענ־דיג, געפאַלען די 42־יאָהריגע אסתר איצקאָוויטש (...פּילסודסקיעגאָ 20, און זיך צובראָכען אַ נאָז־...

אין ביידע פאַלען האָט אינטערווענירט פּאָגאָ־טאָוויע.

Dr. med.
HALTRECHT
ספּעציעל־אַרצט פאַר הויט,־געשלעכטס קראַנקהייטען און מענער־שוועכע
... זיך איבערגעצויגען פון פּעטריקאָווער 10 אויף
161 פּעטריקאָווער 161
טעל. 245-21
... אונבעמיטעלטע לעטשניצע־פּרייזען

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 149-07
ספּעציעל־אַרצט פאַר מענער - שוועכע־בע־הַאַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג
נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט.
זונטאָג פון 9—1 פאַרמיטאָג
פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פּרייזען

געפונען דאס פערשוואונדענע קינד

דאס פערברעכערישע דינסטמיידל האט מעז געכאפט מיט'ן קינד אין פאדעמביץ

בעכטען ארום 2 בייטאג האט זיך אין דער גאנצער שטאט פערשפרייט די ידיעה, אז די פאליציי האט געכאפט דאס דינסטמיידעל, וועלכע איז מאנטאג פערשוואונדען געווארען מיט דעם יודישען איין-יאהריגען מיידעל פון דעם פארפאלק גאלד-בערג אויף זגערזשער 59.

די ידיעה האט זיך ארויסגעוויזען פאר א ריכטיגע. אונזער מיטארבייטער איז איועק אויפ'ן ארט און האט צונויפגעזאמעלט פאלגענדע סענסאציא-נעלע פרטים וועגען דעם, ווי אזוי מ'האט געכאפט יאנינא מאטושאק, וועלכע האט אוועקגעפיהרט דאס קינד.

ס'ווייזט זיך ארויס, אז מ'האט די יאנינא מא-טושאק געכאפט אויף פאלגענדען אופן:

מיר האבן שוין איבערגעגעבן, אז מיטוואך אין אוונט איז צו גאלדבערג'ן געקומען א קריסט און ערקלערט, אז ער ווייס וואו דאס קינד געפינט זיך. ער האט וועגען קיין געלד נישט גערעדט, נאר ערקלערט אז נאכדעם ווי ער וועט דאס קינד צוריקברענגען, וועט ער רעדען וועגען בעלוינונג. די מענשען, וועלכע זענען געשטאנען פאר דער וואוינונג פון גאלדבערג'ן, האבען דעם מענש שוין בישט ארופגעלאזען פון הויף, און ווען ער איז ארויס אין גאס, האבען זיי אנגעוויזען אויף איהם דער פאליציי, וועלכע האט איהם פערהאלטען. ווי ס'האט זיך ארויסגעוויזען, איז דאס געווען א געוויסער באוויצקי.

דערווייל האט זיך מיט דער גאנצער געשיכטע פעראינטערעסירט א געוויסער מארקעוויטש פון זגערזשער 42, ביי וועמען די פרוי גאלדבערג האט אמאל געארבייט. מאר-קעוויטש איז אוועק צו יאנינא מאטושאק'ס א שוועס-טער, וועלכע דינט ביי בראקמאן, זגערזשער 36 און זיך נאכגעפרעגט אויף יאנינא'ן. די שוועסטער האט געגעבען א זעהר שלעכטע מיינונג, דערביי האט זי צוגעגעבען, אז דאס איינציגע ארט, וואו יאנינא קען זיך עווענטועל געפינען איז דאס דארף

יורעמבאוו, וואו ס'וואוינט יאנינא'ס א פעטער, מארטשין מאטושאק. ביי וועלכען יאנינא איז גע-ווען עטליכע חדשים. א חוץ דעם האט זי צוגעגעבן, אז יאנינא האט א חתן א געוויסען יוזעף סלאווסקי אין פאדעמביץ. מארקעוויטש האט דאס אלץ איי-בערגעגעבן דער פאליציי, וועלכע האט דעלעגירט א בעאמטען אין דארף יורעמבאוו. דער בעאמ-טער האט אויך מיטגענומען א פאטאגראפיע פון דעם קינד.

דער בעאמטער האט אפגעשטיגען אין פאדעמ ביץ און אריין אין פאליציי-פאסטערונעק.

דערווייל זענען אין דער פאליציי קיין פא-דעמביץ געקומען 2 קריסטליכע פרויען, וועלכע האבען ערקלערט, אז צו זיי איז געקומען יאנינא מאטושאק, וועלכע זיי האבען געקענט פון לאנג און געבעטען, אז זיי זאלען ביי איהר צונעהמען איהר קינד, ווייל זי קען עס נישט דערנעהרען. די קריסטליכע פרוי, וועלכע האט נישט קיין קינדער, האט בעשלאסען דאס קינד צוצונעהמען און יאנ-נינא איז אוועק.

דערווייל איז איהר די גאנצע געשיכטע אויס-געקומען פערדעכטיג און זי איז געקומען ראס דערציילען דער פאליציי. מ'האט באלד גע-ברענגט דאס קינד אין דער פאליציי און לויט דער פאטאגראפיע, וועלכער דער בעאמטער האט געהאט ביי זיך, האט מען באלד געזעהן, אז דאס איז דאס געזוכטע קינד פון גאלדבערג'ן.

די פאדעמביצער פאליציי האט דערווייל ארומגע-שיקט אויף אלע וועגען זוכען יאנינא מאטושאק, מ'האט זי באלד געכאפט אויפן וועג קיין אוניעיאוו.

באלד האט מען טעלעפאנירט קיין לאדז, אז דאס קינד איז געפונען געווארען און דער בעאמטער צו-זאמען מיט מאטושאק און דאס קינד זענען געקו-מען מיט אנ'אויטא צו פאהרען, צוערשט האט מען דער מוטער געוויזען דאס היטעלע און שערציקלע פון קינד, זי האט דאס באלד דערקענט און נע'חלש'ט, באלד דערויף האט מען דאס קינד איבערגעגעבן די דערפרייטע עלטערן.

מאטושאק איז אפגעפיהרט געווארען אין דער אויספארשונגס-פאליציי, וועלכע האט באלד אנגע-הויבען דעם פערהער, ציליב דער אויספארשונג קען מען נישט געבען קיין פרטים וועגען די ערקלע-רונגען פון יאנינא מאטושאק.

אויך נאוויצקי זיצט דערווייל אין ארעסט, כדי פעסטצושטעלען צי ער האט נישט געהאנדעלט בשותפות מיט דער מאטושאק.

די שמחה ביי גאלדבערג'ן אין שטוב איז אין לישער, עס זאמלען זיך דארט טויזענדער מענשען, דאס קינד איז געזונט און מונטער, נאר אביסעל א געשוואכט.

די געזעלשאפט „טאז" האט דעלעגירט צו גאלדבערג'ן א דאקטאר, וועלכער האט אונטערזוכט דאס קינד און ארויסגעגעבען די געהעריגע פעראר-דנונגען, אז דאס קינד זאל שנעל קומען צו זיך.

צום טויט פון ד"ר יהושע טאן ז"ל

קאנדאלענץ-דעפעשע פון קאנסול מאקס קאהן

צו דער פאמיליע פון פערשטארבענעם ד"ר יהושע טהאן ז"ל

אין צוזאמענהאנג מיט'ן פלוצלינגדיגען טויט פון ד"ר יהושע טהאן ז"ל האט קאנסול מאקס קאהן נעכ-טען ארויסגעשיקט קיין קראקא צו דער פעריתומ'טער פאמיליע פון גרויסען נפטר פאלגענדע קאנדאלענץ-דעפעשע:

„טיף גערירט צוליב'ן פריהצייטיגען טויט פונ'ם פיהרער פון פוילישען יודענטום, דעם אומערמידליכען קעמפער פאר א בעסערן מארגען פאר'ן יודישען פאלק, דעם גרויסען יודען, טיפען דענקער און גייסטרייכען שריפטשטעלער ראבינער ד"ר יהושע טהאן ז"ל, דריק איך אויס דער שווער-געטראפע-נער פאמיליע מיין אינניגסטען ביילייד.

קאנסול מאקס קאהן

דער טרויער אין „תרבות"

די ידיעה וועגען דער פטירה פון איינעם פון די גייסטרייכסטע ציוניסטישע פיהרער, איינעם פון די בעסטע רעפרעזענטאנטען פון דער העברעאישער יוסענשאפטליכער קולטור און פובליציסטיק, דעם מיטגרינדער און טעארעטיקער פון דער „תרבות"-בעוועגונג אין פוילען, ד"ר יהושע טהאן ז"ל, האט אין די היגע העברעאישע קרייזען געמאכט א דערדריקענדען רושם און ארויסגערופען אויפ-ריכטיגען טרויער.

דאנערשטאג האט די פערוואלטונג פון „תרבות" אפגעהאלטען א קורצע טרויער-זיצונג, אויף וועל-כער עס איז בעשלאסען געווארען ארויסצושיקען א מיטגעפיהל-דעפעשע צום צ.ק. פון דער ציוני-סטישער ארגאניזאציע אין קראקא. אויסער דעם איז בע-שלאסען געווארען איינצוארדענען שבת אין אוונט א טרויער-פערזאמלונג. אלס צייכען פון טרויער איז פעראָרדנט געווארען אויף די העברעאישע קור-

טרויער אין דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

דער טויט פון מיטגליד פון ציוניסטישען אק-ציאנס-קאמיטעט, ד"ר יהושע טהאן, האט אין אלע יודישע קרייזען ארויסגערופען א טיפען טרויער.

דער היגער ציוניסטישער קאמיטעט האט נעכ-

סען און קרייזען קורצע טרויער-רעדעס. מאנטאג קומט פאר א טרויער-זיצונג מיט דער בעטייליגונג פון אלע ציוניסטישע יוגנד-ארגאניזאציעס.

טען ארויסגעשיקט א דעפעשע קיין קראקא צו דער עקזעקוטיווע פון דער ציוניסטישער ארגא-ניזאציע אין מערב-גאליציען און שלעזיען אין וועל-כער ס'איז געזאגט, אז די לאדזשער ציוניסטישע ארגאניזאציע בעטייליגט זיך אין דעם טרויער צוליב'ן טויט פון גרויסען יוד און צי-וניסטישען מנהיג.

אין נאמען פון ציוניסטישען קאמיטעט האט זיך אין דער לויה בעטייליגט ה' מרדכי מרחיב.

צו דער לויה איז אויך ארויסגעפאהרען ה' מ. ברוידא.

Ratujmy bezrobotnych
od zimna i głodu.
Ofiary pieniężne składać należy na
Konto PKO Nr. 70.200 Pomoc Zimowa.
Ofiary w naturze
w miejscowym Komitecie.

פאר גרויסע שווינדלערייען

געוו. בוכהאלטער פון פינאנץ-אמטען פאר'ן געריכט

(א) נעכטען האט זיך אין קרייזגעריכט אנגע-הויבען דער פראצעס פון געוועזענעם בוכהאלטער פון 13 און 14 פינאנץ-אמט דעם 30-יאהריגען יוזעף טראטש, וועלכער ווערט בעשולדיגט אין בעגיין מאל-ווערזאציעס און אנמאכען, דערמיט היזק דער פינאנץ מאכט אויף צעהנדליגער טויזענדער זלאטעס.

זיינע שווינדלערישע שטיק זענען בעשטאנען דער עיקר אין דעם. וואס ער פלעגט דורך פערשידענע קאמבינאציעס ארויבערשרייבען סומען פון פערלער גענע שטייערן — לטובת די שטייער-צאהלער. עס איז קלאר, אז ער פלעגט עס נישט טון צוליב די „שיינע אויגען" פון די לעצטע.

וועגען זיינע מאכינאציעס האט מען זיך דער-וואוסט פון אנ'אנאנימען בריף, און דער גאנצער שווינדעל איז אויפגעדעקט געווארען דורך א ספע-ציעל דעלעגירטען אינספעקטאר וועלכער האט רע-ווידירט די ביכער.

היינט קומט פאר די פארטזעצונג פון פראצעס

KINO TEATR
MIRAŻ
Piotrkowska 16 [partly illegible]
היינט פרעמיערע!
גרויסער פילם פון גרויל און אונגעוועהנליכקייטען א. נ.:
ס'געהיימניש
פון דער שווארצער שטוב
אין דער הויפטראל:
BORYS KARLOFF
אויסערן פראגראם:
מעכטיגע דראמע פון שנאה און נקמה
פערגעסענע געזיכטער
אין דער הויפטראל:
H. MARSHALL

דער גורל פון אפרוי

(7 סענסאציאנעלער און שפאנענדער ראמאן

שפעט אין דער נאכט האט זיך דער עולם גענו-מען פונאנדערגיין. אלעקסאנדער איז דאן צוגעגאנ-גען צו זיין בעסטען פריינד ארנאלד פראנסוא און איהם אריינגעשושקעט אין אויער:

— דו בלייב דא. איך האב מיט דיר עפעס זעהר ווי כטיגעס צו ריידען.

ווען די צוויי פריינד זענען געבליבען אליין, האט אלעקסאנדער אנגעגאסען צוויי גלעזער שאמפאניער און זיך געווענדעט צו זיין חבר:

— טרינק!

זיי האבען ביידע אויסגעטרונקען. אלעקסאנדער איז א ווילע געזעסען טיף פערטראכט און נאכדעם טרויעריג א זאג געטאן:

— איך האב געמאכט א גוטע זאך פאר מיין פאר-טערלאנד און מיין אייגען לעבען האב איך פער-שפילט!

ארנאלד האט אין אנהויב נישט פערשטאנען, וואס זיין חבר מיינט. נאר ער האט זיך גענומען אנ-שטויסען:

— וואס מיינסטו? די דייטשען ווילען דאס דיר נישט פערגעבען און ווילען זיך מיט דיר אפרעכע-נען?

— ניין, נישט דאס! וואס פעלט דיר איין!

— וואס דען?

— איך האב צוליב דעם, וואס איך בין געווען פערנומען מיט מיין שפיאנאזש-ארבייט, פערנאכ-לעסיגט א געוויסע זאך, וואס אויב איך וועל דאס נישט גוט מאכען איז מיין לעבען פערפאלען.

— נו, רייד שוין! איך האב נישט אן צו פער-שטיין, וואס דו זאגסט.

— איך וועל אנהויבען פון אנהויב.

— הויב אן פונוואנען דו ווילסט, אבי זאג עפעס, וואס איך זאל פערשטיין!

— הער ארנאלד. דו ווייסט דאך אלץ וועגען מיין טרויעריגער ליבע מיט פרוי ראזע שאכטנער!

— יא.

— זי איז געשטארבען.

— איך ווייס.

— יונגטהייט פון דער וועלט אוועק! אכצעהן יאהר טעלעפט אין די גרעסטע יסורים און ליידען און איך בין אין אלץ שולדיג!

— וואס מיינסטו?

— איך וואלט איהר פון איהר נעדארפט אוועק נעהמען מיט אכצעהן יאהר צוריק און עס וואלט צו דעם אלעמען נישט געקומען.

— אבער איך געדענק דאך, ווי עס איז געווען: דיין פאזיציע אין לעבען איז דאן געווען א שוואכע. זי האט פון איהם קיין גט נישט געקאנט קריגען. שפעטער איז דאס קינד אויסגעוואקסען און זי האט מורא געהאט צו מאן עפעס צו, כדי נישט צו שאדן דעם קינד. און זי האבען זיך די אומשטענדען פער-דרייהט און די צייט איז דערווייל געגאנגען. איהר האט אלעמאל געמיינט, אז דאס לעבען אליין וועט אלץ אויסגלייכען.

— נארישקייטען! דאס לעבען גלייכט גארנישט אויס! דאס לעבען צערייסט די בעסטע מענשען אין זיינע מילשטיינער! אבער לאמיר אויפהערן פילאָ-זאפירען! דו ווייסט דאך אויך, אז דאס קינד איז מיינס.

— דארעס אונזער זאך איז אלעמאל געווען

דאס קינד. די לעצטע צייט פלעגט זי זיך ביי מיר נאר בעטען, אז אין פאל עפעס זאל מיט איהר פאר-סירען, זאל איך געדענקען, אז כ'בין דער פאטער פונם קינד און איך זאל דאס קינד אפהיטען פון אלדאס בייז.

— נו, אוודאי אזוי.

— הערסט ארנאלד. און א קינד איז דאס א ברילייאנט. שיין ווי די וועלט און קלוג ווי חשר טאג. איך פלעג אויף איהר קוקען פון דערווייטען. זי פלעגט אפט צו מיר ריידען און זי האט נישט געוואוסט, אז זי רעדט צו איהר אייגענעם פאטער!

— טראגיש!

— ווייסט ארנאלד, איך בין א מבין אויף מענ-שען און איך טרייב נישט איבער דערפאר, ווייל דאס איז מיין קינד. נאר איך זאג דיר, אז מיט א גוטער דערציהונג וואלט זי געקאנט אויסוואקסען א גרויסע פערזענליכקייט. איך זאג דיר: זי איז אויסער-געוועהנליך בעגאבט.

— נו, איך זעה, די האסט איהר זעהר שטארק ליב! אבער ווי אזוי קאנסטו איהר איצט אוועקנעה-מען פון איהם? אפיציעל לויט אלע דאקומענטען איז זי זיין קינד. זי דענקט, אז ער איז איהר טאטע און אין אזא שלעכטער אריינגעריסענע אין א קינדס קאפ און נשמה אזא צעטומלעניש וואלט געמיינט, פשוט הרג'ענען דאס קינד.

— איך וואלט איהר שוין אוועקגענומען, ווען איך ווייס, וואו זי איז!

— וואס מיינסטו?

אלעקסאנדער האט נישט געענטפערט. מ'האט געקאנט זעהן, אז ער וויל עפעס זאגען. נאר ס'איז איהם שווער צו ברענגען די ווערטער אויף די ליפען. ער האט גענומען נערוועז שפאנען הין און צוריק איבערן צימער. זיך געבייסען די נעגעל און אלץ ווייליג עפעס ארויסגעלאזט א פארוואורף צו זיך אליין. ער האט זיך ענדליך אוועקגעזעצט און מיט א טאן, וואס מ'זאגט אויס א שרעקליכען פסק-דין האט ער א זאג געטאן:

— ער און זי זענען פערשוואונדען, און איך אליין בין אין דעם שולדיג!

— איך פערשטיי נישט!

— הער זיך איין מיט קאפ! ווען אין האב גע-נומען מיין שפיאנאזש-ארבייט, האב איך זיך איהר אינטערעסען פערגעסען. לעצטע וואך בין איך ארונטערגעפאהרען קיין בערלין און האב זיך גע-מען נאכפרעגען, האב איך אויסגעפונען, אז זיי זע-נען פערשוואונדען אויף א זעהר געהיימנישפולען אופן. איך האב דאן גענומען מאן שפיאנאזש-ארבייט פאר זיך אליין. איך האב זיך גענומען נאכפרעגען ביי זיין פאמיליע און ביי זיינע בעקאנטע און די האבען מיר געזאגט, אז ער און זיין קינד זענען אוועק-געפאהרען קיין אמעריקא. מענשען אבער, וואס זענען געווען ביי דער שיף, מיט וועלכער ער איז אנגעקומען, זאגען, אז זיי האבען דאס קינד נישט געזעהן, און אז ער איז אפגעפאהרען אליין. און איך האב זיך נאכגעפרעגט ביי דער שיף-קאמפאניע און איך האב אויסגעפונען, אז ער האט יא גענומען צוויי שיפס-קארטען — פאר זיך און פאר'ן קינד.

— מען קאן נישט שטעלען אויף דעם, וואס מענשען זאגען. ער איז זיכער מיט איהר אוועקגעפאה-רען קיין אמעריקא.

— אבער עס איז דאך אויך מעגליך, אז ער האט געקויפט א שיפס-קארטע פאר איהר, כדי עפעס צו פערדעקען.... און געפאהרען איז ער טאקע אליין.

— צוליב וואס זאל ער טאן אזא זאך?

— איך האב אויסגעפונען, אז איינמאל, ווען ער האט זיך אנגע'שיכור'ט און נישט געוואוסט, וואס ער חוזר'ט, האט ער אויסגעשריגען, אז ער וועט פערקויפען צו ווייסע שקלאפען-הענדלער.

אלעקסאנדער האט ווייטער נישט געקאנט רע-דען. די אויגען זענען איהם פיכט געווארען און מיט א שטים פיל מיט טרעהרען האט ער געזאגט:

— אז דאס קומט מיר אויפן זינען פיהל איך, אז איך וועל משוגע ווערען.

— וואס רעדסטו? ביסט שיכור? צו וואס? דו ציילסט מיר עפעס א ראמאן?

— אין לעבען פאסירען זאכען, וואס דער גרעס-טער ראמאנען שרייבער קאן נישט אויסטראכטען.

(פארטזעצונג קומט)

טעאַטער "ROZMAITOŚCI„
ציגעל-גאַס 27, טעל. 112-25 דיר. ד. צעלמייסטער.

דאָס גרעסטע, וואָס אַמעריקאַ פערמאָגט!
די שטערן פון אַמעריקאַנער יודישן טעאַטער!

3-טע וואָך לוסי און מישאַ גערמאַן
אין זייער נייער פיעסע די לעצטע אַטראַקציע פון אַמעריקאַ!

אויספערקויפט!

דער ספּעציעל צוגעקליבענער אַרטיסטען-אַנסאַמבל
(לויט א. ב.)
וול. גאַדיס,
יעקב גרינשפּאַן,
דוד האַמבורגער,
שמחה וויינטרויב,
לאַלאַ יאַקובאָוויטש
באַשע ליבנאַלד,
העלאַ לוקסענבורג,
מאַקס סאַדאָווסקי,
דאָראַ רובינאַ,
טוביה ראָזענבערג,
אַרנאַלד ריבאַק
און דער בינע-מייסטער
בעני עפּשטיין.

היינט פרייטאָג, מאָרגן שבת,
זונטאָג, אָנפאַנג 9.15 אָוונט.
שבת און זונטאָג, 4.15 בייטאָג
ספּעציעל ביליגע פּרייזן!

יודען! געדענקט אייער חוב צו זעהן
„רחל'ס קינדער"
אין טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי"
בילעטן אין קאַסע פון טעאַטער.

רחל'ס קינדער
אָפּשפּיגלונג פון פאַמיליען-לעבן אין 3 אַקטן, 6 בילדער.
רחל'ס קינדער! איז שפּאַנענדער פון א ראָמאַן.
רחל'ס קינדער! מוזן אַלע קלאַסן טעאַטער-ליבהאָבער זעהן.
רחל'ס קינדער! איז דאָס חיוב, וואו מען וויינט און מען לאַכט.
רחל'ס קינדער! איז מאָדערן, רייך אין אויפפיהרונג.
רחל'ס קינדער! האָט דאָס רעכט צו שפּילן אין אַמעריקע. אויך אין איירעפּא
באַר לוסי און מישאַ גערמאַן

זאב זשאַבאָטינסקי געגעבן ערקלערונגען
אין אַ גרויסן רעפעראַט, וועגן זיין עוואַקואַציע-אויסדרוק

אין גאָלדענעם זאַל פון „גראַנד"-האָטעל איז [...]נגעאָרדענט געוואָרען א „געזעלשאַפטליך גלעז[...] טיי" דורך דער „נייער ציוניסטישער אָרגאַ[...]זאַציע".

קיין גרויסער עולם איז נישט געקומען הגם עס [...] געזען אָנגעמערקט דער אנטייל פון פּרעז. זאב [זשאַב]אָטינסקי. צווישן די פערזאַמעלטע האָבען זיך [...] אנגעזעהן די פראָפעסיאָנעלע אינטעליגענץ, [...] דאָקטוירים, אַדוואָקאַטען און דירעקטאָרען אין [...] איז אויך געזעסן דער בעריהמטער קינ[...] ארטור שיק.

דירעקטאָר י. ספּעקטאָר האָט געעפענט מיט אַ [...] אייבלייטונג-רעדע און דאָס וואָרט האָט בע[...] דער גאַסט זאב זשאַבאָטינסקי, וועלכער האָט [...] מאָל גערעדט רוסיש. זיין רעפעראַט האָט ארומ[...] א רייהע יודישע ענינים און אויך פראַגען [...] אינטערנאַציאָנאַלע" פּאָליטיק און ווי דער שטיי[...] איז, איז די הויפּט טעמא געווען די פראַגען וועגן אַנטיסעמיטיזם און ארץ-ישראל.

זשאַבאָטינסקי איז דאָ נישט געקומען מיט נייע [...] דעקונגען, אַלץ וואָס ער האָט געזאָגט, האָט גע[...] דעם ספּעציפיש זשאַבאָטינסקי כאַראַקטער, [...] האָט אָבער געגעבן א געלעגענהייט צו הערען [...] פּרעכטיגען רוסיש.

זיין רעפעראַט האָט ער אָנגעהויבען מיט'ן פּער[...] אַנטיסעמיטיזם אין דער גאַנצער וועלט [...] אָנגעוויזען אויף דער הויפּט-טרייבקראַפט פון [אַנ]טיסעמיטיזם — דאָס עקאָנאָמישע פּראָבלעם. די [...] עבטוויקלונג פון דער טעכניק, דערלאָזט [...] לעזען די אַרבייטסלאָזיגקייט, הגם דער קריזיס [...] דער רעוואָלטאַט איז — דאָס טרייבען [...] פון זייערע עקאָנאָמישע פּאָזיציעס.

זעהר ברייט האָט זשאַבאָטינסקי גערעדט וועגען [...] אָנגעווייטאָגטער יודישער עמיגראַצי ע- פּראַגע [...] אַנטיסעמיטען זאָרגען איצט שוין וועגען יודישער [עמ]יגראַציע, ער זעהט נישט קיין אַנדערען אויסוועג, [...] זיך, פאַר דער יודישער עמיגראַציע ווי [...] דעם וועג קיין ארץ-ישראל און עס וואונדערט [...] פאַר וואָס דאָס יודישע בירגערטום שטייט באַך [...] גילטיג צום ארץ ישראל' פּראָבלעם און ער [...] : אויף וועמען האָפט דאָס יודישע בירגער[טום] ? דער בונד האָפט אויף די סאָציאַליסטישע

פּ. פּ. ס. אָבער דאָס יודישע בירגערטום אויף וועמען וואַרט ? פאַר וואָס זעהט נישט דאָס יודישע בירגערטום וואָס עס טוט זיך אַרום זיי ?

דערביי ענטוויקעלט זשאַבאָטינסקי דאָס רעוויזיאָניסטישע פּראָגראַם פון לעזען דעם ארץ ישראל אויפבוי דורך יודען.

זשאַבאָטינסקי האָט אויך זיך אָפּגעשטעלט אויף זיין עוואַקואַציע - אויסדרוק, וואָס האָט ארויסגערופען אַזאַ גרויסען שטורם און אויפרעגונג. ער האַלט, אַז מען האָט איהם שלעכט פערשטאַנען. עוואַקואַציע הייסט נישט. זאָגט ער, ארויסטרייבען, נאָר איבערשטעלען, איבערפיהרען אויף אַ צווייטען אָרט, פון א נישט - בעקוועם. אָדער געפעהרליך אָרט — אויף אַ בעסער און זיכער אָרט, זיין עוואַקואַציע - כוונה איז נישט געמיינט צו טרייבען, נאָר רעגולירען די

עמיגראַציע, וואָס ווערט אויפגעצווינגען דורך פערשידענע אומשטענדען. ער איז פונדעסטוועגען מודה, אַז עס איז מעגליך אַז דער אויסדרוק עוואַקואַציע געהערט אויף דעם אַרט צו די נישט-געלונגענע אויסדרוקען. זיין כוונה איז אָבער נישט קיין שלעכטע. נאָר מען טייטשט עס שלעכט אויס.

זשאַבאָטינסקי האָט אויך אָפּגעוואָרפען די פאַרוואורפען אויף זיין אַדרעס וועגען פאַשיזם. פונקט אַזוי ווי ער האָט פיינד — האָט ער געזאָגט — דעם דיקטאַטאָרישען באָלשעוויזם, האָט ער אויך פיינד דעם דיקטאַטאָרישען פאַשיזם.

נאָכ'ן רעפעראַט האָט זיך ענטוויקעלט אַ דיסקוסיע איבער רעוויזיאָניסטישער טאַקטיק. אין דער דיסקוסיע האָבען זיך באַטייליגט : ד"ר פעלדמאַן, דיר. ספּעקטאָר, דיר. סאָלאָויעי און אַדוו. בערקאָל.

אויף די בעריהרטע פראַגען האָט זשאַבאָטינסקי צום סוף געענטפערט.

HENRYK PFEFFER Piotrkowska 113 LIKWIDACJA!
Wyprzedaż za BEZCEN!

צו דער היינטיגער אַלגעמיינער פערזאַמלונג פון „החלוץ הכלל-ציוני"

דער „החלוץ-הכלל-ציוני" אין לאָדז האָט זיך דורך זיין 12-יעהריגער עקזיסטענץ און טעטיגקייט געשאַפען אַ בכבודיג אָרט צווישען די ציוניסטישע יוגענד-אָרגאַניזאַציעס.

דורך דער גאַנצער צייט פון איהר עקזיסטענץ האָט די אָרגאַניזאַציע בעוויזען צו ערציהען אַ מחנה פליכט-בעוואוסטזיניגע חברים, דורכגעדרונגענע מיט'ן זעלבסטפּעוואוסטזיין צו ווענדען זייער אויפמערקזאַמקייט אויף אַלע לעבענס-פּראָבלעמען. וואָס דרינגען אַרויס פון דער ארץ-ישראל ווירקליכקייט.

אין די ד' אמות פון חלוצישען לאָקאַל האָט זיך געשאַפען אַ שול פאַר יוגענדליכע, וועלכע האָבען שטודירט דעם ציוניסטישען געדאַנק, בעמיהט זיך אויפצורייסען מיט אַלעם, וואָס איז דעסטרוקטיוו און נוצלאָז און בעהעפטען זיך מיט'ן גאולה-געדאַנק פון יודישען פאָלק און בעניויאונג פון יודישען לעבען.

די לעצטע פעראייניגונג מיט'ן „הנוער הציוני" שאַפט ברייטע מעגליכקייטען פאַר וויטערדיגע, פּראַקטישע אַרבייט און פאַר דער קאָאָרדינירונג פון דער אַלגעמיין ציוניסטישער יוגענד אין לאָדז

אין דער איצטיגער שווערער צייט פאַרן יודישען פאָלק אין אַלע גלות-לענדער, לאַסטען גרויסע אויפגאַבען אויף דער אַלגעמיין - ציוניסטישער יוגענד און עס איז דעריבער נויטיג געווען צו שאַפען אַ פעראייניגטען, אָרגאַניזירטען כח, וועלכער וועט מיט געאייניגטע כוחות צוטרעטען צו דער פערפעסטיגונג און צעמענטירונג פון ביידע אָרגאַניזאַציעס.

די היינטיגע אַלגעמיינע פערזאַמלונג וועט זיך דאַרפען ערנסט פערטראַכטען איבער די אַלע אויפגאַבען, וועלכע לאַסטען אויף איהר און בילדען דעם כח צו אַ ווייטערדיגער פרוכטבאַרער טעטיגקייט.

י. פ.

דאָס ביוראָ פון יודישען וועלט-קאָנגרעס שוין טעטיג

נעכטען אָוועגד איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פונם פרעזידיום פון קאָמיטעט פון יודישען וועלט-קאָנגרעס. ד"ר א. מאַרטאַקאָווער האָט רעפערירט וועגען די וויכטיגע אויפגאַבען, וואָס עס שטעהט פאַר אין צוזאַמענהאַנג מיט דער געשאַפענער לאַגע. עס איז נויטיג תיכף צוצוטרעטען צו דער אויספיהרונגס-אַרבייט, וועלכע עס איז אָנגעצייכנט געוואָרען. די קאָאָרדינאַציע און קאָנסאָלידאַציע פון דיעקאָנאָמישע ווירטשאַפליכע אָרגאַניזאַציעס, סאָציאַלע הילפס - אַרבייט, די פּראָדוקטיוואַציע און אומשיכטונג פון די אַרויסגעשטויסענע יודען פון זייערע פרנסה-צווייגען. די פּראָפּאַגאַנדע אַריינצוברענגען יודישע אַרבייטער אין די פאַבריקען, דאָס שאַפען פון אַ סיסטעמאַטיש ביוראָ פאַר לאָדז און אומגעגנד, דאָס אַלעס פאָדערט תיכף צו אָרגאַניזירען דאָס ביוראָ און אָנהויבען די אייגענטליכע אַרבייט. נאָך אַ דיסקוסיע, אין וועלכען עס האָבען זיך בעטייליגט די ח"ח: י. מ. ביאַלער, פּרעזעס יאַשונסקי, נ. וועגמייסטער, ל. לעווין און גרשון ליכטענשטיין ווערט בעשלאָסען שוין דעם זונטאָג צו עפענען דאָס ביוראָ פון יודישען וועלט-קאָנגרעס, צו רופען אין די נאָהענטסטע טעג אַ קאָנפערענץ פון די ווירטשאַפטליכע אָרגאַניזאַציעס, נאָך צו קומען די נויטדרונג פון די פלוישער אַרבייטער, וועלכע האָבען זיך געוואָנדען נאָך הילף אין צוזאַמענהאַנג מיטן שחיטה-געזעץ.

אַ משפּט איבערן העברעאישען לעזער אין „תרבות"

אַ גרויסען אינטערעס צווישען די העברעאישע קרייזען אין אונזער שטאָט האָט ארויסגערופען דער עפענטליכער משפּט איבער דעם העברעאישען לעזער, וועלכער קומט פאָר שבת אין „תרבות". אין דעם אינטערעסאַנטען אָוועגד נעמען אָנטייל די ח"ח: ד"ר ח. בערלאַס, אַדוו. ש. געליבטער, מגר. י. חלודיעוו טש, נ. סאַור, ש. קאַרפּאָווסקאַ, י ראָזענצווייג, י. בראָווערמאַן א. אַ.

דער אָוועגד, וועלכער קומט פאַר דאָס ערשטע מאָל אין לאָדז, איז איינגעאָרדענט לויט'ן מוסטער פון די עפענטליכע משפּטים איבער פערשידענע פּראָבלעמען אין „אהל שם" אין תל-אביב.

פאָרלעזונג פון דר. ה. קנאַפּינג

מאָרגען, שבת 8.30 אין אָוועגד קומט פאָר אין „דת ועבודה" קיליגסקיעגאָ 19) אַ פאָרלעזונג פון ד"ר ח. קנאַפּינג א. ט. „העלאַס, רוב אוז יודאַ".

ביי די יודישע קאָמבאַטאַנטען

זונטאָג קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל אַ מוזיקאַלישער טאַנץ-אָוועגד.

לערנט זיך א פאַך!
אויף די פּראָפעסיאָנעלע לערן-וואַרשטאַטען פון דער געזעלשאַפט „אָרט" ווערען אָנגענומען איינשרייבונגען ביי פאָלגענדע פאַכען:
1. מעכאַנישע טריקאָטאַזש-אַרבייט.
2. מעכאַ[...]ע זאָקען-אַרבייט.
3. מעכאַנישע וועבעריי.
4. מעכאַניש שפּולען.
5. כוויטער-שטריקעריי.
6. הענטשקע-שטריקעריי.
7. פרויען-שניידע[...] מיט צושניידען.
8. וועש-נייהען מיט צושניידען.
9. גאַר[...]יש מיט צושניידען.
10. אָנדולאַציע. 11. מאַ[...]
געזעלש. „אָרט", וואָלטשאַנסקא 27.

דאָס נייע בוך
זי שפּילט ווייטער
פיעסע אין 3 אַקטען, 4 בילדער
— פון —
ח. י. בזשוסטאָווסקי
צו באַקומען אין דער אַדמיניסטר.
פון „נייעם פאָלקסבלאַט",
פּיעטריקאָווער 21.

מעלדונגען

פון „החלוץ — הכלל — ציוני" וואָלטשאַנסקא 38.

היינט, פרייטאָג, דעם 13 נאָוועמבער פּינקטליך 8 אַ זייגער אָוועגד קומט פאָר די ערעפנונג פון דער אַלגעמיינער פערזאַמלונג. מיט א רעפעראַט פון ח' אַדוו. ז. שטרויך א.ד.ט. די אויפגאַבען פון דער ציוניסטישער יוגענד. אַלע חברים ווערען אויפגעפאָדערט פּינקטליך צו קומען.

שבת און זונטאָג — דער המשך פון דער אַלגעמיינער פערזאַמלונג.

אכטונג, חברים פאָלקיסטען און סימפּאַטיקער.

אויפן היינטיגען חברישען שמועס וועט האַלטען א רעפעראַט דר. יוסף פינקעל, א.ד.ט. „שווינדזוכט ביי יודען" אָנהויב פּינקטליך 7 אָוועגד אין לאָקאַל פון דער האַנדווערקער-עקספּאָזיטור, פּעטריקאָווער 45. דער ראַט.

הסתדרות „השומר הדתי" זכורניא 63

פרייטאָג-צו-נאַכטס פּונקט 8 אַ זייגער קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל אַ קאָלעקטיווער רעפעראַט א. ד. ט. „דער וועג פון דער רעליגיעז - נאַציאָנאַלער יוגענד" רעפעראַטען : די ח"ח: מאיר שלום רובין, יצחק זאַבאַראַש, ליובעל וויינגאַט און משה כמעלניצקי. חברים און סימפּאַטיקער ווערען געבעטען צו קומען!

תנועת „אחדות ישראל" בלודז פּילסודסקיעגאַ 66

פרייטאָג דעם 13 ד. מ. פ' תולדות קומט פאָר אין צוזאַמענהאַנג מיט דער „קרי יול-חי" אַקציע אין לאָדז אַ רעפעראַט פון רעד. נ. מיכלין פון ריגע א. ד. ט. „די נייע ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע" נ. צ. אָ. און איהר 10 יאָהר פּלאַן". שבת אַ זייגער 2.30 נ. מ. אַ רעפעראַט א. ד. ט. „אחדות ישראל און איהרע אויפגאַבען פון פזרעם יעקב חערץ א. אַ.

מוצש"ק 8.30 אַ דרינגענדע חברים-פערזאַמלונג.

תרבות סניף לודז

1) במוצאי שבת 14 נאָוו. ב' 8 בערב תתקיים אספת-אבל לזכרו של הד"ר י. טהאָן ז"ל.

2) במוצאי 14 נאָוו. ב' 8.45 בערב יתקיים משפט ספרותי על הקורא העברי בהשתתפות טובי המרצים בלודז.

3) הנאָרגנו עבר החוגים לספריות עברית ולקורות ישראל, הרשמות עוד מתקבלות

4) הספריה העברית ע"ש הד"ר י. נ. שמחוני פתוחה בכל יום א' ג' ה' וז' מ 7 עד 9 בערב.

5) אולם הקריאה פתוח בכל ערב מ 8 עד 9 בערב.

6) מתקבלות הרשמות לשעורי הערב לעברית, התשלום מינימלי.

Dr. med.
Sadokierski
כירורג פון צייהן און יאַסלעס
האָט זיך איבערגעציגען אויף
Piotrkowska 56, tel. 129-77.

Dr. med. H. LUBICZ
ספּעציאַליסט פאַר הויט. ווענערישע
און געשלעכטס-קראַנקהייטען
האָט זיך איבערגעצויגען
פון ציגעל-גאַס 7 אויף
69 פּיל־וודסקיעגאָ 69
(רוג נאַרוטאָוויטשאַ) טעל. 141-32

Dr. REICHER
פּאָלודניאָוואַ 28, טעל. 201-93
ספּעציאַליסט
פאַר מענער · שוועכע · בעהאַנדלונג
סעקסועלע בעראַטונגען ד׳ פּסיכאָ · אַנאַליז
נעמט אָן פון 8—11 און 5—8 אָוועגד.
זונטאָג און חגאות פון 9—12

Casino
אָנהייב 4, 6, 8 און 10 אָוועגד
היינט
צום לעצטען מאָל!
Meyerling
די פּרייזן זענען בעדייטענד פערקלענערט!
אויף אַלע סעאַנסען פון
1.09 זל.

די נאהענסטע קאנצערטע

דינסטאג, ד. 17 נאוועמבער ד. י. 8.30 אוונט קאנצערט פון פיאנא-
מענאלען פיאניסט פון וועלט-רוהם
SHURA CHERKASSKY
בעדייטענדסטער שילער פון מייסטער JóZEF HOFMAN
בילעטען צום פרייז פון 1 זל. ביז 6 זל.

דאנערשטאג, 19/XI 8.30 אוו. איינציגער קאנצערט פון דער האלענדישער זינגעריי
Liesbet SANDERS
אין אינטערנאצ. רעפערטואר.
בילעטען פון 1 זל. ביז 6 זל.

מיטוואך, דעם 18 נאוועמבער, 830 אוונט נאר איין גאסט-אויפטריט פון „י״י. אקאדעמייזער ארטיסטישער אנסאמבל פון ווילנא
„PICCOLO“
אין אריגינעלען פראגראם
בילעטען פון 75 גר. ביז 4 זל.
אויף די אלע דאזיגע אימפרעזעס פערקויפט שוין די קאסע בילעטען

זאל
„פילהארמאניע“
טעל. 213-84.

טעאטער, מוזיק און פערוויילונג
(קאמוניקאטען)

צו די גאסטשפילען פון לוסי און מישא גערמאן

שוין די דריטע וואך גאסטראלירען מיט׳ן גרעסטען מאטעריעלען און מאראלישען ערפאלג אין היגען טעאטער

„ראזמאטאששי“ די באליבטע אמעריקאנער קינסטלער לוסי און מישא גערמאן.

די דאזיגע בעריהמטע ארטיסטען האבען זיך קונה שם געווען ביי אונז אין לאדז מיט 3 יאהר צוריק מיט זייער הערליכער אויפפיהרונג פון „מאמע און שוויגער“.

געדענקען מיר דאך נאך ווי רוישיג עס איז דעמאלס געווען זייער דערפאלג.

אזוי איז אויך איצט ביי דער איצטיגער מאדערנער אויפפיהרונג „רחל׳ס קינדער“. די פיעסע איז שוין פון די קינסטלער געשפילט געווארען אין דער גאנצער וועלט ביי אויסערגעוועהנליכען דערפאלג.

אויך לאדז פערשטעהט אפצושאצען דאס געניאלע שפילען פון לוסי גערמאן, וועלכע איז ביי דער היינטיגער צייט די איינציגע און גרעסטע אקטריסע אין איהר זשאנער און יעדען אוונט איז דאס טעאטער פול און גאנצע רייהען מענשען קויפען בילעטען פון פריהער שוין כדי זיך צו שאפען א זיכערקייט. אז זיי וועלען האבען די מעגליכקייט צו בעוואונדערן לוסי און מישא גערמאן מיט זייער ערשטקלאסיגען קינסטלער-אנסאמבל אין דער נייער גרויסער ביהנע-שאפונג „רחל׳ס קינדער“, וועלכע פערמאגט א רייכען, נישט אלטעגליכען אינהאלט און פרעכטיגע סיטואציעס. וועלכע זענען באמת א נחת פארן צושויער אין יעדען פונט.

„די ציגיינערין“ פון ב. קוטשער אין פילהארמאניע

די ווילנער אפערעטע - טרופע מיט נחמה, קאדיש. חאש אונטער דער רעזשי פון שלמה קוטנער, האט אוועקגעשטעלט די קאנסטרוקטיווע פארשטעלונג „די ציגיינערין“ פון ב. קוטשער.

דימיפען, דאס לעבען פון א גאנץ אנדערער געזעלשאפט, ווי מיר זענען געוואוינט צו זעהן אין טאג-טעגליכען לעבען — זענען זעהר אינטערעסאנט — און דאס האלט דעם צושויער אין שפאנונג.

„די ציגיינערין“ פערמאגט אויך מוזיק פון דוד בייגעלמאן ספעציעל געשריבען פאר דער פיעסע — וואס קאן בעפרידיגען יעדען מוזיק-ליבהאבער.

שלמה קוטנער — האט אויך זעהר פיל אכט געלעגט אויף דער כארעאגראפישער זייט און דעריבער איז די פארשטעלונג זעהר פארביג און פערשידענארטיג.

די ראלען זענען ערשטקלאסיג פערטיילט און אויסגעפיהרט דורכ׳ן גאנצען אנסאמבל און דורך ספעציעל אנגאזשירטע אקטיארען, כאר טב ען און מיטארבייטער.

„די ציגיינערין“ ווערט געשפילט היינט פרייטאג 9 אוונט, מארגען שבת 4 נ. מ. און 9 אוונט ווי אויך זונטאג 4 נ. מ. און 9 אוונט.

אלע ווי איינער טרעפען זיך היינטיגען פרייטאג, שבת אין פילהארמאניע.

קאנצערט פון דער האלענדישער זינגערין ליסבעט סאנדערס

דאנערשטאג, דעם 19-טען נאוועמבער ד. י. 8.30 אוונט קומט פאר אין זאל פילהארמאניע אן׳איין-איינציגער קאנצערט פון דער בערימטער האלענדישער זינגערין ליסבעט סאנדערס, וועלכע וועט אויפפיהרען לידלעך אין די שפראכען: פראנצויזיש, ענגליש, דייטש האלענדיש און יודיש.

ראדיא - פראגראם

פרייטאג, דעם 13-טען נאוועמבער

6.33 — גימנאסטיק. 6.50 — מוזיק (פליטען) 7.15 — ידיעות. 7.35 — מוזיק (פליטען), 8.00 — אודיציע פאר שולען. 11.00 — אודיציע פאר שולען. 11.57 — צייט-סיגנאל. 12.03 — מוזיק (פליטען), 12.40 — „ווי אזוי דארף מען הייצען אוווענס“ — שמועס. 12.50 — ידיעות. 1.00 — לייכטע מוזיק און לידלעך (פליטען). 2.57 — לאדזער בערזע. 3.00 — ווארשאפטליכע ידיעות. 3.15 — רעקלאמע קאנצערט, 3.45 — מוזיק (פליטען), 4.15 — שמועס מיט קראנקע. 4.30 — אינסטרומענטען רעוויע. 5.00 פעליעטאן. 5.15 — סאליסטען-קאנצערט, 6.00 — אקטועלער שמועס, 6.10 — ספארט-ידיעות. 6.20 — טראנסמיסיע פון דער צוקער-ניע „זשעמיאנסקא“ אין לאדז. 6.50 — פאפולערע שמועס, 7.20 — אודיציע. 7.45 — פראגמענטען פון אפערעס. 8,00 — סימפאנישער קאנצערט פון דער ווארשאווער פילהארמאניע, 10.30 — פרעהליכער סקעטש 10.45 — טאנצמוזיק.

שבת, דעם 14-טען נאוועמבער.

6.33 — גימנאסטיק. 6.50 — מוזיק (פליטען) 7.15 — ידיעות. 7.35 — מוזיק (פליטען). 8.00 — אודיציע פאר שולען. 1.30 — לידער, 11.57 — צייט-סיגנאל 12.03 — ידיעות. 2.30 — פרעהליכע אודיציע פאר קינדער. 3.00 — ווירטשאפטליכע ידיעות. 3.15 — רעקלאמע קאנצערט, 3.40 — פילם-מעלאדיעס (פליטען) 4.00 — טאנץ-מוזיק פון פליטען 4.15 — פראנצויזיש אפערעטקעס. 5.00 — קאנצערט. 6.00 — אקטועלער שמועס, 6.10 — ספארט-ידיעות 6.20 — פליטען. 6.50 — אקטועלער שמועס. 7,00 — אודיציע פאר פאלאקען אין אויסלאנד. 7.30 — פוילישע מוזיק, 8.30 — ליטערארישע נייעס. 8.45 — אוונט ידיעות. 8,55 — אקטועלער שמועס. 9.00 — וואלענטשעל-קאנצערט. 9,30 — קאנצערט (פון לעמבערג). 10.30 — „קאנצערט זשעשען“

פערטרעטונג פון ד. פ.
Jos. J. LEINKAUF, A. G. WIEN
פיהרט אויס איבערציהונגען אין דער שטאט און אויסער דער שטאט אין אייגענע מעבעל-וואגאנען.
די בעסטע בעדינגונגען.

איבערציהונגען און עקספעדיציעס נאך
ארץ-ישראל
אין געזאמעלטע וואגאנען ערלעדיגט
שנעל און פינקטליך צו מעסיגע פרייזען
„POLSKI LLOYD“
Sp. Akc. oddział w ŁODZI, Narutowicza 13 tel. centrala 250-15.
Palestine Shipping Co. Ltd.
Palestine and Egypt Lloyd Ltd.
פערטרעטונג

Ogłoszenie.

Zarząd Miejski w Łodzi niniejszym ogłasza przetarg ograniczony na wydzierżawienie w parkach i skwerach miejskich miejsc dla dokonywania ręcznych zdjęć fotograficznych w ciągu 1937 r. kalendarzowego. Miejsca takie znajdują się: 3 — w parku im. ks. J. Poniatowskiego (dla jednej osoby), 1 — w parku im. H. Sienkiewicza, 1 — w parku im. St. Staszica, 1 — w parku Źródliska, 1 — na skwerze Kolejowym oraz 1 — na skwerze przy placu gen. Dąbrowskiego.

Bliższe warunki przetargu otrzymać można w biurze Wydziału Plantacyj (ul. Żeromskiego Nr. 117 — park im. ks. Poniatowskiego, w godzinach urzędowych. —

Łódź, dnia 13 XI. 1936 r.

Zarząd Miejski w Łodzi.

Przetarg.

Zarząd Miejski w Łodzi ogłasza publiczny przetarg na wykonanie parkanu żelbetonowego okalającego boisko Ł. K. S. od strony ul. Karolewskiej.

Oferty pisemne, odpowiadające treści kosztorysu ślepego, należy składać w Zarządzie Miejskim, Plac Wolności nr. 14, III piętro, w pokoju nr. 44, do dnia 16.XI 1936 roku do godz. 11 rano, w kopercie należycie zamkniętej i zalakowanej, z napisem (wymienić roboty).

Szczegółowe informacje oraz ślepy kosztorys z warunkami przetargu otrzymać można w Wydziale Technicznym, Plac Wolności 14, II piętro, w pokoju nr. 25. Otwarcie ofert nastąpi w tym samym dniu o godz. 12 w południe.

Wadium przetargowe zgodnie z przepisami w wysokości 240 zł. należy złożyć w kasie Zarządu Miejskiego, zaś kwit dołączyć do oferty.

Łódź, dnia 13 XI 1936 r.

Zarząd Miejski w Łodzi.

Skład zoologiczny
L. FOLKMAN
Łódź, ul. Andrzeja 7
(przy Piotrkowskiej) tel. 124-76
עמפפעהלט: הינט און ראסאווע קעץ, האַרצער-קאנאַרקעס פון 10 זל. און נאטירליכע און געפאַרבטע שטיינער, מכשירים צו באדען פייגעל, מארפעס, פאפוגייען און פאפוגייטשקעס, פייגעל און עקזאטישע פישלעך, ספעציעלע לעבעדיגע און רויה פאר פישלעך, אקוואריומס און טעראריומס און וויוועריומס, שלאנגען א. ז. וו. נאטירליכע קאנארקעס און פאפוגייטשקעס, טויבען, ראסאווע דרגס, אייערלעך פון ראסאווע הינער, מיטלען, פראשקעס - פלים לקעס, נעצען חערים פאר פייגעל און הינט, פלעלעך פאר הינט און פאכמענישע קאנערקעס אוי פאזשוקעס. ס׳ווערט אנגענומען אלערליי פייגעל א. ז. וו. צו אויסלערנען.
גרויסער אויסוואהל פון מכשירים צו פיש-פאנגען.
מעסיגע פרייזען! פאכמענישע בעדינונג

Założona w roku 1891.
Lecznica dla Zwierząt
Mag. Wet. H. WARRIKOFFA
ul. Kopernika 22, tel. 172-07

ODDZIAŁY: wewnętrzny i chirurgiczny.
SZCZEPIENIA psów i koni.
STRZYŻENIE psów i koni, kąpiele dla psów!
KUCIE KONI, nitowanie kopyt.
Przyjęcia w przychodni od 8—1 i od 3—6
Członkowie Tow. Opieki nad Zwierzętami ulgowe ceny

בעקומען אויסצייכנוגען און א גאלדענעם מעדאל אויף די אויסשטעלונגען אין די גרעסטע שטעדט פון אייראפע און אין תל-אביב (ארץ ישראל)

פארקויפט אין אלע אפטייקען, אפטייק-סקלאדען און פארפומעריעס.
Fabr. Chem. - Kosm.
„Pharmachemja“, Bydgoszcz.

„TRETORN“

KALOSZE
H. BOY i S-ka
Łódź, PIOTRKOWSKA 154

פערשפרייט
דעם נייעם
פאלקסבלאט

לאקאלען אויך געוועלבען
צוזאמען מיט א וואוינונג, קעלער אין איינער-קאסטענס געאייגנעט אויף א איינלאגער, אוואצערניע א.ז.וו. צו מעלדען 11 ליסטאפאדא 67 ביים וועכטער (נעבענאיבער די קאזארמעס).

הרב יוחנן ליפשיץ
חתן הרה״ג משה מנחם סג״ל שליט״א
וואוינט איצט
נארוטאוויטשא 32 טעלעפאן 131-29

פעלצווארעס
לויט די נייעסטע מאדעס און אויך אומארבייטונגען
פיהרט אויס אטבילדונגען די קירזשנער-פראצאוניע
M. U. BINDER, Andrzeja 25 פראנט-געוועלב

אכטונג אכטונג
100-טער מענשען
האבען זיך שוין איבערצייגט, אז די בעסטע היגיענישע טאפטשאנעס, מאזעטקעס און מאטראצען
ווי אויך פערשידענע טאפעציר-ארבייט זענען נאר צו בעקומען אין דער 1-טער לאדזער ווערקשטאט פון אויסגעבעסערטע היגיענישע טאפטשאנען און מאטראצען
„ZURMA“ א. ס.
אינה. ל. מרוז
Łódź, Cegielniana 58
telefon 178-21.
סאליד ע און פינקטליכע אויספיהרונג!

די בילינסטע קוועלע פון אלערליי
ניי = מאשינען,
טיילען, נאדלען אז״וו איז ביי
Skład maszyn do szycia
Singer i Lachman
Łódź, Zydowska 2,
telefon 246-73.

וויכטיג פאר פאבריקאנטען
און האנדווערקער
שוויינגונגען, מאשינען-טיילען
און רעפעראטורען
פיהרט אויס ביליג
די מעכאנישע שלאסערײ
י. רעדער
ליסטאפאדא 11/13
(רוג זאכאדניא)

וויכטיג פאר אלע!
מיטען-עטיקעטען, מאט-ביכער, ברויט-עטיקעטען, טריקאט-עטיקעטען, שטרימפ באנדערלע און רווימאריזשען, פריסבונגען, ראכנונגען, יעלנונגען, טעאטער-אנדראגעס, חתונה-קארטען, זערע, עטיקעטען,
מיט די מאדערנסטע שריפט
עמפפעהלט
די שנעל-דרוקעריי
בראמבערג
לאדז, צעגעלניאנא 8 טעל. 255-09

Doktór
A. S. TENENBAUM
אינערליכע קראנקהייטען
(ספעציעל לונגען)
צוריקגעקעהרט
Piotrkowska 109
tel. 220-25.

רעטשניצע
פאר וועבערישע-קראנקע
מאגען · שוועכע און הויט-קראנקהייטען
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
פיעטריקאווער 45
טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אוונט.
פרויען און קינדער נעמט אן א פרוידאקטא פון 11-1 און פון 5-7 אוונט.
א בעראטונג 3 זל.

Dr. med.
J. GOLDBERG
ספעציאליסט פאר אויגען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Śródmiejska 20, tel. 186-13.
נעמט אן פון 11-1 און פון 7-8 אוונט

גען. „Praca“
וואולטשאנסקא 21
נעמט אן איינשרייבונגען אויף קורס פון קראוועטען-מאכעריי, העמטשקעס מאכען, שידעלקעווען און דרוטען. די קאנצעלאריע איז טעטיק פון 9—1 און פון 3—7 נאכם.

DR.
H. GUTSTADT
אקושער-גינעקאלאג
וואוינט יעצט
זאכאדניא 66, טעל. 129-52
נעמט אן פון 9-11 פארמ און 5-7 אוו.

מעטאל-בעטעו
מאטראצעו אלע ארט
קינדער-וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל
ווישימאשטשעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. ג. קויפטמען
אמביליגסטו אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס! כ'בעזיק קיין שום פיליעס.
ספעצ. רעפעראטור-ווערקשטעל און לאקירער.

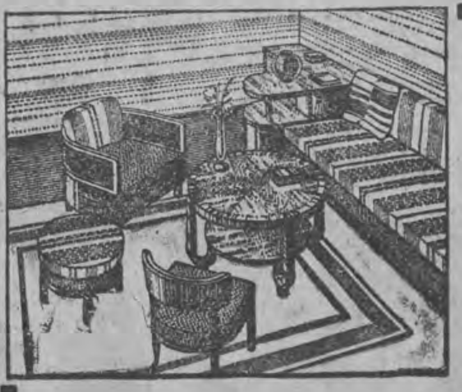

Rok założenia 1882.
Złote medale: Niżnij Nowgorod 1896 — Rzym 1926 — Łódź 1936.

Zaoszczędzisz sobie powtórne kupno w Twoim życiu, o ile nabędziesz **MEBLE** znanej z jakości i pięknego wyglądu

FABRYKI MEBLI
Robert Schultz
(dawn. W. Thiede)

Niebywała dla Ciebie okazja **podczas taniej sprzedaży przedświątecznej.**

Otrzymasz tam za stosunkowo niską ćenę towar pierwszorzędny, mający przewagę pod każdym względem.

Łódź: SKŁAD FABRYCZNY: **Gdańska 112**, tel. 142-65 i 114-80
SKŁAD WYSTAWOWY: **Piotrkowska 90**, tel. 263-25.

די מאדערנע
טאנץ-שולע
אויף פיעטריקאווער 89
סווער אפיצינע פארטער
אונטער דער לייטונג פון בעקאנטען דיפלאמירטען טאנץ-לעהרער
S. RUBINSZTAJN
נעמט אן אנמעלדונגען פאר אנפאנגער טעגליך פון 10 פריה ביז 10 אווענד.
בעסם. פאר פארגעשריטענע שבת און זונטאג פראקטישע לעקציעס.
ספעציעלע שטונדען פאר לאנג-נעקליידעטע.
מיט אכטונג
דיפלאמירטער טאנץ-לעהרער.
ס. רובינשטיין.

דאקטוירים-אפטיילונג

Dr. med.
P. KOTOK
CHOROBY WEWNĘTRZNE
przyjmuje od 5–7 wiecz.
Zeromskiego 44, tel. 114-25
POWRóCIŁ.

Dr. med.
I. BETTE
ספעצ. פאר אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Piotrkowska 6, tel. 144-95.
נעמט אן פון 8–11 און פון 4–6 אווענד

Dr. med. LEON FAMILIER
אינערליכע און קינדער - קראנקהייטען
6. שערפיעו 37 בענעדיקטא
נעהמט אן פון 5—7 נאכמ.

דער קאבינעט
LEKARZ-DENTYSTA פון
FISZER-BLUMIN
אין ווייטער טעטיג.
11 LISTOPADA 12
נעהמט אן פון 10–1 פון 3–7

Lek.-Dentysta
Helena Halpern
Narutowicza 2, tel. 170-96
צוריקגעקעהרט
נעהמט אן א גאנצען טאג.

STARSZY FELCZER
T. OKNO
צוריקגעקעהרט
וואוינט יעצט: נארוטאוויטשא 6,
טעל. 137-03.
נעהמט אן א גאנצען טאג.

Dr. Ø. Łagunowski
specjalista
chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
PIOTRKOWSKA 70 tel. 181-83
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz. w niedzielę i święta od 10—1.

Dr. W. MILLER
choroby wewnętrzne
spec. chor. Reumatyczne)
Sienkiewicza 40
telefon 146-11
przyjmuje od 4^{30}–7 wiecz.
Gabinet fizykalnej terapji.

Dr. med.
Ignacy Grynberg
אינערליכע קראנקהייטען
ספעצ. פאר הארץ-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Cegielniana 17, tel. 174-15.
נעמט אן פון 6 ביז 7 אווענד.

Dr. med. H. HAMMER
האט בענייט די אויפנאהמען
אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
11. ליסטאפאדא 32, טעל. 128-39
ביינאכט איינגאנג דורך גדאנסקא 12.
נעהמט אן פון 3–7 אווענד.

Dr. med. J. PIK
נערוועז - קראנקהייטען, נערוואזיטעט
ספעציעלע שוועכע
24 זגערזשער
נעמט אן פון 12 ביז 1.
פריוואט **אל. קאשטשושקי 27**
נעמט אן פון 5—7 אווענד.

Dr. med.
P. Braun
צוריקגעקעהרט
ספעצ. פאר טריפער, סיפיליס און הויט - קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע
צעגעלניאנא 4, טעל. 100-57
נעמט אן פון 8—2 מיטאג און פון 4—9 אוו.
ספעציעלער ווארטע-זאל פאר פרויען.
פאר א ונבעמיטעלטע—לעטשניצע-פרייזען.

ד"ר דניאל קאהן
5 שטערלינגא 5
טעל. 228-08
אינערליכע און נערוועז-קראנקהייטען
עלעקטרא-טעראפיע
נעהמט אן פון 5 ביז 7 אווענד.

ד"ר מעד.
שמעון גרינבערג
פילסודסקיעגא 55
טעל. 168-58
נעמט אן פון 12–1 און פון 5—7 אוו.

Dr. med.
MORTKOWICZ
וואוינט יעצט אויף
Gdańska 42
Telefon 123-27.

DR. MED.
G. GERSZTAJN
ספעציאליסט פאר אויגען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Traugutta 12, tel. 175-10
נעמט אן פון 11–2 און פון 5–8.30 אוו

Doktór
M. Kalisz
אוניווערזיטעט אין ראסטאק
צאהן-ארצט
סטאמאטאלאג - כירורגיע
פיעראצקיעגא 7 (זוואננעליצקא)
טעל. 108-26
אויפנאהם-שעה'ן פון 3–7.

ספעציעלע
לעטשניצע
פאר פרויען-קראנקהייטען
און אקושעריע
ZGIERSKA 24
Dr. FELDMAN פון 3 ביז 6 | **Dr. PRAPORT** פון 10 ביז 1

לעטשניצע
פאר ווענעריש קראנקע
פון דאקטוירים ספעציאליסטן
לאדז, זאוואדזקא 1
טעל. 122-78
מעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד.
ווענעריש-קראנקע, מענערשוועכע און הויט-קראנקהייטען
אנאליזען פון בלוט און אורין
די פערהיטונגס-סטאציע
אין מעטיג א גאנצען מעת לעת
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל
א בעראטונג 3 זל.

Dr. med.
GUSTAW KOHN
געוועזענער אסיסטענט פון דעם גינעקאלאגי-שען קליניק אין פאריז.
ספעצ. פאר פרויען - קראנקהייטען און שוואנגערשאפט).
ספעצ. פון היילען אונפרוכטבארקייט.
נעהמט אן אין לאדז
פילסודסקיעגא 51, טעל. 170-03
נעהמט אן פון 8–10 און פון 4–8 אווענט

DR. MED. **H. Różaner**
הויט, ווענערישע און סעקסועלע קראנק.
NARUTOWICZA 9,
tel. 128-98.
נעמט אן פון 9–1 פארמ. און פון 5–9

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען בלאז און אורין-טראקט.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95.
נעמט אן פון 9-11 און פון 6-8 אווענט.
צוריקגעקעהרט

Dr. med.
M. GLAZER
ספעציאליסט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
ZACHODNIA 64, tel. 185-49
נעהמט אן פון 12–2 מיטאג און פון 7 ביז 8.30 אווענד.
זונטאג און חגאות פון 10–12 בייטאג.

Dr. med.
M. TAUBENHAUS
צוריקגעקעהרט
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען קראנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
זגערזשער 11, טעלעפאן 246-09.
נעמט אן פון 8–9 פריה און פון 4–8 אוו

Dr. B. Hurwicz
Choroby skórne i weneryczne
Piotrkowska 10
נעמט אן פון 8–11 און פון 5–9 אוו.
זונטאג און יום-טוב – פון 8 1 בייטאג

Dr. med.
SZYMON GOLDRYNG
רענטגענאלאג
דורכלייכטונגען און אויפנאהמען
אין ערצטליכען גאבינעט.
שווער-קראנקע — אינדערהיים.
האט זיך איבערגעצויגען
אויף 6-טער שערפיעז 7,
1. שט., מראנט, טעל. 127-64.

Dr. med.
E. WAJNBERGOWA
אויגען-קראנקהייטען
Dr. med.
M. WAJNBERG
נערוועז-קראנקהייטען
האבען זיך איבערגעצויגען אויף
LEGJONóW 3 (Zielona)
tel. 172-20.

אויערן, נאז און האלז
און לונגען-קליניק
מיט בעטען פון **Dr.**
Z. RAKOWSKI
פיעטריקאווער 67. טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוועק אפעראציע א. אז. וו. ווי אויך אמבולאטאר-רישע פון 9-2 און פון 4-8 אווענד
ביי דער קליניק איז טעטיג
א רענטגען-קאבינעט
פאר דורכלייכטונגען און אלער ליפאטאגראפיעס

ד"ר העלער
ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער - שוועכע
טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8–11 און פון 4–8 אווענט
זונטאג פון 10–2 מיטאג.
צוריקגעקעהרט
פאר פרויען – א ספעציעלער ווארטע-זאל
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען

Dr. med.
J. Nadel
ספעציאליסט פון אקושעריע- און פרויען-קראנקהייטען
אנדזשעיא 4, טעל. 228-92.
נעמט אן פון 10–12 און פון 5–7 אוו.
אין דער לעטשניצע בזשעזשינער 11
פון 12 ביז 1 בייטאג.

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און הויט - קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער - שוועכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
פראנט, 1טער שטאק
נעהמט אן פון 8-11 און פון 5-9 אווענט
זונטאג און יום טוב פון 9-1 נאכמיטאג.
ספעציעלער ווארטע - זאל פאר פרויען

DR.
Michał URBACH
נערוועז און אינערליכע קראנק.
הייטען און פיזיקאלישע טעראפיע
נעמט אן פון 1–2 און פון 5–7 נאכמ.
Zawadzka 15 m. 6 tel. 148-83

DR.
S. Kantor
ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען (מענער-שוועכע)
90 פיעטריקאווער 90
טעל. 129-45
נעמט אן פון 8—2 נאכמ. און פון 6—9 אוו

Dr.
Wajnberg
ספעציאליסט פאר לונגען, הארץ און סקלעראז קראנקהייטען
פיעטריקאווער 145
טעל. 126-02
נעמט אן פון 9-10 פריה, 3-5, 8-9 אוו.

Dr. med.
Rundstein
akuszer - ginekolog
POMORSKA 7, tel. 127-84
przyjmuje od 8—10 rano i od 4–

הילף און רפואה פאר ברוך-קראנקע

רופטורען) אויף עלוויגקעל, נומפל ביי מענער, פרויען און קינדער, אויך פאר פערקרימונגען פון רוקענביין (הויקערס), פיס, שיפע פלייצעס און שמערצהאפטע פלאט-פיס.
דאס ליידען איז נישט צו פערנאכלעסיגען, ווייל די פאלגען זענען פאר'ן לעבען ביטער און גע-פעהרליך. דורך מיין מעטאדע ערפונדענע ספע-ציעלע גומי-הייל-באנדאזשען, וועלכע האלטען צו די נורעסטע פערנאכלעסיגטע געפער-ליכע ברוכען און בעזייטיגען ראדיקאל מיט גאראנטיע אהן בלוטיגע אפע-ראציע. מיין ספעציאליטעט איז אויך: הייל-אפאראטען און גארסעטען נעגען אלערליי פערקריפלונגען, פערקרימטע פלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאט-פיס. פאר אמפו-טירטע אינוואלידען אמעריקאנישע קונסט-פיס (סאלאן-ארבייט).
ביים פראפלאזען זיך פון מאגען, קישקעס, געבירט-מוטער, עמפפעהל איך ספעציעלע הייל-באנדאזשען לויט דעם סיסטעם פון פראפ. ד"ר גלענארד דער אמת'ער בעריהמטער איז גאנץ פוילען פון אוניווער-זיטעטס-פראפעסארען אנערקענט
אנערקענונגס-צייגניש און לויב-שרייבען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען:
Prof. Dr. Marischler, Prof. Dr. Barącz,
Dr. B. Kielowski, Dr. Maksymiljan Münzer.

ספעציאליסט
Ortoped NATAN RAPAPORT
מיט 30-יעהריגער פראקטיק אין וויען, דייטשלאנד און לעמבערג, נעמט אן פון 9 פריה ביז 1 בייטאג און 3 ביז 7 אווענד
№ 23 אין לאדז, פילסודסקיעגא
פערזענליכעס ערשיינען פון קראנקע ביי מיר איז אונבעדינגט נויטיג.

ספארט-שיך
אין א גרויסע אויסוואהל מיר מאכען אויפמערקזאם אויף דעם רייכען לאגער פון
פון בעסטער קוואליטעט צו צוגענגליכע פרייזען.
I. Windman i Syn, Piotrkowska 35, tel. 112-23.
— ŁÓDŹ, —

שיך
מיר עמפפעהלען דאמען, הערין און קינדער:
באטען און קאלאשען
זאווי פון „RYGAWAR“ פון

Niemasz ponad MYDŁO „WYGODA“

JAN KIEPURA
„איז גלאנץ פון דער זון“
האט מיטגעריסען. ענטציקט און בעגייסטערט גאנץ לאדז אין רעוועלאציאנס ווינער שלאגער
„PALACE“
אנהייב פון די סעאנסען 4 נאכמיטאג
שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג

„JADZIA“
פוילישער רעוועלאציאנס-שלאגער. דאס Jadzia
א פילם פון געלעכטער. ——— אין די הויפטראלן
Michał Znicz, Jadwiga Smosarska Stan. Sielański, Aleks. Żabczynski, Mecz. Cwiklińska.
היינט און פאלגענדע טעג!
דער נייעסטער טריומף פון
JADWIGA SMOSARSKA
אין פילם א. נ.
פרייזען I. פלאץ 1,09, II פל. 90 גר.
III פל. 50גר. הנחה-קופאנען 70 גר.
נעכסטער פראגראם: Marlena Dietrich, Gary Cooper „POKUSA“
אנהויב פון די סעאנסען 4 נאכמיטאג זונטאג און יום-טוב 12 אזייגער בייטאג.

פלאנג-קינא-טעאטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראמסקיעגא 74/76
(ראג קאפערניקא)

היינט און פאלגענדע טעג

CORSO
גרויסער סענסאציאנעלער פראגראם!
„BOUNTY“
אין די הויפטראלן: Clark Gable, Ch. Laughton, Fr. Tone
ווי אויך די אויסערגעוועהנליכע צונאבע
„EGIPT“
און פילם-אקטואליטעטען P. A. T.
אנה. פון די סעאנסען 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג. פרייזען פון 50 גר. נעכסטער פראגראם: ROSE MARIE מיט Jeanette Mc. Donald

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ׳אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פרייע פאסטענס

ס׳ווערן געזוכט אינקאסענטען פאר א וואוילטעטיקייטס-אינסטיטוציע, בעפאר-צוגט ווערען אינקאסענטען מיט פראקטיק. צו מעלדען זיך אין „לינת אורחים“ שענקעוויטשא 22. די קאנצעלאריע איז טעטיג יעדען טאג פון 10–8 אווענד.

א טיכטיג סאליד יונגעל וואס איז בעקאנט אין גאלאנטעריע-בראנזשע קען זיך מעלדען זונטאג 2–4 באזארנע 7, וו. 8.

„Ekonomja Krawiecka“ זוכט 2 שניידער-ארבייטער. צו מעלדען זיך ליפאווע 36.

ראקאלען

צו פערמיטען 5 ווי אויך 6 צימער און קוכען מיט אלע בעקוועמליכקייטען ווי אויך גאראזש. אויף נארוטאוויטשא גאס 37, טעל. 176,63 111-89:

אנ׳ארט צו שלאפען פאר 2 פריילינס אפצוגעבען. זאוואדזקא 17, וו. 17.

צו פערמיטען א שעהן גרויס צימער מיט א קוך מיט אלע בעקוועמ-ליכקייטען. מיט מעבעל אדער אן מעבעל. זאוואדזקא 53 וו. 12.

איבערצוגעבען א שטוב און א קוך ביי שטערן, לוטאמירסקא 9, געגען בילינ דירה-געלד.

אפצוגעבען א בעקוועהמע שטוב צו שלאפען. פאמארסקא 25, וו. 10.

אפצוגעבען א זאל אויף חתונות, פייפען און בעלער צו צוגענגליכע פרייזן. צו ערפאהרען ביי וויינבערג, פיעטריק. 85

א בעזונדער צימער צו שלאפען מיט א בעזונדערען איינגאנג פאר צוויי יונגעלייט אדער פריילינס. פילסוד-סקיעגא 56, וו. 5, פראנט, 1. שט.

א ווארם מעבלירט צימער מיט בעלייכטונג פאר 1 אדער 2 קאוואלערן אדער פריילינס א בעזונדערער איינגאנג 1 שטאק ביליגער פרייז פון דעם 1 דע-צעמבער צו פערמיטען 11 ליסטאפאד 42 וו. 8a.

צו פערדינגען צוויי שטובען מיט א קוך טריקען אויך א פאבריקס-לאקאל און א שאפע פון זאפארט ביליג, שוו. יאקובא 6. צו ערפאהרען ביים ווירט ראטבארד.

פון זאפארט צו פערמיטען א קע-לער-וואוינונג פון א צימער מיט א קוך מיט קאפלאנע אויוועז מיט קוך און רע-מאנטירט מיט עלעקטרישע בעלייכטונג צו ערפאהרען פ. א. וו. 18

איך האב אנ׳ארט צו ארבייטען פאר א מיידעל מיט א מאשין. געווינ-שען א וועש-נייהערין, סטארי רינעק 9, וו. 12.

אנ׳ארט צו שלאפען פאר 1 אדער 2 יונגעלייט עווענטועל פאר פריילינס ביי אנ׳אינטעליגענטער פאמיליע. צו ער-פאהרען פיעטריקאווער 163, וו. 23.

א פאבריקס זאל 300 קוו. מעטער מיט טרעמפעל אויך 300 קוו. מעטער מיט קראפט אדער אהן צו פערמיטען Dowborczyków 25 (Juljusza)

א בעסערע פרוי קען בעקומען לאזשי ביי א קליינער פאמיליע אין א בעזונדער צימער פראנט, ערשטער שטאק בעקוועמליכקייטען. גדאנסקא 5, וו. 28.

אנ׳ארט צו שלאפען פאר 2 מעד-לעך אדער פאר 2 יונגעלייט, זגערזשער 19, גרינבוים.

Pokój do oddania o 2-ch oknach. Brzezińska 11, front I piętro m. 5.

פערשידענעס

דער הערן-שניידער אטעליער יחיאל מאיר מענכע ציגעלגאס 28 3 שטאק, נעמט אן פערשידענע ארבייט אויך לאנגע מלבושים צוגענגליכע פרייזן. קומט און איבערצייגט אייך.

גוטע שייטלען מיט פאריזער שרינדען צו ביליגע פרייזען. איז צו בעקומען ביי דער פריזיערקע גאלד, קילינסקיעגא 13.

Do sprzedania motor gaz — ssany 35 h. p. oraz dynamo-maszynę 60 amp. 110 wolt. obr na minutę 1100. Wiadomość: Dowborczyków 25 u gospodarza.

געזיכערטע פרנסה. צוליב אפרייזען גיב איך אוועק אנ׳איינגעפיהרטע פאבריק א לאקאל מיט א קאנצעסיע, א מאטאר א קראץ, פירמע „אוניאן“ אגראדאווא ג״ר 20. אינפארמאציע לוטאמירסקי 18, ביי קאהן.

א לערער נעמט אן אויסצולערנען דורך 3 חדשים יודיש און פויליש ביז׳ן 3 אדזשאל. כ׳פערלאנג נישט פריער קיין געלד גרופענווייז 50 זל. איין שילער 100 זל. אפ. אין אדמ. אונטער T. T.

א רוגאווער זוניגער פל. 2500 מעטער ביליג צו פערקויפען אין קאלומנע. צו ערפאהרען אל. 1 מאי 37 ביי טייטעל.

א 3 פעדימריגער אפערלאק אין גוטן צושטאנד צו פערקויפען צו ערפאהרען וואלבארסקא 28 וו. 13.

נעוואלד-ריסען פון דאמען און הערן-גארדעראבען ווערען קינסטליך נישט צו דערקענען פערשטאפט צו זעהר ביליגע פרייזען דורך בערלינער פאכלייט, ארגא-נעק, 11 ליסטאפאד 29.

א מאדערן שלאף-צימער, א קרעדענס א רונדער טיש מיט שטיהל צו פערקויפ׳. צו ערפאהרען פיעטריקאווער 23 וו. 11.

איבערצוגעבען א גוט קאלאניאל-געוועלב מיט גוטער קונדשאפט מיט איינריכטונג אין בעסטען פונקט ביים גרינעם מארק צו קלינגען טעלעפאניש נומ. 265-58.

צוליב אפרייזע איז צו פערקויפען א קראץ-מאשין „Union“ א מאטאר און א קאנצעסיאנירט לאקאל מיט קאנצעסיע ויף אגראדאווע 20 צו ערפאהרען אויף 11 ליסטאפאד 47, וו. 39.

צו פערקויפען אנ׳אויסלענדישע קראפט רענדער מאשין צו ערפארען פילסודסקעגא גאס 43 פר. 1 שטאק וו. 7.

50 זל. בעלוינונג. ס׳איז פערלוירען אין קינא „Capitol“ א ביכעל מיט קוויטונגען, וואס האבן פאר קיינעם קיין שום ווערט נישט. אבצוגעבן געגען בעלוינונג צו ל. גוטמאן, טשעשעלסקא גאס 31, טעל. 130-16.

Najelegantsze suknie ślubne i wieczorowe poleca nowootworzona wypożyczalnia sukien, po cenach nizkich. Główna 42 poprzeczna oficyna I piętro.

א נייער ווינטער-פאלטען גוט פאר א לאנג-געקליידעטען צו פערקויפען. צו ערפאהרען שטערלינגא 14 וו. 37.

עס ווערט געזוכט א שותף מיט 15 000 זל. צו א גוט איינגעפירט לאנג-יעהריגעס עקזיסטירענד ברוים-ארטיקל, אייגענע לאגערס אהן קאסטען. אפערטען אונטער „15,000“ אין אדמ.

טושין-לאס פאדעמביע, 2 פלעצער ביליג צו פערקויפען. געניועס צו ער-פאהרען אין לאדז, לאגעווניצקא 136, פארטער, אדער טעלעפ. 210-10.

א זעלטענע פאבריקאציע. ס׳ווערט געזוכט בעסערע פערזאנען אויסצוארביי-טען גאנגבארע ארטיקלען פון ערשטען געברויך פון 4000 ביז 6000 זל. אפער-טען אונטער כעמישע פאבריקאציע" אין אדמיניסטראציע.

אנ׳אינקאסענט זוכט א פאסטען אין א געשעפט. קויציע 150 זל. אפערטען אין אדמינ. אונטער 150.

JUBILER M. Kornblum, Piłsudskiego 57, tel. 255-76 (dawn. Południowa 8) wykonuje roboty artystyczne p/g najnowszych wzorów zagranicznych. Ceny przystępne.

Do sprzedania futro męskie lira z widrą. Wiadomość Gitler, Piotrkowska 59, m. 30

לערערין, גוטע פעדאגאגין ערפיילט אונטעריכט פאר ערוואקסענע אין פוילישע יודישע און דייטשע שפראכען צו מעסיגע פרייזען, לאסמאן בושעושינער 15.

פארשריפטליכע פייערלעש-אפאראטען (Gaśnice płynowe) נייע און געניצ-טע, ווי אויך פילונגען (ładunki) צו אלע טיפען אפאראטען צו מעסיקע פרייזען. — בעפרעגטע סטיקעטען פאר שטרימף, העמדער, קראוואטען א. ז. וו לויט מוסטער. מ. באטשאן, פאמארסקא 25, וו. 28. טעל. 166-27.

א יודישער שלאסער. וואס בעזיצט די פוילישע שפראך, אין עלטער פון צירקא 30 יאהר, קען זיך מעלדען אין משטאל-צעך, גדאנסקא 40 צווישען 6–10 אווענד, זונטאג, דעם 15/XI 1936.

KUPCY — PRZEMYSŁOWCY! Przed nadmiernemi podatkami broni tylko prawidłowa księgowość. Zaprowadzam, prowadzę księgi handlowe. — F. WAKSMAN, tel 238-91.

סוחרים, פאבריקאנטען און אנגע-שטעלטע! בוכהאלטעריע, פיהרען האנדלס-ביכער אויך מאשין-שרייבען לערנען אויס פראקטיש און גרינדליך. פולשטע-דיגער קורס — פרייזען צוגענגליך. איי-שרייבונגען צום צווייטען קורס צעגי-ניאנא 25, וו. 35. עס ווערט געפיהרט האנדעלס-ביכער פון פערשיד. בראנזשען

לערערין: גוטע פעדאגאגין ער-טיילט אונטעריכט פאר ערוואקסענע אין פוילישע יודישע און דייטשע שפראכען צו זעהר מעסיגע פרייזען לאסמאן בוזשיגער 15.

פאר 8 זל. א חודש לערנען מיר אויס גרינדליך בוכהאלטעריע, סטענאגראפיע, האנדעלס-קארעספאנדענץ, מאשין-שרייבען מיט דער קאנסטרוקציע, ארונטער איין אויך בילאנסען און פיהרען די ביכער צו ביליגע פרייזען קילינסקיעגא 50, קווער-אפיצינע 1-טער שטאק.

Nauczyciele z 22-letnią praktyką udzielają dla dorosłych i dzieci: polskiego, buchalterji, angielskiego, żydowskiego, francuskiego i esperanto. — Prędko i tanio. SZYF, Jakóba 12, prawa oficyna, I-sze piętro, m. 30.

וויכטיג פאר אלע!
גרינדליכע און פראקטישע לעהרע פון בוכהאלטעריע, האנדלס-קארעספאנדענץ, אריטמעטיק אויך מאשין-שרייבען. פרייזן צוגענגליכע. איינשרייבונגען און ביי שריפטען-ביורא פילנאצנא 9.

שרייבען שעהן און שנעל
לערנט אויס דער בעוואוסטער קאליגראף ל. בערמאן אין 15 לעקציעס. אויך ווער אויסגעלערנט שרייבען א גוטען יודישן בריף אין 20 טעג אפילו דעם וואס קען גארנישט שרייבען. די עלטער שפילט נישט קיין ראלע. אלעיע 1-טער מאי 4 ר׳ ליפשיק.

אין פערלויף פון 3 מאנאטען לערן איך די העברעאישע שפראך אין ווארט און אין שריפט מיט אלע כללים ודקדוקים. אויך מפטיר מיט א דרשה צו א בר מצוה. פרייז צוגענגליך. מיין אדרעס גדאנסקא 24, לעהרער א. איטקין.

Rutynowany nauczyciel

naucza w ciągu 3-ch miesięcy specjalną skróconą metodę mówić i pisać po polsku dorosłych. M. BRZEZINSKI, Aleja 1-go Maja 77 od 2—5 pp.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub. Redaktor odpowiedzialny: Chanon Kaufman
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.